

САЙЛАУ

АЛАМАН БІТТІ, ХАЛЫҚТЫҢ КӨҢІЛІ АЛАНДАУЛЫ

БҰЛ САЙЛАУ БҰРЫНҒЫ САЙЛАУДАН ӨЗГЕШЕ БОЛДЫ. ДЕМОКРАТИЯЛЫҚ ҮРДІСТІ ҚАЛАҒАН ҚАРАША ҚАУЫМ БИЛІКТЕН КӨҢІЛДЕРІ ҚАЛЫП, «ҰЛТ ТАҒДЫРЫ» ҚОЗҒАЛЫСЫНЫҢ АТЫНАН ТҮСКЕН ОППОЗИЦИОНЕР ӘМІРЖАН ҚОСАНОВҚА ЖҰМЫЛА ЖҰМЫС ЖАСАДЫ. ИНТЕРНЕТ ЖЕЛІЛЕРІНДЕ САЙЛАУҒА БАҚЫЛАУШЫ БОП ҚАТЫСҚАН АЗАМАТТАР МЕН АЗАМАТШАЛАРДЫҢ ЗАҢСЫЗДЫҚТАРДЫ АНЫҚТАП, ҚОЛМА-ҚОЛ ЖЕЛІГЕ САЛЫП ОТЫРҒАН БЕЙНЕЖАЗБАЛАРЫНА ҚАРАСАҢ, САЙЛАУДЫ ӘДІЛЕТТІ ДЕУГЕ АУЫЗ БАРМАЙДЫ. БҰЛ ТУРАЛЫ «ҰЛТ ТАҒДЫРЫ» ҚОЗҒАЛЫСЫНЫҢ МҮШЕСІ ДОС КӨШІМНІҢ ФЕЙЗБУК-КЕ ЖАРИЯЛАҒАН АЛҒАШҚЫ ПІКІРІН КЕЛТІРУГЕ БОЛАДЫ.

EXIT-ROLL НӘТИЖЕЛЕРІ		РЕЗУЛЬТАТЫ EXIT-ROLL
Айтыңызшы, ҚР президентік сайлауда қай кандидатқа дауыс бердіңіз? Скажите, пожалуйста, за какого кандидата Вы проголосовали на президентских выборах РК?		
	АХМЕТБЕКОВ Жамбыл Әужанұлы АХМЕТБЕКОВ Жамбыл Аужанович	3,86%
	ЕСПАЕВА Дәния Мәдиқызы ЕСПАЕВА Дания Мадиевна	5,32%
	ҚОСАНОВ Әміржан Сағидрахманұлы КОСАНОВ Амиржан Сагидрахманович	15,39%
	РАҚЫМБЕКОВ Төлеутай Сатайұлы РАХИМБЕКОВ Толеутай Сатаевич	3,03%
	ТАСПИХОВ Амангелді Сатыбалдыұлы ТАСПИХОВ Амангельди Сатыбалдиевич	1,41%
	ТОҚАЕВ Қасым-Жомарт Кемелұлы ТОКАЕВ Касым-Жомарт Кемелевич	70,13%
	ТҮГЕЛ Сәді-Бек ТУТЕЛ Садыбек	0,86%
Орындаушы: «Қоғамдық пікір» институты Exit-roll «Ел тірегі» заңды тұлғалар бірлестігінің тапсырысы бойынша жүргізілді. Ақпарат жинау методикасы - сауалнама. Жалпы іріктеме 13 200 сайлаушылар. Сауалнама уақытты - 7:00-ден 20:00 дейін. Сауалнаманың алты толқыны болып өтті. Іріктеме қателігі шамамен - +/- 3%		Исполнитель: Институт «Қоғамдық пікір» По заказу Объединения юридических лиц «Ел тірегі» Методика сбора информации - интервью. Общая выборка - 13 200 избирателей. Время опроса - с 7:00 до 20:00. Было проведено шесть волн опроса. Погрешность опроса - +/- 3%

Сайлаудан кейін біршама уақыт елдегі жағдайларға тіл қатпаған Досмұхамед мырза: «Әрине қазір кеш шығар. Біз барлық материалды жинап шыққан соң ғана толық мәлімет беруге болады. Қазіргі таңда біздің көріп отырғанымыз бір ғана нәрсе, ол сайлаудың ашық, демократиялық түрде өтпегені», – деген пайымын айтады. Қосановтан көңілі қалған, 700-ден астам сайлаушы Алматы, Нұр-Сұлтан қалаларында рұқсатсыз митингіге шықты. Жалпы сайлауға қатысқан жеті кандидаттың алған

дауыстарына зер салсақ, Президент Қасым-Жомарт Тоқаев 70,13%, Әміржан Қосанов 15,39%, «Ақжол» партиясының өкілі Дания Еспаева 5,32%, «Ауыл» партиясынан Төлеутай Рақымбеков 3,03%, «Компартия» өкілі Жамбыл Ахметбеков 3,86%, Кәсіподақтан түскен Амангелді Таспихов 1,41%, Түгел Сәдібек 0,86% дауыс жинаған. Сайлаудағы заңсыздықтар туралы бас прокуратура 11 адамға қатысты әкімшілік іс қозғалғанын айтты. Қызылорда облысында бір сайлаушыға 5 бюллетень

берген комиссияның мүшесі бар деді. ОСК өкілі З. Баймолдинаның айтуынша құқық бұзушыға заң бойынша 25 АЕК (2525 теңге) көлемінде айыппұл салынатынын айтты. Осы фактілер бойынша Алматы, Қызылорда, Маңғыстау, Түркістан, Атырау, облыстарында тексеру жүргізген «Аманат» азаматтық бірлестігі сайлауда Алматы облысының өзінен 8 құқық бұзушылықты анықтағандарын мәлімдеді. Республика бойынша сайлауға дауыс берушінің 77,5 пайызы қатысқан. Өзіне дауыс берген

сайлаушылардың көңілін қалдырған Әміржан Қосановтың да өз айтары бар. «15,39 пайыз дауыс жинаған оппозиционер бұрын-соңды сайлауда болып көрген емес. Мұның өзі ерлік. Билік қана емес, оппозиция да өзгеруі керек. Ішкі және сыртқы қауіпті ескере отырып, билікті де, қоғамды да реформалауды, экономикалық, әлеуметтік мәселелермен балама бағдарлама жасап, оппозиция билікпен дөңгелек столға отыруы керек», – дейді.

Жалғасы 2-бетте.

«ЖЫР – ЖАУҒАР»

ІЛІЯС - ЕҢ АЛДЫМЕН
ЖУРНАЛИСТ

КАКИМ ВОЗДУХОМ
МЫ ДЫШИМ?

ӨЛЕНГЕ ШЫРАҚ БОЛЫП
ЖАҒЫЛАРМЫН

АЛАМАН БІТТІ, ХАЛЫҚТЫҢ КӨҢІЛІ АЛАНДАУЛЫ

Жалғасы. Басы 1-бетте.

Конструктивті оппозициялық жолды таңдаған Өміржанның ұстанған бағытын қараша қауым қолдамайды. Халықты көшеге шығарып, билікті төңкеріп тастап мұратқа жеткен ешбір мемлекетті көргеміз жоқ. Ондай мемлекеттер тағдыры қалай болып жатқанын көзі ашық көкірегі ояу азаматтар өздері пайымдар. Бірақ, елдің бірлігіне, бүйідей бүлік салғысы келген сыртқы күштер, яғни қашқында жүрген Мұхтар Аблязов бастаған, Италияда отырып үріп отырған,

өздерін демократ сайлайтындар жастарды алаңға шығарып, өздері тасадан тас лақтыруларын қояр емес. Елдегі отқа май құйып, сайлауға кедергі келтіргендер, мемлекеттік демократия, тәуелсіздіктің жаңа кезеңде тұрғанын біле тұра кереғар әрекетке барып, қазақ қоғамын екіге жарып жіберді. Алайда, халықтың көз алдында жасалған заңсыздықтарды көру үшін ешқандай саясаткер болудың қажеті жоқ. Бұл сайлаудың дақырты шетелдегі білім алып жүрген жастардың да бүгінгі билікке түбейгейлі қарсы екендіктерін көрсетті. Маселен, Амери-

када Қазақстан елшілігіне барған жастар өз көзқарастарын білдірді. Аламанда, аяқтарына жем түскен, арық-тұрақтармен жарысып, шаң қаппай, жалғыз шауып келген Қасым-Жомарт Тоқаев көңілдері алаң бұқараның ойынан шыға ала ма? Бар мәселе, жауапкершілікті сезініп, сенімге селкеу түсіріп алмаса игі! Сәрсенбінің сәтінде ант қабылдап, президенттік қызметіне кіріскен Қасым-Жомарт Тоқаевтың елге ұсынған 9 бағытты бағдарламасы жүзге асуы тиіс. Оның ең бастысы – елді жайлаған жемқорлық. Жегі құрттың тамырына бал-

та шауып, бай мен кедейдің арасындағы алшақтықты айқындап, несиеден-несие алып белшесінен қарызға батқан халықты құтқармаса, күнкөріс, әлеуметтік мәселе түбегейлі шешілмесе, жоғарыдан бастап жергілікті биліктегі шенді-шекпенділер қараша қауымға мұрнын шүйіре қарауды доғармаса, санасы оянған жастар да, ашынып отырған жасамыстар да, қайта атқа қонуы бек мүмкін. Себебі, 30 жыл бойы алдау мен арбауға шырмауықтай шырмалған бұқара енді шынжырмен матап ұстасаң да көнбейді!

Айтақын МҰХАМАДИ.

ЖӨРМЕҢКЕ

Облыс орталығында Кәсіпкерлер палатасы мен Кәсіпкерлік және индустриалдық-инновациялық даму басқармасы бірлесе «Bank Day» екінші деңгейлі банктер жәрмеңкесін өткізді. Қаржы ұйымдарының өкілдері тұрғындар мен кәсіпкерлерге бизнесті ашу, дамыту мен кеңейту үшін қаржыландыруға қол жеткізудің шарттарын түсіндіріп, кеңес берді.

ҚАРЖЫ ҰЙЫМДАРЫ АЗАМАТТАРҒА КЕҢЕС БЕРДІ

Жәрмеңкеге «Ауыл шаруашылығын қаржылай қолдау қоры» АҚ, «Аграрлық несие корпорациясы», «ҚазАгроҚаржы» АҚ, «Даму» қоры, «Қазақстан халық банкі» АҚ, «Банк Центр Кредит» АҚ, «Сбербанк ҚБ» АҚ, «Еуразиялық банк» АҚ, «Нұрбанк» АҚ, «Jysan Bank» АҚ, «Forte bank» АҚ, «АТФ банк» АҚ филиалдарының өкілдері қатысты.

Облыстық Кәсіпкерлер палатасының Қаржылай емес қолдау көрсету бөлімінің басшысы Ерлан Датқаевтың айтуынша, жәрмеңке аясында 250-ден астам азаматқа кеңес берілді.

«Шараның мақсаты – тұрғындарға қаржыландыру механизмі мен шарттарын, мемлекеттік бағдарламаларға қатысу мүмкіндіктерін кеңінен түсіндіру болып табылады. Кәсіпкерлер палатасында 12 қаржы ұйымын бір жерде жинадық. Азаматтар олардың ұсыныстарымен танысып, қызықтырған сұрақтарын қойды», – деп атап өтті Ерлан Датқаев.

Өңірлік кәсіпкерлер палатасының ақпаратынша, жыл басынан бері «Еңбек» бағдарламасы аясында Талдықорған және Текелі қалаларында екінші деңгейлі банктер арқылы 12 жоба қаржыландырылды. «Бастау» оқыту жобасының 114 қатысушысы ауылшаруашылығын қаржылай қолдау қоры және несие серіктестіктерінің қаржылай қолдауына ие болды.

Ш. ХАМИТОВ.

ПРЕЗИДЕНТ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРІН ҚЫЗМЕТІНЕН БОСАТТЫ

Қазақстан президенті Қасым-Жомарт Тоқаев Білім және ғылым министрі Күләш Шәмшидинованы қызметінен босатты. Ал, аталған билік өкілеттілігіне осыған дейін Қарағанды облысы әкімінің орынбасары болған Асхат Аймағамбетов тағайындалды. Бұл туралы жарлық 13 маусым күні Қазақстан президенті өкімшілігінің ресми сайтында жарияланды.

Жаңа министр Аймағамбетов мамандығы бойынша тарих пәнінің мұғалімі, заңгер. 2017 жылдың тамызынан 2019 жылдың қаңтарына дейін Білім және ғылым вице-министрі болған. Кейіннен Қарағанды облысы білім басқармасында басшылық қызметін атқарған. Қарағанды мемлекеттік университетінің саясаттану және әлеуметтану кафедрасының доценті болған.

Естеріңізге сала кетсек, Білім және ғылым вице-министрі Эльмира Суханбердиеваны сот екі айға қамауға алған болатын. Сотта шенеуніктің нақты неден күдіктенгенін хабарланбаған. Қамауды Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл

жөніндегі ұлттық бюро өткізген. Осы оқиғадан соң «Егер Суханбердиеваны кінәлі деп тапса, отставкаға кетесіз бе?» деген тілшілер сұрағына министр: «Өзірге ештеңе айтпаймын, уақыт көрсетеді. Бірақ президенттің соңғы жолдауын ескерсек, онда бұл мүмкін шығар» – деп жауап берген еді. Президент Қасым-Жомарт Тоқаев мамыр айында қарамағындағы қызметкерлері жемқорлық жасаса, мемлекеттік орган басшылары отставкаға кетуі тиіс деген болатын. Қызметінен босатылған Күләш Шәмшидинова Білім министрі болып биыл үкімет отставкаға кеткен соң, 25 ақпанда тағайындалған еді.

НҰР-СҰЛТАНҒА ЖАҢА ӘКІМ ТАҒАЙЫНДАЛДЫ

БҮГІН МЕМЛЕКЕТ БАСШЫСЫ Қ. ТОҚАЕВТЫҢ ЖАРЛЫҒЫМЕН АЛТАЙ СЕЙДІРҰЛЫ КӨЛГІНОВ НҰР-СҰЛТАН ҚАЛАСЫНЫҢ ӘКІМІ БОЛЫП ТАҒАЙЫНДАЛДЫ. ПРЕЗИДЕНТ ЖАҢА ӘКІМДІ ҚАЛА АКТИВІНЕ ТАНЫСТЫРДЫ.

Алтай Сейдірұлы Көлгінов 1978 жылы дүниеге келген. А.Яссауи атындағы халықаралық қазақ-түрік университетін, ҚР Президенті жанындағы мемлекеттік басқару академиясын, «Болашақ» бағдарламасы бойынша Ұлыбританияның Абердин университетін бітірген. Мемлекеттік және жергілікті басқару магистрі, халықаралық коммерциялық құқық магистрі. 2012-2013 жылдары Батыс Қазақстан облысы әкімінің орынбасары; 2013-2016 жылдары Орал қаласының әкімі; 2016-2019 жылдары Батыс Қазақстан облысының әкімі болды.

ӘЛЕМ ЖАҢАЛЫҚТАРЫ

Үндістанның солтүстігінде пойызда отырған 4 жолаушы аптап ыстықтан мерт болды. Мамандардың айтуынша, олардың үшеуі көлікте, ал біреуі ауруханаға барар жолда жан тапсырды. Белгілі болғандай, жолға шыққандардың көбі Агра қаласынан Тадж-Махалға шыққан діндарлар. Айта кетейік, қазір елде ауа температурасы 45 градусқа дейін көтерілді. Синоптиктердің болжамы да көңіл көншітпейді. Осыған орай жергілікті билік тұрғындарға алыс сапарға шықпауға кеңес береді.

Қытайдың оңтүстік-шығысында толассыз жауған жауынның соңы су тасқынына ұласып, 16 адам көз жұмды. Тағы 12-сі іс-түзсіз жоғалғандардың қатарында. Гуанси, Гуандун өңірлеріндегі ауыл-аймақтар мен жолдар су астында қалған. Көпірлер қираған. Құтқарушылар мыңдаған адамдарды қауіпсіз жерге эвакуациялап жатыр.

Канада премьер-министрі Джастин Трюдо 2021 жылы теңіздегі қалдықтарды азайту мақсатында зиянды бір реттік пластиктерден мүлдем бас тартатынын хабарлады. Бүгінгі таңда Канадада пластик қалдықтардың 10%-ы қайта өңделеді. Пластикпен ластану жаһандық проблема саналатындықтан Канада да пластикке қарсы күресті қолға алған екен. Таяуда БҰҰ 180 мемлекеттің теңізге түсетін пластик санын азайту туралы келісімге қол жеткізгенін хабарлады. Мұндай пластиктер теңізге түскен соң балық, теңіз тасбақалары мен басқа да жәндіктерге зиянын тигізетіндіктен проблемамен күресу маңызды болып отыр. Канаданың да бұл келісімге қосылуы себебі мұнда жылына 3 миллион тонна қалдық тасталады. 2018 жылы қазан айында Еуропалық Одақ теңіздің ластануын тоқтату үшін бір реттік пластик өнімдерін пайдалануға түбегейлі тыйым салу туралы ұсынысқа дауыс берген еді. Келісім 2021 жылы күшіне енбек.

Францияның Сен-Жанне коммунасында қызықты жарыс өтті. 20-ға жуық сайыскер 300 метрдей биіктікте тартылған арқанмен жүріп сайысты. Шарт бойынша олар екі жартастың арасына бастау етіп тартылған арқанмен ақырын емес шапшаңдатып жүріп өтуі тиіс. 800 метрге созылған арқанды Маттис Райснер есімді студент 19 минут 20 секундта еңсерді. Айта кетейік, «слэқлайн» деп аталатын жарыстың бұл түрі тез таралып келеді. Бірақ қызықты сайыстың өлі нақты тәртібі жоқ. Ол жетілдірілу үстінде.

Венесуэла астанасы Каракаста дәрігерлер жаппай ереуілге шықты. Наразы топ биліктен дәрі-дәрмек алу үшін денсаулық саласына қаржы бөлуді талап етті. Медицина қызметкерлері қазір науқасқа алғашқы көмек көрсету мүмкін емес деп ашынады. Себебі қажетті дәрілердің барлығы таусылған. Айта кетейік, қаржы дағдарысының қыспағында қалған Венесуэлада азық-түлік пен дәрі-дәрмек тапшы. Салдарынан қарапайым халық зардап шегіп отыр.

ПО СООБЩЕНИЮ ПРЕСС-СЛУЖБЫ АЛМАТИНСКОГО ОБЛАСТНОГО СУДА, ТАЛДЫКОРГАНСКИЙ ГОРОДСКОЙ СУД РАССМОТРЕЛ ГРАЖДАНСКИЕ ДЕЛА, ГДЕ МАТЕРИ ПОДАЛИ В СУД НА АКИМАТ И ОТДЕЛ ЖКХ.

УДОВЛЕТВОРЕНЫ ИСКИ МНОГОДЕТНЫХ МАТЕРЕЙ

Истцы требовали признать действия государственного органа по предоставлению однокомнатной квартиры незаконным с обявлением устранения допущенного нарушения. По первому делу истец гражданка Ж. одна воспитывает пятерых детей, двое из которых инвалиды детства и состоит на учете как лицо, нуждающееся в жилье. А во втором деле обладательница «Күміс алқа», мать шестерых детей Э. также претендует на жилье. Для матерей акиматом города была предоставлена временная однокомнатная квартира из малосемейного общежития, о чем составлен договор найма. С момента вселения в квартиру их сняли с учета. Посчитав, что однокомнатная квартира с маленькой площадью предоставлена им с грубыми нарушениями многодетные матери обратились в суд.

Суд, заслушав пояснения сторон, изучив материалы дела, пришел к выводу, что семья состоящая из 6 человек должна проживать в квартире площадью не менее 90кв.м. или не более 108кв.м.

Следовательно, семье из 7 человек должны предоставить квартиру, площадью не менее 105кв.м. или не более 126 кв.м.

Ссылаясь на данную и другие нормы Закона суд искивые требования удовлетворил. Признал действия местного исполнительного органа по предоставлению истцам однокомнатной квартиры незаконными. Обязал акимат и отдел ЖКХ устранить допущенные нарушения законности и восстановить нарушенные права и интересы заявителей.

Кроме того, судом вынесено частное определение, которым доведено до сведения акима области о допущенных нарушениях действующего законодательства со стороны государственных органов и должностных лиц и государственных служащих. Согласно частному определению должны быть приняты необходимые меры об ответственности должностных лиц и государственных служащих по недопущению впредь подобных нарушений закона.

Ш. БАТЫРОВ.

СЕКРЕТАРЬ СУДЕБНОГО ЗАСЕДАНИЯ

Секретарь судебного заседания является важным звеном в судебной системе. Его роль крайне значима для исполнения судом отправления правосудия. Секретарь должен знать действующее законодательство Республики Казахстан, следить за законодательными изменениями и тенденциями, иметь организаторские способности, умение анализировать, разрабатывать план определенных действий, грамотно распределять свое рабочее время, при этом быть собранным, ответственным и корректным. Ведь за защитой своих прав в суде зачастую обращаются люди, оказавшиеся в трудной ситуации из-за незнания своих прав или закона и зачастую секретарь суда является тем человеком, которого в первую очередь встречают граждане, пришедшие в суд, поэтому надлежит относиться уважительно и корректно к каждому посетителю суда.

В обязанности секретаря судебного заседания входит: работа с электронными базами данных, в частности с АИАС «Төрелік», «Әділет», подготовка дела к слушанию, обеспечение необходимых мер для вызова в суд лиц, участвующих в деле, путем направления SMS-уведомлений и извещений. Непосредственно в день слушания дела секретарь судебного заседания проверяет явку вызванных участников процесса, исправность аудио-видео аппаратуры в зале заседания, так как судебные дела рассматриваются с применением аудио-видео фиксации, в процессе наблюдения за надлежащей работой фиксирующего оборудования, а по окончании обеспечивает запись файла на носители и его сохранности до сдачи дела в архив.

Судьи рассматривают гражданские, административные и уголовные дела, распределенные автоматизированным способом, которые отличаются своей специализацией, после их рассмотрения по существу секретарь судебного заседания оформляет дело для сдачи его в канцелярию: направляет или вручает участникам процесса копии судебных актов, подписывает в хронологическом порядке документы, приобщенные в ходе слушания, протокол судебного заседания, судебные акты; составляет описание дела; направляет сторонам копии апелляционных жалоб (ходатайств), своевременно подготавливает к направлению дела на рассмотрение в апелляционную инстанцию; по вступлению решения либо приговора в законную силу выписывает исполнительные листы, которые ввиду интеграции информационных систем судебных и исполнительных органов, направляет электронным способом на исполнение, заполняет реквизиты в учетно-регистрационных карточках по программе «Төрелік», подготавливает к сдаче дела в ведомственный архив, выполняет другие действия согласно Правил ведения делопроизводства в судах.

Работа секретаря интересна тем, что всегда есть возможность наблюдать за правосудием и быть причастным к этому. Многому учат люди, которые приходят в суд отстаивать свою позицию по делу.

Аян КАЖМУКАН,
главный специалист-секретарь судебного заседания
Талдыкорганского городского суда.

ОБЯЗАЛИ ВЫПЛАТИТЬ СВЫШЕ 32 МЛН ТЕНГЕ

После вмешательства Регионального сектора аппарата Уполномоченного по защите прав предпринимателей Казахстана по Алматинской области, акиматы Енбекшиказахского и Талгарского районов выплатят крупной строительной компании АО «ДСУ-13» долг в размере 32,6 млн тенге за работы по ликвидации и устранению последствий селя и наводнений в сельских округах. Однако добиться положительного решения удалось спустя три года.

Согласно материалам дела, в 2016 году в связи с повышением уровня воды в реках Енбекшиказахского и Талгарского районов, местным исполнительным органом была объявлена чрезвычайная ситуация в нескольких городах и селах. Тогда акимат Енбекшиказахского района письменно обратился в адрес компании «ДСУ-13» о необходимости привлечения технических средств для работ по ликвидации и устранению последствий селя. Компания выполнила восстановительные работы после паводковых разрушений в районе на общую сумму 30 446 205 тенге.

Данные обстоятельства подтверждены документами и фотоматериалами. Однако отдел строительства начал затягивать процесс оплаты. Неоднократные обращения не дали положительных результатов.

При обращении в Специализированный межрайонный экономический суд Алматинской области в иске АО «ДСУ-13» было отказано. В июле 2018 года Судебная коллегия по гражданским делам Алматинского областного суда оставила решение суда без изменения. В судах акимат, ссылаясь на отсутствие договора, отказывался выплатить денежные средства, потраченные на ликвидацию последствий чрезвычайной ситуации.

Аналогичная ситуация произошла и с акиматом Талгарского района. Местный исполнительный орган также отказался выплатить компании финансовые средства на общую сумму 2 178 740 тенге за ликвидацию последствий наводнений.

После обращения в Палату предпринимателей Алматинской области, дело было взято под контроль Регионального сектора аппарата Уполномоченного по защите прав предпринимателей Казахстана.

В ходе изучения материалов выяснилось, что отдел строительства Енбекшиказахского района» в адрес АО «ДСУ-13» своевременно не направил проект договора, что является нарушением законодательства о государственных закупках. Также судом не учтены подписанные заказчиками подтверждающие документы о выполнении работ.

«После обращения в суд, Судебная коллегия по гражданским делам Алматинского областного суда выявила нарушения, допущенные судом первой инстанции, которые повлияли на исход дела. В связи с чем, коллегия приняла новое решение об удовлетворении заявленных требований истца о взыскании суммы убытков. Таким образом местный исполнительный орган обязан выплатить предпринимателю денежные средства в сумме свыше 30 млн тенге. В случае с акиматом с Талгарского района Специализированный межрайонный экономический суд Алматинской области вынес решение об удовлетворении иска и взыскании с акимата района более 2 млн тенге», - отметил заведующий Региональным сектором аппарата Уполномоченного по защите прав предпринимателей Казахстана Канат Кабдиев.

Таким образом акиматы обязаны выплатить предпринимателю финансовые средства в размере свыше 32 млн тенге.

Ш. ХАМИТОВ.

ЗАДАЧИ ГЕНДЕРНОЙ ПОЛИТИКИ

Концептуальной базой гендерной политики в Казахстане является Концепция государственной политики улучшения положения женщин. Концепция определяет основные принципы, приоритеты и задачи гендерной политики в Казахстане. К задачам гендерной политики в Казахстане относятся: достижение сбалансированного участия женщин и мужчин во властных структурах; обеспечение равных возможностей для экономической независимости, развития своего бизнеса и продвижения по службе; создание условий для равного осуществления прав и обязанностей в семье; свобода от насилия по признаку пола. Концепция гендерной политики в Республике Казахстан рассчитана на современный период, а также на долгосрочную перспективу (до 2030 г.).

Основные принципы гендерной политики в нашей стране устанавливают равные права мужчин и женщин, что гарантировано Конституцией РК. Задачи гендерной политики достижение сбалансированного участия мужчин и женщин во властных структурах, обеспечение равных возможностей для экономической независимости, развития своего бизнеса и продвижения по службе, создание условий для равного осуществления прав и обязанностей в семье.

В Казахстане женщины, можно сказать, составляют больше половины населения, их положение, роль и статус имеют важное значение в обществе,

поэтому вопросы гендерного равенства отнесены к числу важных социальных проблем не только в Казахстане, но и во всем мире. За годы независимости в Казахстане было проведено множество конференций и заседаний посвященных именно проблемам гендерного неравенства. В 2005 году было принято «Стратегия гендерного равенства в РК на 2006 - 2016 годы». В 2009 году было принято 2 Закона по продвижению гендерного равенства. Согласно мировому опыту женщины вносят особый вклад в общественную жизнь. Так же приоритетной задачей должно быть широкое гендерное просвещение политической элиты по вопросам участия женщин в политических процессах, осмысление и постановка гендерных проблем, а так же разработка методов решения этих проблем по мировому опыту. Поэтому для нашего государства огромное значение имеют вопросы теоретического обоснования и развития национального механизма, исследовывая институциональное развитие, политическая практика и анализ достижения гендерного равноправия.

В целом следует отметить, что одним из важных направлений современной политике по обеспечению гендерного равенства является демократизация политической системы. Социально-экономическое трансформация нашего общества требует от государства формирования политике, в большей степени, учитывающей вектор изменений в международной политике гендерного равенства.

Бекмурат ДУЙСЕНБЕКОВ,
судья Талдыкорганского городского суда.

ОТМЕНЕН ШТРАФ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЮ

По сообщению пресс-службы палаты предпринимателей Алматинской области, в Палату предпринимателей обратился руководитель ИП «Абдыханов К.К.» Кахарман Абдыханов с просьбой обжаловать решение Управления государственных доходов (УГД) Ауэзовского района города Алматы. За неуплату налогов на ИП был наложен штраф в размере 72 150 тенге.

По словам предпринимателя, при рассмотрении дела и вынесении постановления не были соблюдены положения Кодекса об административных нарушениях (ст.819 КРК об АП), не были выяснены обстоятельства смягчающие его ответственность.

В 2018 году ИП несвоевременно оплатил косвенные налоги в сумме 15 513 тенге. Срок уплаты предусматривался до 20.07.2018 года, тогда как предприниматель оплатил налог лишь в октябре. После чего УГД по Ауэзовскому району составлен протокол об административном правонарушении (ст.287 ч.1 КРК об АП) и назначен штраф в размере 30 МРП.

По мнению эксперта отдела по защите прав предпринимателей и снижению административных барьеров Палаты предпринимателей Алматинской области Диаса Оташбаева, представлявшего интересы ИП в Специализированном межрайонном административном суде Алматы, налоговая служба не приняла во внимание тот факт, что сумма штрафа 72 150 тенге в 4,5 раза превышает сумму косвенного налога. Также были предоставлены и другие доводы по делу.

«Вместе с тем, суд при рассмотрении жалобы установил нарушение принципов и иных общих положений КРК об АП при производстве по делу и его рассмотрении в отношении ИП, несоблюдения процедуры производства по делу об административном правонарушении или иным путем помешали всесторонне, полно и объективно исследовать обстоятельства дела, повлияли или могли повлиять на вынесение законного и обоснованного постановления. Согласно части 1 и 2 ст.819 КРК об АП должностное лицо при рассмотрении дела об

административном правонарушении обязан выяснять, имеются ли обстоятельства, смягчающие и отягчающие ответственность, причинен ли имущественный ущерб, обстоятельства, позволяющие не привлекать лицо к административной ответственности», - говорится в постановлении суда.

Поэтому суд учел малозначительность административного правонарушения, чрезмерно превышенную сумму наложенного штрафа, а также принял к сведению законопослушность предпринимателя, для которого это первый случай. Ранее он исправно оплачивал все налоговые отчисления.

Таким образом, Специализированный межрайонный административный суд города Алматы отменил постановление УГД и ограничился устным замечанием.

Ш. БАТЫРХАНОВ.

ПРОЧНО ВОШЕЛ В ПОВСЕДНЕВНУЮ ЖИЗНЬ

Большую популярность приобрел электронный информационный сервис «Судебный кабинет» и в связи с этим увеличилось количества пользователей данного сервиса, который способствует упрощению судопроизводства посредством электронного взаимодействия, а также обеспечение оперативности, доступности и прозрачности судебной системы. Для получения доступа к сервисам необходимо авторизоваться либо зарегистрироваться имея при этом ключ ЭЦП.

Упростить процесс отправления правосудия, избавить его от лишней бюрократических процедур – теперь стало возможным и несложным при активном внедрении новых информационных технологий, прочно вошедших в повседневную жизнь граждан и работу органов государственной власти, что позволяет избежать многих неудобств и получить максимально эффективный результат при минимальных затратах временных и финансовых ресурсов.

Гражданин, его представитель или адвокат в любое удобное ему время, не выходя из дома, офиса через сеть интернет может просмотреть судебный документ, а также статус по делу и распечатать судебный акт.

Внедрение и применение современных технологий в судебной системе упрощает судопроизводство, снимает бюрократические барьеры, минимизирует контакт сотрудников судебной системы с гражданами, что способствует снижению подверженности к коррупции, экономит время и средства граждан, позволит достичь максимальной прозрачности и доступности судебной системы для населения страны.

Сегодня с помощью ЭЦП граждане направляют обращения в виртуальные приемные государствен-

ных органов, получают справки, меняют прописку, подают заявки на получение различного рода услуг и разрешений.

Электронные сервисы «Судебный кабинет» и «Ознакомление с судебными документами» доступны через официальный сайт Верховного суда <http://www.sud.kz>. Получить данные услуги может любой гражданин республики, имеющий электронную цифровую подпись.

Физические лица и их представители, представители юридических лиц вправе представлять в суд электронные документы, посредством заполнения электронных форм, размещенных в электронном информационном сервисе «Судебный кабинет». Для этого указанным лицам необходимо зарегистрироваться в электронном информационном сервисе «Судебный кабинет».

Судебный кабинет», является пользователем сервиса подачи электронных документов. Авторизация в «Судебный кабинет» осуществляется с помощью ИИН или БИН и пароля. При подаче заявления (обращения) представителем юридического лица авторизация осуществляется посредством БИН.

Пользователь сервиса подачи электронных документов после прохождения процедуры авторизации «Судебный кабинет» может обратиться в суд с:

- 1) искомым заявлением;
- 2) заявлением о предоставлении протокола судебного заседания;
- 3) замечанием на протокол судебного заседания;
- 4) обращением.

Молдир МУХАМЕДЖАНОВА,
ведущий специалист СМЭС Алматинской области.

БАЙҚАУ

Байқауға облыстың аудан және қалаларынан 51 үміткер қатысты. Оларды үш топқа бөлген қазылар құрамы түске дейін іріктеу рәсімін өткізіп, оза шапқан 15 баланы ақтық айналымға жіберді. Ертеңгі сағат 10-да басталған байқау күнді ұяға батырып, ақшамда жеңімпаздарды анықтады.

- Байқаудың негізгі мақсаты:
- балалар арасында кітап оқуды, оның ішінде қазақ халқының батырлық эпостық жырларын насихаттау;
 - ескелең ұрпақтың шығармашылық және зияткерлік қабілетін дамытуға жағдай жасау, көркем әдебиетке деген қызығушылығын арттыру;
 - оқушыларды патриотизмге тәрбиелеу, намысшылдық, қайсарлық қасиеттерге баулу;
 - дарынды балаларды анықтау және оларға қолдау көрсету.

Байқаудың шарты бойынша (әр аудан қаладан 3 оқушыдан) оқыту тіліне қарамастан, мемлекеттік және мемлекеттік емес жалпы орта білім беретін мектептердің, лицейлердің, гимназиялардың және жалпы білім беретін ұйымдардың 6-11 сыныптың оқушылары қатысқан бұл байқау өз дәрежесінде өтті. Байқауға қатысушылар «Қобыланды батыр» жырын Марабай жырау нұсқасы бойынша жатқа айтты.

Енді 51 оқушыны бір күнде қалай жырлатып үлгерді деген тұжырымға келсек, үш топқа бөлінген қазылар құрамы әр оқушының кеуделеріне нөмір тағып, әр түлекке 2 минуттан жырды басынан бастап айтқызды және оқушылар кезек-кезегімен іліп әкетіп отырды. Мәселен, бірінші айналымға шыққан 8 оқушы әр қайсы екі минуттан үш мәрте дастанды айтуға мүмкіндік алды. Алғаш рет ұйымдастырылып отырғандықтан, дастанды айтып тұрып ұмытып қалғандарға қазылар құрамы есіне салып қамшылады. Байқауға қатысушылардың арасында дастанды толық бойына сіңіргендер де, қобалжып айта алмай тұтығып қалғандар да болды. Тіпті ақтық айналымға келгенде «Мен дастанды 60-шы бетке дейін ғана жаттап едім», – деп өз еріктерімен жарыстан шығып кеткен түлектерге де кешіріммен қарадық. Қуанарлығы жыр айтушылар арасында дастанды мақамға салып айтушылар да болды. Мәселен, Іле ауданынан келген Балжан Берікжанқызының жыр айту үрдісінде байырғы бабалардың сарыны бар. Сондай-ақ, Кеген ауданынан келген Мерует Аллажарды айшықтап айтуға болады. Жырды жаттап бір сарынмен тақпақ айтқандай тақылдай беру тыңдаушыны да жалықтырып жібереді. Болшақта байқауға қатысушылар және оларды баптаушылар аспаптың сүйемелдеуімен орындаса нұр үстіне нұр болар еді. Жалпы Қырғыз елінде «Манас» жырын жасы да, жасамысы да ауыздан-ауызға таратып айтады. Оларда тіпті балабақшадағы өрендерінің қолына қамшы беріп қойып, «Манас» жырын айтқызады. Бізге де, осы тәсілді мектептегі бастауыштан бастап қолға алуға болады. Жырды жаттау бар, оны айтуда актерлік және орындаушылық шеберлік аса қажет. Байқауда осы тұсы кемшін болып жатты. Бұл тұңғыш ұйымдастырылып отырғандықтан түсіністікпен қарауға тура келді. Әр нәрсенің бастауында олқы тұстар болады. Әгәрәки бұл үрдіс жылма-жыл жалғасатын болса, орындаушылық шеберлік те қалыптасады. Байқауға қатысып, ақтық айналымға жолдама

«ЖЫР - ЖАУЫАР»

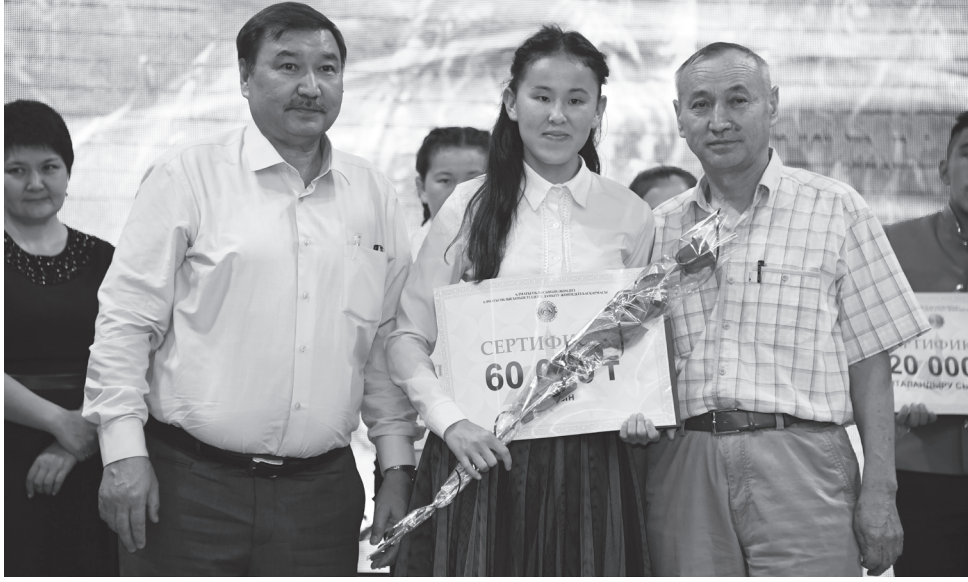
алған 15 оқушының ішінде Алакөл ауданынан келген Жігер Жайырбай, Балқаштан Жұлдыз Хамза, Панфиловтан Жансая Ауталипова, Іле ауданынан Ерасыл Төлеген ақтық мәреге сүрінбей жетті. «Тоқсан ауыз сөздің тобықтай түйіні» бас бөйге 100000 мың теңгені Іле ауданынан келген Ерасыл Төлеген, бірінші бөйге 80000 теңгені кегендік Мерует Аллажар, екінші жүлде 60000 теңгені Алакөл мен Балқаш аудандарынан келген

Жұлдыз Хамза мен Жігер Жайырбай, үшінші орын 50 000 теңгені Панфиловтан Жансая Ауталипова, Іледен Балжан Берікжанқызы, Еңбекшіқазақтан Аружан Чапай олжаласа, талпыныс жүлдесі 30 000 теңгені Жамбыл, Қаратал аудандарынан Ержан Есенбаев, Жазира Бағдаулетова мен Айсулу Нұрсағи алса, ынталандыру сыйлығы 20 000 теңгені Балқаш, Панфилов, Кеген, Ескелді ауданымен және Текелі қаласынан келген Дарига

Рухани қазынамыздың бірі де, бірегейі – жыр, терме, толғау, дастан, қиссалар. Ауыз әдебиетінің айшықты жанрларының інжу-маржаны, байырғы бабаларымыздан қалған төл өнер Жетісу өңірінде көмескіленіп қалғаны жасырын емес. Таңды-таңза ұластырып, қисса-дастан айтқан Сүйінбай, Бақтыбай, Мамбыл, Құлманбет, Чибетәлі, Темірғали, Артық, Мұқаш сынды қара саңлақтар жырлаған «Көрғұлы», «Сураншы-Саурық», «Алпамыс», «Қозы Көрпеш-Баян сұлу», «Қыз Жібек» дастандары кешегі кеңестік дәуірдің өзінде ынтаспаға жазылып, қалың бұқараға таралған. Тәуелсіздік алған жылдардан бастап батыстың үрдісіне көшкен қазақ мемлекеті ұлттық құндылықтарымыздан көз жазып қалды. Ақиқатын айтқанда, жыраулық өнер мектебінің Батыс Қазақстан, Қызылорда, Маңғыстау, Ақтөбе облыстарында күні бүгінге дейін арқау жібі үзілген жоқ. Тіпек Жетісу өңірінде жойылып кетті деуге толық негіз бар. Бірлі-жарым жыраулар бар. Ақан Әбдуалиев, Ерболат Шалдыбеков сынды дәстүрлі ән мектебінің түлектері осы сарқылып қалған жыраулық өнерді қайта жаңғыртуға атсалысып жүр. «Рухани жаңғыру» бағдарламасы аясында республикалық масштабта қолға алынып, шенді-шекпенділер бір-бірілеріне эстафета арқылы «Қобыланды батыр» жырын көгілдір экраннан таратқаны баршамызға аян. Міне, енді сол жыраулық өнер жас өрендерге ойысып, мектеп түлектері де «Қобыланды батыр» жырын жаттап, байқауға қатысты. Оған Алмааты облысының әкімдігі және Алмааты облысының тілдерді дамыту жөніндегі басқармасы ұйытқы болды.

Бейсенғали, Өділет Тұқан, Дильназ Мұхамәди, Жалғас Тұрсынғали, Назерке Қоңқай алды. Жалпы ақтық айналымға шыққан 15 оқушының ешқайсысы жүлдесіз қалған жоқ. Сондай-ақ, іріктеуге қатысқан барлық оқушылар мен ұстаздары мақтау қағаздарымен марапатталды.

Айтақын МҰХАМАДИ.

ДАЛА ЖАҚҰТЫ

Қазақ даласы әлімсақтан қилы-қилы ғажапқа толы. Қойнауы абат, құшағы керімсал дала. Қай түкпіріне жол тартсаңыз да алдыңыздан бір аңызға, тіпті бір емес, мың аңызға жүк болатын ұйық-мекен табылады. Ұлан-ғайыр ұлы даланың ұлтарактай мүйісі де біз үшін алтыннан қымбат. Түптеп келгенде, төрткүл дүниенің төбесіне көтерген «Жеті кереметі» де төл дала жауһарының алдында еңкіш тартып тұратындай. Сол үшін де бұл даланың баба тарихындағы бұлтарысы мен қалтарысын сүйсініп айту – мына бізге борыш.

АҢЫЗ БҮГІН ЖАТҚАН ҰЛЫ АЙДЫН

Еліміздің оңтүстік-шығысындағы тұйықталған көл бар. Аумағы жөнінен Каспий, Арал теңіздерінен кейінгі үшінші орында. Алматы, Жамбыл, Қарағанды облыстарының шегінде орналасқан жайқын көл. Балығы тайдай тулап, бақасы қойдай шулаған Еділдей құйқалы жерден. Иә, сіз топшылап отырған, бір бойына бірнеше аңыз бүгіп жатқан ұлы айдын – Балқаш көлі туралы сөз қозғап отырмыз. Бағзы заманда оны көл емес, теңіз деп тәпсірлепті. Мәселен, ежелгі қытайлықтар бұл шалқарды Си-Хай деп атапты. Өйдейтіні – Балқаш көлін «Батыс теңіз» атаған түрі. Ал түріктер мен моңғолдардың өздерінің батысындағы жерлердің бәрін ақ түспен белгілегені тарихтан мәлім. Соның есебінен болар, олар бұл көлге «Ақ теңіз» деген ат берген. Сонымен, әңгіменің әлқисасын Балқаш көлінің әуелде теңіз болғаны туралы деректерден бастағанды хош көрдік.

Бұл көл туралы көлемді зерттеу еңбектері алғаш XIII ғасырда жарыққа шыға бастаған. Сол кезеңде әйгілі тарихшы ғалымдар В. Рубрук, П. Карпинилер құнды мәліметтер жазып қалдырды. Содан соң бұл үрдісті орыс тарихшысы Семен Ремезов 1695 жылы жалғастырады. Ол уақытта картограф «Бүкіл Сібір жері мен қалаларының сызбалары» атты атласында Балқашты «Теңіз» деген атаумен көрсетеді. Тіпті, Жоңғардың картасын жасаған швед картографы Иоганн Ренаттың карталары да Ремезов сызған теңіз пошымнан алшақ кетпепті.

Бергі дәуірге жүгінер болсақ, осы кезеңде қазақ тарихын жоңғарсыз, жоңғар тарихын қазақсыз баян ету мүмкін емес-ті. Оның ішінде «Жоңғар қақпасы» атанған Алакөл тұсы мен Алатау бауыры, яки, тұтас Жетісу өңірі жаудың көзқұртына айналды. Осы барыста олар белгілі дәрежеде біздің жер атаулары – топонимдерге де өз «үлестерін» қосудай-ақ қосты. Мұны ешкім жоққа шығармасы

анық. Тарихшылар сол замандарда «Балқаш-нор» сөзі жоңғарлардың аузында жиі айтылған деседі. «Нор» сөзі туралы тіл мамандарынан сұрап көргенімізде, бұл сөз жоңғар тілінен аударылғанда көлден гөрі айдынды теңіз мағынасына көбірек жуықтайды дейді.

Енді қазақ ұғымындағы «балқаш» сөзінің астарына үңіліп көрелік. Біреу «Мынау бір балқаш екен» десе, бұл оның сол аумақты ұлы айдын, кең алап екен деп сүйіне сипаттағаны болса, «балқаштап жатыр» деп телегейлікті, молдықты білдірген. «Қазақ тілінің түсіндірме сөздігіне» үңілгенімізде де аталған сөз «Шөбі шүйгін, сулы, нулы жер» деген мағына беретіндігі жазылған.

Мақаламызға қатысты керек деректерді іздестіру барысында, бір ақпарат бізді елең еткізгені бар. Онда Сарыесік түбегі бөліп жатқан Балқаш көлінің шығыс жағын жайлаған жұрт оны «Жұмбақ көл» десе, тиісінше батыс жағын мекен еткендер бұл айдынды «Ақ теңіз» деп атайтыны айтылыпты.

Әрине, біздің әуелгі мақсат – ұзақ уақыт бойғы күрделі өзгерістерден соң біржола қалыптасқан «Балқаш көлі» атауын теріске шығару емес. Керісінше, оқырманға қал-қадірімізше толымды ақпарат ұсынудың амалы болғандықтан, осы бір «көл», «теңіз» атауларына байланысты байламды тағы, оқырман, сіздің еншіңізге қалдырмақпыз. Ал біз алда осы көлдің ел арасында «Жұмбақ көл» және «Ақ теңіз» болып аталып кетуіне қатысты бірер жайттың басын ашып айтпақпыз.

XVII ғасырдың басында белгілі ғалым және саяхатшы Лев Семенович Берг Балқашты зерттеуге бекиді. Оған себеп, көрген адамдардың көлдің суы тұщы екендігі туралы әңгімесі-тын. Ғалым үшін булану көлемі жауын-шашын мөлшерінен өлденеше есе асып түсетін шөл далада, қалай болған күнде де көл суы тұзды болуы тиіс еді. Сөйтіп,

1903 жылы С. Берг Балқаш көліне экспедиция ұйымдастырды. Онда да елдің айтқанына сене алмаған саяхатшы үлкен қайыққа тұщы су толтырылған көптеген бөшкелер тиеп алып, Іле өзені бойымен төмен қарай ұзақ жүзіпті. Ал олар көлге келіп тірелгенде, шын мәнінде де, ауыз су құйылған бөшкелердің түкке де қажеті жоқ болып шығады. Осылайша, Л. Бергтің экспедициясы қайда барса да, көлдің суы тұщы бола беріпті. Сонда ғой ғалымның: «Балқаш айтылып жүрген басым пікірлерге қарамастан, тұщы көл болып шықты. Бұл көлді түгел жағалап шыққан топографтар да осы пікірді қуаттайды. Бұл факт ерекше назар аударуға лайық. Құрғақ континентальдық климатты өлке, жылына 200 миллиметр-ге жетер-жетпес жауын-шашын бар шөл даланың кіндігінде тұрған ағынсыз тұщы көл – мұнда географиялық ғажайып бір құбылыс бар», – деп Балқаш көлі жағасында айран-асыр күйде қалғаны.

Міне, содан бері Балқаш көлін зерттеу әліге толас тапқан жоқ. Біреулер бұл Лев Семенович айтқан «Ғажайып құбылысты» көлдің жалпы беттік таяздығына байланысты жорамалдаса (Оның тереңдігі батыс жағында 6-12 метрді құраса, бұл көрсеткіш шығыс жағында 15-26 метрге артады), енді біреулері мұны көлге құятын өзендердің бағытымен байланыстырып келді. Біздіңше, соңғы пікір көңілге қонымды көрінеді. Өйткені, аталмыш көлге құятын Іле, Қаратал, Ақсу, Лепсі сияқты көптеген өзендердің барлығы батыс, оңтүстік жағын ала құятындықтан бұл бөлікте тұрақты ағыс қалыптасқан. Сондықтан су құрамындағы қатты тұздар, түрлі минералдық заттар шығыс бөлігіне көптеп шоғырланады деуге болады. Ал шығыс бөлігіндегі Аягөз, Бақанас, Тоқырауын, Жәмші, Мойынты сияқты тағы басқа өзендер әдетте көлге жетпей сарқылатындықтан, бұл бағытта ондай ағыс жоқтың қасы деуге бола-

ды. Осы себепті де, батыс бөлігінің суы тұщы, түсі сарғылт-сары, лайлы келсе, Шығыс бөлігінің суы тұзды Балқаш – данагөй қазақтың «Алтын көрсең, белден қаз» қалпымен аршып берсең, таусылмайтын ғажайыптар мекені секілді. Сірә, Бетпақдаламен шектесіп, сары арқаға арқасын төсеген ұлы көлдің ұлылығы да сонда болса керек. Енді бір ауық осы далада айтылған аңыздарға құлақ түрелік. Төкен Ахметовтың баян етуіне орай құрастырылған «Қасқакөл – Балқаш» атты кітапта бұл аңыздың үш түрі айтылыпты. Онда бұл өңірде бір байдың ай мен күндей Балқия атты қызы болғанын, ол қызды әке-шешесінен асып ел мен жұрттың жақсы көргені сондай «Балқияжан» дей жүріп, «Балқаш» атап кеткені айтылады. Сол Балқия ару бойжеткенде әкесі оны бесігінде атастырылып қойған байдың сақау ұлына бермек болады. Бұдан соңғы оқиға Балқияның өз теңі Ерден деген жігітпен сөз байласып, қашып шығуымен шиленіседі. Тоқ етерін айтқанда, ақыр соңы екеуі де махаббат жолында мерт болады. Сол себепті де осы көлдің бойын мекен еткен жұрт содан бастап бұл көлді «Махаббат көлі» деп танып, оның атын Балқия арудың атымен Балқаш атап кеткен деседі.

Қалай десеңіз де, бұл көлде толағай тарих, бір бөлек қасиет бар. Арысы Асан қайғының пейілі түскен мекен, киелі Бектаута шыңы айдынына телміріп жатқан аумақ екенін айтпағанның өзінде, дәл мұнда Хан Кененің табаны тиген. Нақтырақ айтқанда, азаттық, бостандық жолында Алаш үшін барын салған Кенесары хан 1846 жылы арқадан ығысып, Жетісу жеріне келгенде арқасын суытар мекен ғып, тиянақ етер түбек деп осы Балқаш көлі бойын таңдаған деседі.

Д. БЕЙБІТ.

ХАЛЫҚ МӘҢГІ ҚАСТЕРЛЕЙТІН ЕР

ДӘУІРДІҢ ЖАРЫҚ ЖҰЛДЫЗЫ, ОТАНДЫҚ ТАРИХЫМЫЗДЫҢ ІРІ ТҰЛҒАСЫ – МҰҚАМЕТЖАН ТЫНЫШПАЕВҚА БИЫЛ 140 ЖЫЛ ТОЛДЫ. ЕЛ ІРГЕСІНІҢ АМАНДЫҒЫН, ҚАЗАҚ ХАЛҚЫНЫҢ БІРЛІГІ МЕН БЕРЕКЕСІ ЖАРАСҚАН КҮННІҢ ТУАРЫНА ҮМІТ АРТЫП, ҰЛТ ТАҒДЫРЫ ҮШІН КҮЙГЕН АЛАШ ҚАЙРАТКЕРЛЕРІНІҢ БІРІ – МҰҚАМЕТЖАН ТЫНЫШПАЕВТЫҢ ЕСІМІ АЛТЫН ӘРІППЕН ЖАЗЫЛЫП, ҰРПАҚТАН-ҰРПАҚҚА ӨНЕГЕЛІ ІСТЕРІ АҢЫЗ БОЛЫП ҚАЛА БЕРМЕК.

Ол – тарихшы, әдебиетші, шежіреші, этнограф, саяси қайраткер. Туған ел-жұртының талап-тілектерін ресми бас қосқан зиялы қауым алдында уытты жеткізген Мұқаметжан Тынышпаевтың кеудесіндегі рухтан – халық мүддесін ойлаған, ұлт тағдырына алаңдаған жанашырлығын көруге болады. Қазақ-қырғыз халықтарының рулық шежіресіне қалам тартқан ұлт

мақтанышы тарих қойнауына баға жетпес тарихи мұра қалдырды.

1917 жылдың сәуір айының басында Уақытша үкімет Түркістан өлкесін басқаруды 9 адамнан тұрған Түркістанкомитетіне тапсырды. Оның алғашқы құрамында М.Тынышпаев, Н.Щепкин, Ө.Бөкейхан, С.Мақсұдов, В.Елпатьевский, А.Липовский, П.Преображенский, О.Шапкаев және Ф.Дәулетшин. М.Тынышпаевтың Түркістан комитеті құрамына енуі,

әрине, кездейсоқ емес. Өйткені тура сол тарихи кезеңде Жетісу өлкесін М.Тынышпаевтай жақсы білетін басқа білімді адамды табу қиын еді. Жетісу өлкесінің бүкіл халықтың саяси өмірін көрсететін мақалалар мен түрлі хабарларды «Қазақ» газетіне жариялап, қырғыз және қазақ босқындары мәселесіне ұлттық интеллигенцияның назарын аударуда атқарған рөлі аса үлкен.

Бүгінгі күн – қараңғыда қамалған

сәуленің жарыққа шыққан күні іспеттес. Бейбітшілік пен тәуелсіздіктің таңы атқан уақыт – сәуле жылдамдығындай лезде келгенімен, өткенге көз салсақ талай жан қиылып, өлшеусіз қан төгілді. Түнін ұйқысыз, күнін күлкісіз өткізген алаш азаматтары – әр заманның идеал тұлғасы. Тасқыны қисапсыз кезеңдерді сезіне білген адам ғана – тарихтың баға жетпес естеліктерін ұмытпай болашақты ойлай алады. Құлаған іргемізді қайта қалап, мемлекеттілігімізді қайта қалпына келтіріп, болашаққа нық сеніммен қарауға бүгінде мүмкіндік туып отыр. Қайраткердің барша саналы ғұмыры ұлтқа қызмет етудің та-

маша үлгісі. Елі мен жеріне деген махаббаты өнегелі істерінен айқын көрінетін ерекше тұлға – Мұқаметжан Тынышпаевтың тағылымды тағдырын танып, тағылым алу біздің борышымыз.

Тұнық БОЛАТҚЫЗЫ, М.Тынышпаев атындағы тарихи-өлкетану музейінің аға ғылыми қызметкері.

Дүйсенбі - Понедельник, 17 маусым

ҚАЗАҚСТАН

03.10 «Пендеміз ғой»
04.10 «Той заказ»

КТК

07.05,03.45–04.30 «КТК қоржынынан»
07.30 Т/х «Қайсар жесір»
08.30 Т/х «Тағдыр қосқан асыл жар»
09.30 «Юрмала»
10.30 М/д «Вторая молодость»
12.40 М/д «Хороший день»
14.30 «Наследница поневоле»
16.30, 01.20 «Аталар сөзі»
17.15 «Мерекелік концерт»
18.00, 02.00 Т/х «Сүйікті Дениз 2»
19.30 Кешкі жаңалықтар
20.00 «Астарлы ақиқат»
21.00 Вечерние новости
21.40 «Лесник»
23.45 Х/ф «Королева бандитов»
03.00 «Әйел қырық шырақты»

ЖЕТІСУ

07. 05 Өн әлемі
07.30 «Таңжарық»
09.00 Апта (қаз)
09.50 Өн әлемі
10.00 Апта (рус)
10.50 Спорт тайм (қаз)
11.15 Полиция қызметі
11.45 Мультфильм
12.10 Қазақ әні
13.00 Білек пен жүрек
13.35 К/ф «Қыр әңгімелері»
14.40 Концерт «Бал - балалық ән - жырым»
16.25 Д/ф «Ф.Ғабитова»
17.00 Жаңалықтар
17.20 Новости
17.35 Д/ф «Ө.Жәнібеков»
18.00 Шашу
19.00 Әкім сағаты Тікелей эфир
20.00 Бай қуатты болайық
20.30 Жаңалықтар
21.00 Туржорық
21.30 Новости
22.00 Телесериал «Ақ күң»
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости

31 КАНАЛ

05.50, 06.00, 11.30 Т/с «Жігіттер»
05.58 ӨНҰРАН
06.30 «Лунтик»
07.00, 20.00 Информбюро
08.00 Х/ф «Супербобровы-2: народные мстители»
10.00, 13.30, 23.00 «Өзілдер жинағы»
12.30, 21.00Т/с «Жарығым - ай»
14.30 М/с «Аладдин»
15.00 М/с «Лило и Стич»
16.00 Т/с «Вороныны»
17.50 Т/с «Полицейский с рублевки»
22.00 Т/с «Үш қыздың құпиясы»
00.30, 04.30 Алдараспан, Нысана, Шаншар әзілдері
02.00 «Келіндер бәйгесі»
02.50 «Ризамын»
03.30 «Өзіл студио»

7 КАНАЛ

06.00,12.50 «Жаңа Келін»
07.00, 21.05, 03.00 Т/х «Элиф»
09.00, 20.40, 23.10, 02.00 Скetchком «q-елі»
09.35 Х/ф «Хоббит»
15.00, 03.45 «Өз ойым»
16.40 «Супер копы»
17.45, 00.00 «Спецотряд «Кобра 11»
18.50 Х/ф «Шанхайский перевозчик»
21.00 Лотерея 777
05.00 «Жеңіп көр»

Утерян паспорт гражданина Республики Узбекистан на имя Хужаниёзов Хурсанд Абдушариповича. Просим вернуть за вознаграждение. Тел: 87754798060

Сейсенбі - Вторник, 18 маусым

ҚАЗАҚСТАН

06.05 «Көшпенділер»
06.25, 13.00, 17.00,20.00, 00.40,03.50AQPAPARAT
07.00 «TANSHOLPAN»
10.00 Т/х «Қыздар»
10.50, 19.00 Т/х «Қайран күндер»
11.50, 02.35 «Qyzyq eken...»
12.40 «JAN JYLYY»
13.10, 20.40 Т/х «Отыңды өшірме»
14.10, 21.40 Т/х «Гүлпері»
16.00, 01.15 «SHANYRAQ»
17.15 «Қайырлы кеш, Қазақстан!»
23.40, 04.25 «Әзілман»
02.00 «Мәселе»
03.25 «JAN JYLYY»

ХАБАР

06.00 «Тамаша»
07.00,10.00М/с «Тобот»
07.30, 08.10, 09.10 «Таңғыхабар»
08.00, 12.00 Жаңалықтар
09.00, 13.00 Новости
10.20 «Тур де хабар»
10.45, 19.00Т/х «Келінжан»
11.15, 15.45 Т/с «На крыльях любви»
12.10 «Бабалар ізімен»
12.30 «Журналисттік зерттеу»
13.10 «Возвращение в Бургундию»
15.00 «Давайте говорить»
16.30, 00.35 «Мектеп»
17.10 «Ұлы дала өркениеті»
18.00, 23.20 Т/х «Жұмбақ жандар»
18.45 Т/х «Ғашық жүрек»
19.00 Т/х «Бақытыма сенемін»
20.00, 00.05 Қорытынды жаңалықтар
20.30 «Online»
21.00 Итоги дня
21.30 «Золото Дураков»
01.15 «Әсем әуен»

АСТАНА

06.00,21.00 Т/х «Таңдауым сен»
07.00 Аружанмен бой жазу
07.10 Разминка с Аружан
07.20 «Kaznet»
07.50,13.30 Мультфильм
09.50 «Доктор рекомендует»
10.00, 22.00 Т/х «Абысындар»
11.30 Т/с «Акватория»
14.00 Жаңалықтар
14.20 «Moneytime»
14.40 «Тенгемания NEXT»
15.00 «Шәмші әндері» концерт
15.50 Х/ф «Сабыр»
17.30 Ruh.kz
18.00 Т/х «Қыз ғұмыры»
19.00 «№309» Т/х
20.00, 02.30 Жаналықтар
20.30, 03.00 Новости 20:30
23.30 «Бір туған»
00.30 Т/х «Жетер»
03.30 «Өн мен әзіл»

ЕВРАЗИЯ

06.00 «Той базар»
06.40, 04.10«Той заказ»
07.10, 18.00 «Басты жаңалықтар»
08.00 «Доброе утро»
11.00 Т/с «Диверсант. Конец войны»
12.00 «Қалаулым»
15.00 Т/с «Свадьбы и разводы»
16.55 «Пусть говорят»
18.45, 03.10 «Кеш қалмайық»
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20.45,23.00 Т/с «Братаны-3»
22.00, 02.25 «П@УТИНА»
00.30 «Алмазы Цирцеи»
01.35 «Мужское/ Женское»

КТК

07.00 Әнұран
07.05 Кешкі жаңалықтар
07.30 Т/х «Қайсар жесір»
08.30 Т/х «Тағдырқосқанасыл жар»
09.50 Новости
10.30Т/с «Лесник»
12.40, 23.50 Х/ф «Королева бандитов»
14.30 Х/ф «Наследница поневоле»
16.30, 01.20 Т/с «Аталар сөзі»
17.15 Мерекелік концерт
18.00, 02.00 Т/с «Сүйікті Дениз2»
19.30 Кешкіжаңалықтар
20.00 Астарлы ақиқат
21.00 Вечерние новости
21.40 Т/с «Лесник»
03.00 «Әйел қырық шырақты»
03.45 – 04.30 «КТК» қоржынынан»

ЖЕТІСУ

07. 05 Өн әлемі.
07.30 «Таңжарық»
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 Әкім сағаты қайталау
11.00 Телесериал «Ақ күң»
12.00 Шашу
13.00 Туржорық
13.20 Бай қуатты болайық
13.50. Док/сериал «Живые сокровищы»
14.20 Айтыс
16.45 Д/ф «Қ.Жапсарбаев»
17.00 Жаңалықтар
17.20 Новости
17.35 Д/ф «Дария ғұмыр»
18.00 Шашу
19.00 Тұжырым
19.30 «Оқырман» әдеби клубы
20.15 Net.laik
20.30 Жаңалықтар
21.00 Тарих парақтары
21.30 Новости
22.00 Телесериал «Ақ күң»
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости

31 КАНАЛ

05.50, 06.00, 11.30 Т/с «Жігіттер»
05.58 ӨНҰРАН
06.30 «Лунтик»
07.00, 20.00 Информбюро
08.00 М/ф «Маша и Медведь»
10.00, 23.00 «Өзілдер жинағы»
12.30, 21.00 Т/с «Жарығым - ай»
13.30, 22.00 Т/с «Үш қыздың құпиясы»
14.30 М/с «Аладдин»
15.00 М/с «Лило и Стич»
16.00 Т/с «Вороныны»
17.50 Т/с «Полицейский с рублевки»
00.30, 04.30 Алдараспан, Нысана, Шаншар әзілдері
01.30 «Келіндер бәйгесі»
02.20 «Ризамын»
03.30 «Өзіл студио»

7 КАНАЛ

06.00,12.50 «Жаңа келін»
07.00, 21.05, 03.00 Т/х «Элиф»
09.00Т/с «Дудочка крысолова»
10.10, 16.40 «Суперкопы»
11.00 «Смеяться разрешается»
15.00, 03.45 Ток-шоу «Өз ойым»
17.45Т/с «Спецотряд кобра 11»
18.50, 00.00 Х/ф «Напарник»
20.40, 23.10, 02.00 Скetchком «Q-елі»
21.00 «Лотерея777»
05.00 «Жеңіп көр»

Сәрсенбі - Среда, 19 маусым

ҚАЗАҚСТАН

06.05 «Көшпенділер»
06.25, 13.00, 17.00, 20.00, 00.40,03.50 AQPAPARAT
07.00 «TANSHOLPAN»
10.00 Т/х «Қыздар»
10.45, 19.00 Т/х «Қайран күндер»
11.45, 03.10 «Qyzyq eken...»
12.35 «KELBET»
13.10, 20.40 Т/х «Отыңды өшірме»
14.10, 21.40 Т/х «Гүлпері»
16.00, 01.15 «SHANYRAQ»
17.15 «Қайырлы кеш,Қазақстан!»
23.40, 04.25 «Әзілман»
02.05 «Мінбер»
02.45 «KELBET»

ХАБАР

06.00 Тамаша
07.00, 10.00 М/ф«Тобот»
07.30, 08.10, 09.10 Таңғы хабар
08.00,12.00 Жаңалықтар
09.00, 13.00 Новости
10.20 «Тур де Хабар»
10.50, 19.30 Т/х Келінжан
11.15, 15.45 Т/с«На крыльях любви»
12.10 «Важно знать»
12.30«Алтын бесік»
13.10 Мегахит «Золото дураков»
15.00 «Давайте говорить»
16.30, 01.05«Тағдыр тартысы»
17.15 «Сені іздедім»
18.00, 23.30Т/х «Жұмбақ жандар»
18.45 Т/х «Ғашық жүрек»
20.00, 00.15 Қорытынды Жаңалықтар
20.30 Online
21.00 Итоги дня
21.30 Мегахит «Замерзшая из Майами»
00.45 «Религия сегодня»
01.35«Әсем әуен»

АСТАНА

06.00, 21.00 Т/х«Таңдауым сен»
07.00 Аружанмен бой жазу
07.10 Разминка с Аружан
07.20 «Қош келдініз!»
08.00, 13.30 Мультфильм
10.00, 22.00 Т/х«Абысындар»
11.30 Т/с«Акватория»
14.00Күндізгі жаңалықтар
14.20 «MoneyTime»
14.40 «ТенгеманияNEXT»
15.00 Концерт
15.40 «Тойдан қашқандар»
17.30 Ruh.kz
18.00 Т/х «Бір туған»
19.00 Т/х «№309»
20.00, 02.30 Жаңалықтар
20.30, 03.00 Новости
23.30 Т/х «Бір Туған»
00.30Т/х «Жетер»
03.30«Өн мен Әзіл»

ЕВРАЗИЯ

06.00«Той базар»
06.40, 04.10 «Той заказ»
07.10, 18.00 «Басты жаңалықтар»
08.00 «Қайырлы таң»
11.00 «Диверсант.Конец Война»
12.00 «Қалаулым»
15.00 Т/с «Свадьбы и разводы»
16.55 «Пусть говорят»
18.45, 03.10 «Пендеміз ғой»
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20.45,23.00 Т/с «Братаны 3»
22.00, 02.25«П@УТИНА»
00.30 Ночной кинотеатр «Алмазы Цирцеи»

КТК

07.05Кешкі Жаңалықтар
07.30 Т/х «Қайсар Жесір»
08.30 Т/х «Тағдыр қосқан асыл жар»
09.50 Новости
10.30, 21.40 «Лесник»
12.40, 23.45«Королева Бандитов»
14.30 «Наследница поневоле»
16.30, 01.20«Аталар сөзі»
17.15 Мерекелік концерт
18.00, 02.00 Т/х«Сүйікті Дениз 2»
19.30 Кешкі Жаңалықтар
20.00«Астарлы ақиқат»
21.00 Вечерние новости
03.00 «Әйел қырық шырақты»
03.45-04.30 КТК ҚОРЖЫНЫНАН

ЖЕТІСУ

07. 05 Өн әлемі.
07.30 «Таңжарық»
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 Тұжырым
10.30 Тарих парақтары
11.00 Телесериал «Ақ күң»
12.00 Шашу
13.00 «Оқырман» әдеби клубы
13.50 Док/сериал «Живые сокровищы»
14.20 Айтыс
16.45 Д/ф «Менің кәсібім»
17.00 Жаңалықтар
17.20 Новости
17.35 Д/ф «М.Төлебаев»
18.00 Шашу
19.00 Ұлт пен рух
19.30 Құтты қонақ
20.30 Жаңалықтар
21.00 Арнайы репортаж
21.30 Новости
22.00 Телесериал «Ақ күң»
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости

31 КАНАЛ

05.50, 06.00, 11.30 Т/с «Жігіттер»
05.58 ӨНҰРАН
06.30 «Лунтик»
07.00, 20.00 Информбюро
08.00 М/ф «Маша и Медведь»
10.00, 23.00 «Өзілдер жинағы»
12.30, 21.00 Т/с «Жарығым - ай»
13.30, 22.00 Т/с «Үш қыздың құпиясы»
14.30 М/с «Аладдин»
15.00 М/с «Лило и Стич»
16.00 Т/с «Вороныны»
17.50 Т/с «Ивановы-Ивановы»
00.30, 04.30 Алдараспан, Нысана, Шаншар әзілдері
01.30 «Келіндер бәйгесі»
02.20 «Ризамын»
03.30 «Өзіл студио»

7 КАНАЛ

06.00,12.50 «Жаңа келін»
07.00, 21.05,03.00 Т/х «Элиф»
09.00 Т/с «Дудочка крысолова»
10.10, 16.40 Т/с «Суперкопы»
11.00 «Смеяться разрешается»
15.00, 03.45 «Өз ойым»
17.45 «Спецотряд Кобра 11»
18.50, 00.00Х/ф «Красотки в бегах»
20.40, 23.10, 02.00 Скetchком «Q-елі»
21.00 «Лотерея777»
05.00 «Жеңіп көр»

ЗЕЙНЕТАҚЫ ЖИНАҚТАРЫНЫҢ САҚТАЛУЫНА КЕПІЛДІК

Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорында (бұдан әрі – БЖЗҚ, Қор) зейнетақы жинақтары бар адам зейнеткерлік жасқа толған кезде оның зейнетақы жүйесіне қатысқан бүкіл кезеңіндегі инфляция деңгейі ескеріле отырып, шотындағы жинақ ақша осы шотқа енгізілген жарналардың сомасымен салыстырылады. Егер алушының Қордағы жинақтарының инвестициялық табысты қоса есептегендегі жалпы сомасы инфляцияға тең және одан жоғары болса, айырма сомасы төленбейді. Ал егер инфляциядан төмен болса, «Азаматтарға арналған үкімет» Мемлекеттік корпорациясы мемлекеттік кепілдік бойынша айырма төлемін есептейді. Бұл сома біржолғы төлем ретінде республикалық бюджет есебінен алушының банк шотына 10 жұмыс күні ішінде аударылады.

Зейнетақы жинақтарын қалыптастыру кезеңі бірнеше ондаған жылдарға созылатыны белгілі. Бір жағы содан да болар, кейбір салымшылар: «Зейнет жасына дейін әлі талай жыл бар, оған дейін өмір де экономика да өзгереді, жинаған ақшамыздың жайы қалай болады?», – деп уайымдайды. Бірақ уайымдауға еш негіз жоқ. «Қазақстан Республикасында зейнетақымен қамсыздандыру туралы» ҚР Заңының (бұдан әрі – Заң) 5-бабына сәйкес зейнетақы төлемдерін алу құқығы туындаған кезде мемлекет зейнеткердің жинақтаушы зейнетақы жүйесіне қатысқан бүкіл кезеңіндегі инфляция деңгейін ескере отырып, оның атына Қорға аударылған міндетті зейнетақы жарналары

мен міндетті кәсіптік зейнетақы жарналарының нақты енгізілген мөлшерінде сақталуына кепілдік береді. Бұл норма Заңға 2003 жылы енгізілген. Осылайша мемлекет жеке зейнетақы шотындағы жинақтарды сақтау кепілдігін өз мойнына алды.

Бүгінде Қазақстан әлемде зейнетақы жинақтарының сақталуына толық кепілдік беретін жалғыз мемлекет. Мысалы, Германияның зейнетақы жүйесі әлемдегі ең тиімді жүйелердің бірі болып саналады. Соған қарамастан бұл елдің зейнетақы қорлары жинақ ақша бойынша салымшылардың зейнет жасына толуына қарай 2 пайыздан астам мөлшерде ғана табыстылық мөлшерлемесіне кепілдік береді. Чилиде зейнетақы активтерін басқарушылар зейнетақы жинақтарының сақталуына таңдап алынған қор түріне қарай кепілдік береді. Дегенмен зейнетақы жинақтарының көлемі соңғы 36 ай ішіндегі орташа сараланған 2 пайыздық нақты табыстылық деңгейінен төмен болмайды. Ал Швеция, Австралия, Израиль, Норвегия, Мексика, Эстония елдерінде зейнетақы жинақтарының сақталуына кепілдік тіпті берілмейді.

Елімізде зейнетақы жинақтарының сақталуына кепілдік механизмі 2009 жылдан бастап белсенді түрде қолданыла бастады. Өйткені бұл кезеңде қаржы дағдарысының салдарынан зейнетақы активтерінің табыстылығы күрт төмендеп кеткен болатын. Қаржы нарығындағы ахуалдарға қарай зейнетақы жинақтарын инвестициялаудан түсетін табыс бірде

жоғары, бірде төмен болуы мүмкін. Осыған байланысты шоттағы жинақтардың сомасы мен осы шотқа нақты енгізілген жарналардың арасында айырмашылық пайда болады. Сондықтан салымшы зейнеткерлік жасқа толғанда оның зейнетақы жинақтарының жалпы табыстылығы есептеледі. Бұл ретте әрине, салымшының жинақтаушы жүйеде болған бүкіл кезеңіндегі инфляция деңгейі ескеріледі. Демек қаржы нарығы мен инвестициялық табысқа қатысты қандай жағдай орын алмасын, салымшылардың жинақтары сенімді қорғалған. Мемлекеттік кепілдік төлемі салымшыларға олар зейнетақы төлемдерін алу құқығына ие болған кезде беріледі.

Мемлекеттік кепілдік бойынша айырма төлемін алуға кімдер құқылы? Олар – зейнет жасына толған азаматтар, I және II топтардағы мүгедектігі мерзімсіз болып белгіленген жандар, Қазақстаннан тыс жерлерге қоныс аударған шетелдіктер мен азаматтығы жоқ адамдар және осы

өтемақыны алуға құқығы бар адам қайтыс болған жағдайда, оның мұрагерлері. Бұл ретте мұрагерлер арнайы өтініш және жеке басты көландыратын құжатпен қатар мұра қалдырушының қайтыс болғаны туралы куәлік пен мұрагерлік құқығы туралы куәлікті тапсырады.

Мемлекеттік кепілдік бойынша айырма төлемін есептеу және төлеуді

«Азаматтарға арналған үкімет» Мемлекеттік корпорациясының «Әлеуметтік төлемдерді ведомствоаралық есептеу орталығы» дирекциясы жүзеге асырады.

2018 жылдың қазан айында зейнетақы төлемдерін жүзеге асыруды оңтайландыру мақсатында Композиттік қызмет іске қосылған болатын. Соған сәйкес зейнет жасына толған азаматтар мемлекеттік бюджеттен берілетін зейнетақылар мен Қор төлемдерін және мемлекеттік кепілдік бойынша айырма төлемін алу үшін бірыңғай өтініш пен қажетті құжаттарды

тек бір жерге – «Азаматтарға арналған үкімет» Мемлекеттік корпорациясының Халыққа қызмет көрсету орталығына тапсырады. Айырма төлемін алу үшін бөлек өтініш берудің қажеті жоқ. Бұрын бұл азаматтар Қордан зейнетақы төлемдерін алу үшін Қордың өзіне жүгінетін.

Айта кетелік, Қорда зейнетақы жинақтары бар, I және II топтардағы мүгедектігі мерзімсіз болып белгіленген жандар және Қазақстаннан тыс жерлерге тұрақты тұруға кеткен шетелдіктер мен азаматтығы жоқ адамдар үшін зейнетақы төлеу тәртібі өзгеріссіз қалады. Олар зейнетақы жинақтары есебінен төлемдерін алу үшін Қорға жүгінеді. Ал мемлекеттік зейнетақылар мен мемлекеттік кепілдік бойынша айырма төлемін алу үшін әрине, олар да бірыңғай өтінішпен Мемлекеттік корпорацияға барады.

ҚАЗАҚСТАНДЫҚТАРДЫҢ ЗЕЙНЕТАҚЫ ЖҮЙЕСІНЕ ДЕГЕН СЕНІМ ДЕҢГЕЙІ АРТТЫ

Жыл сайын жүргізілетін тәуелсіз әлеуметтік зерттеу қорытындысы шығарылды. Сол арқылы халықтың зейнетақымен қамсыздандыру саласындағы қаржылық сауаттылығы, жинақтаушы зейнетақы жүйесі мен Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорына (бұдан әрі – БЖЗҚ, Қор) деген сенім деңгейі айқындалды.

Зерттеу қорытындысы бойынша:

- бір жыл ішінде Қорға деген сенім деңгейі 10 баллдық шәкілде 5,7-ден (2017 ж. желтоқсаны) 6,4 баллаға дейін өсті;
- бір жыл ішінде жинақтаушы зейнетақы жүйесіне деген сенім деңгейі 10 баллдық шәкілде 5,9-дан (2017 ж. желтоқсаны) 6,3 баллаға дейін өсті;
- жинақтаушы зейнетақы жүйесі туралы базалық деңгейге ие тұрғындардың үлесі 60,2 пайызды құрады (2017 ж. желтоқсанында бұл көрсеткіш 58,2 пайыз болған).

Зерттеу Қазақстанның 14 облысы мен республикалық маңызға ие 3 қаласының тұрғындарына жаппай сауалнамалық сұрақтар қою әдісі бойынша жүргізілді.

Халықтың отандық зейнетақы жүйесіне деген сенім деңгейін анықтау аясында сауалнамаға қатысушыларға сенім деңгейін он баллдық шәкіл бойынша бағалау ұсынылды. Мұнда «10» саны – толық сенімді, ал «1» – зейнетақы жүйесіне мүлдем сенбеушілікті білдіреді.

Зерттеу көрсеткендей, халықтың Қазақстан Республикасының зейнетақы жүйесіне деген сенім деңгейінің орташа көрсеткіші 6,3 балл деңгейінде қалыптасты. Жалпы БЖЗҚ-ға деген сенім деңгейінің көрсеткіші Қазақстанның зейнетақы жүйесіне деген сенім деңгейінің көрсеткішімен тығыз байланысты. БЖЗҚ шын мәнінде қазіргі зейнетақы жүйесінің ажырамас бөлігі болып табылады және сауалға жауап берушілердің көпшілігі Қорды жүйе жұмысын жүзеге асыру құралы ретінде қарайды. Соған қарамастан, сұхбат берушілердің БЖЗҚ-ға деген сенім деңгейін анықтауға бағытталған сауалнама Қорға деген сенім деңгейінің, аз да болса, Қазақстанның зейнетақы жүйесіне деген сенім деңгейінің жыныстық көрсеткішінен жоғары екендігін көрсетті.

БЖЗҚ-ға деген сенім деңгейінің орташа көрсеткіші 6,4 балл болды.

Облыстар мен республикалық маңызға ие қалалар тұрғысынан алып қарағанда зейнетақы жүйесіне ең көп сенім білдіргендер Алматы (7,19 балл) мен Жамбыл (7,13 балл) облысы және Алматы қаласының (7,10 балл) тұрғындары болды. Шығыс Қазақстан (5,16 балл), Ақтөбе (5,01) және Қарағанды облысының (4,71) респонденттері Қазақстан Республикасының зейнетақы жүйесіне аз сенім білдіретіндер болып шықты.

Егер қала және ауыл тұрғындарының жинақтаушы зейнетақы жүйесіне деген сенім деңгейін салыстырып қарайтын болсақ, онда Қазақстанның 10 облысында (14 облыстың ішінде) бұл көрсеткіш қала тұрғындарына қарағанда ауыл тұрғындары тарапынан жоғары. Ауыл халқының сенім деңгейінің орташа көрсеткіші – 6,4 балл болса, ал қала тұрғындарына қатысты көрсеткіш – 6,09 балл.

Тұрғындардың 78,3 пайызы (2017 жылдың қорытындысы бойынша 61 пайыз) еңбек қызметі аяқталған соң, қаржылық әл-ауқаттың негізі зейнетақы болады деген пікірмен

келіседі. Бұл ретте тұрғындардың көпшілігі (сауалнамаға жауап бергендердің 44,9 пайызы) өздерінің қаржылық әл-ауқатының негізгі көзі Қордан төленетін зейнетақы жинақтары болады деген сенімде. Ал сауалнамаға жауап берушілердің 33,4 пайызы мемлекеттен төленетін зейнетақыға үміт артады. Бұдан басқа, сауалнамаға қатысушылардың пікіріне сүйенсек, болашақ қаржылық әл-ауқаттың тағы бір үшінші негізі – кәсіпкерлік. Яғни, жауап берушілердің 9,1 пайызы өз бизнесіне үміт артады. Мұндай жауапты негізінен өзін-өзі жұмыспен қамтығандар мен өз бизнесін басқарып жүргендер беріп отыр.

Сауалнама нәтижесі жауап берушілердің басым бөлігі БЖЗҚ-ның рөлі мен оның жинақтаушы зейнетақы жүйесі үшін маңыздылығы туралы хабардар екендігін көрсетті. Бұл ретте респонденттердің басым бөлігі БЖЗҚ-ның негізгі атқаратын қызметін жақсы біледі. Демек бұл олардың жинақтаушы зейнетақы жүйесінде Қордың атқаратын рөлін жақсы түсінетіндігін көрсетеді. Жауап берушілер үшін Қор – оның кеңселері мен ресми сайты – жинақтаушы зейнетақы жүйесі бо-

йынша негізгі ақпарат көзі екендігі сөзсіз үлкен маңызға ие.

Зерттеу барысында тұрғындарға қосымша түсіндіруді талап ететін тақырыптар анықталды. Мысалы, олар ерікті зейнетақы жарналары мен бірыңғай жыныстық төлем аясында төленетін міндетті зейнетақы жарналарының мөлшері мен оларды төлеу шарты, инвестициялық басқару және зейнетақы активтеріне есептелетін инвестициялық табыстың қалыптасу қағидалары секілді сұрақтар. Бұдан басқа, республикалық және жергілікті телеарналарды ақпарат беру арналары ретінде қолдану, сондай-ақ ақпаратты халыққа ұялы қосымша мен дербес кеңес беру арқылы жеткізу бойынша ұсыныстар берілді.

Зерттеу тұжырымдары Қорға деген сенімді одан әрі нығайту және халықтың жинақтаушы зейнетақы жүйесі туралы хабардарлығын арттыру бойынша стратегиялық міндеттерді жүзеге асыру барысында ескерілетін болады.

БЖЗҚ 2013 жылғы 22 тамызда «ГНПФ» ЖЗҚ» АҚ негізінде құрылды. БЖЗҚ құрылтайшысы және акционері – Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің «Мемлекеттік мүлік және жекешелендіру комитеті» ММ арқылы Қазақстан Республикасының Үкіметі. БЖЗҚ зейнетақы активтерін сенімгерлікпен басқаруды Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі жүзеге асырады. 2016 жылғы 1 қаңтардан бастап зейнетақы активтерін басқару тиімділігін арттыру бойынша ұсыныстар жасау қызметі Ұлттық қорды басқару кеңесіне берілді. Зейнетақы заңнамасына сәйкес БЖЗҚ міндетті зейнетақы жарналарын, міндетті кәсіптік зейнетақы жарналарын, ерікті зейнетақы жарналарын тартуды, зейнетақы төлемдерін, зейнетақы жинақтары мен төлемдерін жеке есепке алуды жүзеге асырады, салымшыға (алушыға) зейнетақы жинақтарының жай-күйі туралы ақпарат береді (толығырақ www.enprf.kz сайтында).

«БЖЗҚ» АҚ баспасөз орталығы
БАҚ үшін байланыстар: press@enprf.kz

Несін жасырайық, біз әлі де Ілияс туралы кезінде Кеңестік идеология жасап берген шиыр-дан шыға алмай келеміз. Мұрағаттардағы қолға түскен дерек пен дәйектерге сүйене отырып, осы бір тұжырымның Ілиясты ақтап алу үшін Мұхаметжан Қаратаев бастаған ұлт зиялыларының көп еңбектенгенін байқадым. Олар Ілиясты Батыраштардан қорлық көрген Құлагерге теңеп, оны еңбекші елдің адал перзенті тұрғысынан көрсету арқылы ақтап алуға тырысты. Олардың бұл пиғылын сезе қойған Кеңестік биліктің жандайшаптары мен тоталитарлық жүйенің қолшақпарлары Ілиясты қыршынынан қиылған Құлагер ретінде көрсетіп, «Аяғыңды аңдап баспасаң, сенің де өмірің қыршынынан қиылатын болады», — деп қазақ жастарына ескерту жасаудың тап-тырмас құралы ете қойды. Осы бір тұжырым Ілиястың ақталуына себеп болғанымен, тағы бір жағынан қазақ баласының аяғын тұсайтын түсінік қалып келеді. Тіпті, әлі күнге саяси өмірімізге қолданып келеміз. Ендеше, бүгінгі тәуелсіз елдің ұрпақтарына Ілиястың азаматтық, алғабасарлық, ағартушылық, ізгілік жолын нұрландыратын өмір жолын насихаттаудың пайдасы мол деп есептеймін.

Ілиясты «Қазақ жырының Құлагері» деп бағалаудың өзі — қызыл саясаттың жемісі. Менің осылай айтуым біраз адамдардың сынына ұшырап жүргені анық. Оны жоққа шығармаймын. Өйткені, Ілияс Жансүгіровті бүгінге дейін «Қазақ жырының Құлагері» деп таныдық. Өлем қазақтары, тіпті Ілияс шығармаларының аудармаларын оқып жүрген шетелдіктер де осылай деп қабылдайды. Бұл арқылы Ілиястың поэзия тұрғысынан «Қазақ жырының Құлагері» деген мәртебеге ие болғанын жоққа шығармақшы емеспін. Оны ешкім де жоққа шығара алмайды. Қайта жыл өткен сайын бұл бағаның құндылығы айшықталып, биіктеп, жарқырап, айналасына шуақ шаша береді. Ілиястың ақындық, қаламгерлік тазалығына бойлайтындар жыл жылжып, ғасыр ауысқан сайын көбейе беретіні де белгілі. Бірақ, Ілиясты тек «Қазақ жырының Құлагері» деп қана тану оның азаматтық келбетіне тұтастай баға беруге жеткіліксіз.

Өкінерлігі, осы күнге дейін Ілиястың тұтқындалу себебі мен ақталу барысы басы ашылмай, толық зерттелмей келеді. Ілиясты Кеңес билігі қанша тез тұтқындап, ату жазасына бұйырғанмен, оның ақталу барысы оңай-оспақ болған жоқ. Қазірге дейін біздің қолымызда Ілиястың тұтқындалуы мен ақталуына қатысты азын-аулақ қана дәлелді құжаттар бар. Қолымызға тимеген дүниелер қаншама? Өткен жылы Алматы облыстық ішкі істер басқармасының архивінен Ілияс Жансүгіровтың төлқұжат пен абақтыда түсірілген суреті табылды. Ол нақты айғақ ретінде дерек бергенімен, мәселенің мәнін ашауға жеткіліксіз. Осыдан-ақ, архивтерде біз көрмеген талай жазбалар мен айыпталулардың жатқаны белгілі. Бұл — материалдық дәлелдер.

Ал моральдық тұрғыдан да Ілиясты ақтау оңай болмағаны белгілі. Бұл іске сол тұстағы қазақ зиялылары толығымен атсалысты. Бірақ кеңестік биліктің ызғары олар тірі кезінде Ілияс Жансүгіровті ақтап алу туралы істеген істерін, қолданған тәсілдерін, амал-айласын бетпе-бет айтып кетуге мүмкіндік бермеді. «Халық жауы» деген жаманаттан арашалап алу үшін Ілиясты Батыраштардан қорлық көрген Құлагерге балап, оны еңбекші елдің адал перзенті тұрғысынан көрсетуге тырысты. Бұл талпыныс Ілиясты ақын ретінде ақтап, алда нәтиже берді. Бұны сол ағаларымыз ашық айтпаса да Ілияс шығармашылығы туралы зерттеу еңбектерінде бүркемелеп көрсетіп кетті. Мысалы, «Құлагердің (түпкілікті Ақанның) дүлдiлiгi мен Ілиястың дүлдүл ақындығының арасында, Құлагердің (оның ар жағындағы Ақанның) жау қолында мерт болуы мен Ілиястың жау жаласынан мерт болуының арасында қандай да болса (мейлі, кездейсоқ дейік) үндестік бар», — дейді Мұхаметжан Қаратаев. Бұндай дәлелді Мұхтар Әуезов, Қажым Жұмалиев, Рақманқұл Бердібаев, Әнуар Өлімжанов, Қалижан Бекхожин, Темірбек Қожекеев, тағы да басқа зерттеуші ғалымдардың еңбегінен кездестіруге болады. Бұл сол тұстағы кеңестік идеологияға сыйымды ұсыныс әрі өз бастарына төнетін қауіп-қатерден де сақтап қалудың таптырмас жолы болды. Осы бір тұжырым Ілиястың ақталуына себеп болғанымен, тағы бір жағынан азаматтық, алғабасарлық, күрескерлік, ізгілік жолын зерделеуге кедергілік етті. Шындығында, Ілиястың тағдыры жау қолынан мерт болған құлагер емес, өмірі мен өрлігі сүйікті халқын мәңгілікке бастайтын Шалқұрықтардың тағдыры деп санау керек.

Ілияс тек қаламгер ғана емес. Ол сан қырлы адам. Оның жазбаған тақырыбы жоқ. Тіршілігінде барлық қоғамдық, саяси, әлеуметтік мәселелерге белсенді араласқан азамат. Сол қызметтегі Ілиястың орны, рөлі, беделі, ықпалы, тағы да басқа азаматтық болмысын баспасөздегі публицистикалық еңбектері мен архив материалдарындағы баяндамалар арқылы анықтауға болады. Ілиястың ақындығы әлдеқашан дәлелденіп үлгерді. Оған ешкім көлеңке түсіре алмайды. Бірақ Ілиястың қоғамдық қызметтегі салмағы мен журналистік тұлғасын салыстырмалы түрде қарайтын болсақ, ақындығынан

Ілияс — Ең Алдымен Журналист

әлдеқайда биік тұрады. Ілиясты журналист ретінде қарастыру оның азаматтық өмірдегі рөлін қалыңдата түседі деген ұстанымдағы адаммын.

Басқа қоғамдық ғылымдар секілді қазақ журналистикасы да қалыптасу, даму процесін бастан кешті. Егер қазақ журналистикасының жекелеген элементтері XIX ғасырда мерей бастады десек, XX ғасырда бұл ғылым саласы баспасөздің қиюы мен түлеуіне қатысты туып, қалыптасып, дами бастады. Қазақ журналистикасының қоғамды танып-білу жолы, ұғым-түсініктері, теориясы, әдіснамасы бірден пайда бола қойған жоқ, қиын-қыстауға толы ұзақ та күрделі тарихи жолды бастан кешірді. Осындай қиын-қыстау жолды басып өтіп, бүгінгідей биікке жетуі — оның қайнар көзі, кәусар бұлағы болып Ілиястай ірі тұлғаның тұрғандығы дер едім. Бұл — баспасөздерде жарық көрген Ілияс еңбектерін саралап, даралап зерттеу барысында көз жеткізген тұжырымым.

Біріншіден, ол қазақ баспасөзінде ерекше орны бар «Қазақ», «Ақ жол», «Жас Алаш», «Егемен Қазақстан», «Қазақ әдебиеті», «Жетісу» газеті сияқты өміршең газеттер мен «Әйел теңдігі», «Әдебиет майданы», «Жаңа әдебиет», «Жаршы» сияқты журналдарда белсенді еңбек етті. Яғни, оның публицистикалық еңбектері газет-журналда тілші болып жүргенде жазылды. «1920 жылы жаздай ел ішінен комиссияға әдебиет жинау қызметінде болып, күзде комиссиямен бірге Ташкентке келдім. Ташкентте алғаш қазақ институты ұйымдастырылған жыл екен. Оның жанындағы 2 жылдық оқытушылар дайындайтын курсқа түстім. Қазақ ана тілін, орысша таңбаны сонда оқыдым. Қалалы жерде, қайнаған оқулы-ордалы жерде өмірімде болғаным сол. Театрды көргенім сол. Кейін өзіміз ойнадық. Жанак ақын болып, калезейде өлең оқып, баламен айтыстым. Бірақ жазумен айналысқаным жоқ.

Аз күннен кейін оқи жүріп, «Ақ жол» газетіне корректор болып кірдім. Мұратбайұлы Ғанидың ұйымдастыруымен «Жас Алаш» газетін шығардық. «Жалпы жас» деген өлеңім сол газеттің бірінші санында басылды. Газеттің бас мақаласында мен жазғанмын», — деп жазды Ілияс өз өмірбаянын.

Демек, «Қазақ» газетінің бір өзі 1913 — 1918 жылдар арасындағы аумалы-төкпелі қазақ қоғамының сипатын түсіндіретін бірден бір газет. Ілияс алғы сөзін жазып, ұйымдастыруына ат салысқан өне-міне жүз жасқа толатын «Жас Алаштың» қазақ баспасөзіндегі салмағы өздеріңе мәлім, еліміздің бас газеті «Егемен Қазақстан», өткен жылы 100 жылдық мерейтойын тойлаған Алматы облыстық «Жетісу» газеті («Тілші») — Ілиястың ең өнімді, шұғылалы еңбек еткен басылымы. Ілиястың бағын ашқан басылым «Тілші» газеті екендігі анық.

Тағы бір деректе: «Тілші» газеті №209, 28 қыркүйек, 1927 жыл, ГИЖ-дің студенті Ілияс Жансүгіровке: «Екі ай мерзім ішінде Ілияс Жансүгіров өзін құнды қызметкер маман екенін көрсете білді. Оның әдеби талантты көрікпен жазған мақалалары газеттің барлық талабына сай келеді. Басты беттегі мақалалары үлкен мағыналы. Жетісу қазақтары оның жазған мақалаларын қызығып, іздеп жүріп оқиды. Екі ай ішінде жауапты газет редакторы ретінде де жақсы қызмет көрсетті. Өз еркімен газет шығарып, басқаруға дайын маман», — деген пікір беріліпті. Пікір астына Жетісу губкомы ВКП (Б) Алманов, жауапты хатшы Айтқожин, контор басшысы Теплов қолдарын қойыпты. Ілиястың «Тілші» газетіндегі публицистикалық еңбектерінің жалпы баяны, тақырыбы, көтерген жүгі, тағы да басқа қыры келесі бөлімде терең зерттеп, зерделеп, талдап бермекпіз.

Осы басылымдардың бағы үстем, бағыты айқын болуында Ілиястың төккен тері көп болды десек қателеспейміз. Мұндай бақ сол тұста да, бүгінде ешбір журналистің маңдайына қонып көрген жоқ.

Екіншіден, өткен ғасырдың 20-шы жылдардағы қазақ баспасөзінің тілінің қалыптасуы үшін жанын сала күрескеннің бірі — Ілияс. Оның «Абай кітабы», «Баспасөзді қалай көтермелеу керек?», «Пән атама-лары», «Мәскеу баспасындағы қазақша кітаптар», «Емле жайлы», тағы басқа да еңбектерінде қазақ баспасөзінің қадірін арттырудың толғақты мәселелері көрсетілсе, өзі қазақ журналистерінің алғашқы легін қалыптастыруға жанын сала еңбек етті. Бұл — беті ашылмаған тақырып. Сонымен қатар, қазақ баспасөзіне қажетті терімші, корректор, әріп тізуші мамандарды алғашқылардың бірі

Әлбетте, басқа қоғамдық ғылымдар секілді қазақ журналистикасы қалыптасу, даму процесін бастан кешті. Егер қазақ журналистикасының жекелеген элементтері XIX ғасырда көріне бастады десек, XX ғасырда бұл ғылым саласы баспасөздің қиюы мен түлеуіне қатысты туып, қалыптасып, дами бастады. Сондықтан ұлттық журналистиканың негізгі даму кезеңдерін, яғни пайда болуының тарихи алғышарттарын, алғашқы бастауларының жетілу, қалыптасу дәуірлерін арнайы зерттеу, әдіснамалық мәселелерді ғылыми тұрғыда саралау маңызды қадам болып табылатыны анық. Өйткені ұлттық қазақ журналистиканың белгілі бір білімдер жиынтығы мен қоғамды танып-білу, орнықтыру шарасы ретінде өзінің арнайы ұғым-түсініктері, теориясы, әдіснамасы бірден пайда бола қойған жоқ, қиын-қыстауға толы ұзақ та күрделі тарихи жолды бастан кешірді. Осындай қиын-қыстау жолды басып өткен қазақ баспасөзінің бүгінгідей биікке жетуі — оның қайнар көзі, кәусар бұлағы болып Ілиястай ірі тұлғаның тұрғандығы дер едік. Осы ретте Ілиястың қазақ баспасөзінің негізін қалаған ұлы тұлғалық болмысын, журналистік қарым-қабілетін, азаматтық бітімін, қазақ журналистикасының өткені мен бүгінін зерделеу арқылы анықтауға болады деп сеніммен айта аламыз.

болып Қазақ институтын басқарып тұрғанда арнайы курс ашып, тәрбиелеген де Ілияс болатын. Өкінішке орай, қазірге дейін Ілиястың қомқорлығын көрген, баспасөз саласында ұстаз тұтқан шәкірттері туралы зерттеген адам жоқ.

Үшіншіден, қазақ журналистика тарихында «Кереге газеті жайлы көзқарас» атты дипломдық жұмысты Мәскеуде қорғаған тұңғыш кәсіби журналист Ілияс екенін біреу білсе, біреу білмейді. Бұл жұмыс жалпы төрт бөлім, әр бөлімі бірнеше тармақшадан тұрады. Алғашқы бөлімінде газет туралы жалпы мәселелер туралы кеңінен тоқталады. Онда «Кереге газеті деген қандай газет», «Кереге газеті бізге неге керек?», «Қазақ арасында кереге газетті қайда шығаруға болады?», «Кереге газеті және партия ұйымы», «Кереге газетінің міндеті мен жөні», «Бізге кереге газеті қалай шығып жүр», «Кереге газеті қайда, қашан шықты?», «Ауылдағы кереге газет» деген тақырыпшыларға бөлініп, газет шығарудың қазақ қоғамындағы көкейкестілігі мен қажеттілігі жайлы жан-жақты түсінік береді.

Екінші бөлімді кереге газетін шығарудың жұмыстарына арнайды. «Газеттің маңызы», «Жинақылық», «Науқан», «Айдар», «Кереге газетінің бөлімдері» деген тақырыптарға бөлініп, газет шығаруда ескеруге тиісті барлық ұсыныстар қамтылған. Ең алдымен мақала және оның мәнін ашып беріп, ары қарай газетте бөлімдер, клуб жұмысы, көрнекілік, көлем және техника ісі, әшекейлік, қалыптау (верстка), бояу, қағаз түсі, газеттің тілі туралы айшықтап береді. Үшінші бөлімде кереге газеттің оқылуы туралы ойымен бөліседі. Онда газет кружогін ұйымдастыру, тілшілер қосынын басқару, тілшінің жазған мақаласы редакция алқасының талқысынан өтіп, өндіріске жіберуге дейінгі орындалуға тиісті барлық жұмыс тәртібін нақтылап береді. Төртінші бөлімде кереге газетіндегі үгіт-өнеге бағытына тоқталады. Ол арқылы газеттің танымалдылығын арттырудың, жұрт арасындағы беделін биіктетудің жол-жобасы нақты және түсінікті түрде көрсетіледі.

Қысқасы Ілиястың осы жұмысы содан бергі барлық қазақ газеттеріне үлгі-өнеге болды десем қателеспеймін. Өйткені, осы салада

жұмыс істейтіндіктен аталған жұмыста бүгінгі менің барлық міндетім мен жауапкершілігімнің қамтылғанын толық сезіндім. Демек, бұл жұмысты қазіргі жоғары оқу орындарындағы журналистика мамандығын оқып жатқан студенттерге міндетті түрде оқыту керек деген ойға келдім. Өйткені, бұл баспасөз саласының қым-қуыт тіршілігіне әлі де араласа қоймаған тәжірибесі аздау студенттің практикалық шеберлігін жетілдіріп, оқумен бірге баспасөз өндірісіне деген түсінігін тереңдете түседі.

Төртіншіден, Ілияс қазақ журналистикасына еңбегі сіңген, бүгінде аты-жөндері ерекше құрметпен аталатын тұлғалармен иықтаса жұмыс істеді. Айталық, «Қазақ» газетінде А.Байтұрсынұлы, Ө.Бөкейхан, М.Дулатұлы, М.Шоқай, М.Тынышбайұлы, Ш. Құдайбердіұлы, Ғ.Қараш, Р.Мәрсеков, Ж.Тілеулин, Ғ.Мұсағалиев, М.Жұмабаев, Х.Болғанбаев, Х.Ғаббасов, Ж.Ақпаев, Ж.Сейдалиев, С.Торайғыров, А.Мәметов, С.Дөненбайұлы, Х.Досмұхамедұлы, Ш.Сарыбаев, тағы басқалар.

«Кедей еркі» және «Тілші» газеттерінде Біләл Сүлеев, Шәмей Шынасылов, Ораз Жандосов, Қалдыбай Абдуллин, Сара Есова, Мағмыс Білсінұлы, Құлмұхамет Қадыров, Аболла Розыбакиев, Шамғали Сарыбаев, Иманғали Арабайұлы, Жұбаныш Бәрібаев, Қалыбек Сермолдаев, Ыдырыс Көшкінов, Смайыл Тайыров, Мағазы Масанчин, Құсайынбек Әміров, Әбу Құдабаев, Шақпақ Артықбаев, тағы басқалар.

«Еңбекші қазақ» газетінде Ш.Сарыбаев, Ғ.Қараш, Р.Мәрсеқұлы, Ж.Аймауытұлы, Б.Майлин, С.Садуақасов, Т.Ырысқұлов, О.Жандосов, М.Әуезұлы, Т.Құнанбайұлы, М.Тұрғанбайұлы, С.Дөненбайұлы, А.Сегізбаев, С.Мұқанов, Ғ.Тоғжанов, М.Жолдыбаев, А.Арыстанбеков, Ғ.Мүсірепов, Т.Нұртазин, Е.Алдоңғаров, О.Исаев, Ә.Мүсин, тағы да басқа қазақ журналистерімен иықтаса жұмыс атқарды. Олардың бір-біріне деген үлгісі мен енегесі, әсері мен ықпалы аз болған жоқ.

«Тілші» газетінің 1923 жылғы кезекті санында жарияланған «Журналистер сессиясы» атты хабарда: «Осы күні барлық облыста журналистер сессиясы ұйымдастырылған, мұны кіндіктің (орталықтың) мақұлдауымен Жетісуда да ашу керектігі ұйғарылып, 7 мамырда «Тілші» және «Правда» газеттері жазушыларының (тілшілерінің – Қ.А.) жиналысы болып, журналистер сессиясы ұйымдастырылды. Сессия бюросының мүшелері Иванов, Есова, Карбин, төбе басшысы Есова», – делінген. Сол жылдары ұйымдастырылған журналистер сессиясы бүгінде еліміздегі беделді ұйым Қазақстан Журналистері одағының ең алғашқы бастау көзі еді.

1925 жылы 1 қыркүйек күні институт атына жазған өтінішінде Ілияс Жансүгіров: «Біздің губернияда 2% халық қана хат таниды. Өзім 5-6 жыл батрак болдым. 1921 жылдан бастап үзбей кеңес баспасөздерінде қызмет істедім. Партиялық газет «Тілшіде» редактор, орыс тілінде шығатын губерния партиясының «Джетысуская правда» мен «Джетысуская искра» газеттерде корреспондент қызметтерін атқардым. Журналистер секциясының мүшесімін», – деп жазыпты. Демек, осы деректер Ілияс Жансүгіровтің Қазақстан Журналистер одағының алғашқы негізін қалаушы және мүшесі болған деп тұрақтандыруға да болады.

Бесіншіден, қазақ журналистикасына очерк, фельетон, ақ өлең, шолу, ақпараттық сын жанрын енгізген талантты журналист екенін де ешкім терістей алмайды. 1920 жылы жазған «Бейсенбек болыс» пен «Елге шыққанда ол не айтады?», 1921 жылы жазған «Некешілдер» мен «Молданың мінежаты», 1922 жылғы «Ала бие», «Саясат қошқарлары», 1923 жылғы «Ит-ай» мен «Жолсыз салық» және «Ықшылбай», 1924 жылғы «Бұлақ бойында» қазақ баспасөзінде жарық көрген алғашқы және баспасөздегі фельетон жан-

рын қалыптастыруға негіз болған көрнекті дүниелер еді. Осы салада жазған дүниелерін тізе берсек, ұзын саны біразға жетеді. Ілиястың фельетон жанрын баспасөзде алғашқылардың бірі болып қалыптастырған тұлға екенін көрсету үшін жоғарыдағыларды ғана алуды жөн көрдік. Ал оның бұл жанрдағы биіктігін филология ғылымдарының докторы, әріптесі әрі шәкірті болып саналатын Бейсембай Кенжебаев: «...Редакцияға келісімен Ілияс іле-шала бірнеше фельетон жариялады, ұлы жазушы М. Горькийдің «Мен жазуды қалай үйрендім?», «Жас жазушыларға» деген мақалаларын қазақшаға аударып, газетке бастырды. Бұлар газеттің өңін ашып жіберді. Біздер бұрын фельетонистер: Бейімбет Майлин, Аманғали Сегізбаев, Қадыр Тайшықов еді. Олар да қызықты, келісті етіп жазар еді. Ал Ілиястың фельетондары Бейімбет, Аманғали, Қадыр фельетондарынан біраз өзгеше, күштірек, қызықтырақ болып шықты. Дәл айтқанда Ілияс фельетонның жаңа бір түрін шығарды», – деп тамаша баға берген. Бұдан асырып айта алмаспыз.

Алтыншыдан, Ілияс журналист бола жүріп, ел әдебиетін жинастыруға да ерекше ден қойған адам. Бұл да журналиске тән жақсы қасиеттің бірі екендігін мойындауымыз керек. Әрине, оның ел әдебиетінің мұрасына ден қойғанын 1920 жылғы этнограф Әбубәкір Диваевтің ел әдебиетін жинайтын комиссияның құрамында болып, хатшылық қызмет атқарғанынан бастау алатыны белгілі. Десе де, «Тілші» газетіне жұмысқа келгеннен бастап, ол бұл жұмыста одан ары кемелді түрде жалғастыруға мүмкіндік алды. Айталық, 1923 жылы Ұзынағашта өткен облыс ақындарының айтысын өткізуге «Тілші» газетінің редакторы Шамғали Сарыбаевпен бірге атсалысты. Сол қатарда Жамбыл Жабаев, Жартыбай Елікбаев, Арғынбай Көпешов, Қарабек Өтептергенов, Үмбетәлі Кәрібаев, Мақаш Райымбеков, Сәдібек Мүсірепов, Айтбай Тайшыұлы, Әпешек Соқырұлы, Қосдәулет Қосымов, Есдәулет Көндеков, Кенен Өзірбаев, Жасымбет Шыңғысов, Өмірзақ Қарабаев, Әбдіқадыр Қойшыбайұлы, Абдолла Естенов, Оспан Жолбарысұлының толғау, дастан, хисаларын жазып алды. Оларды 1925 жылы «Терме» деген тақырыппен кітап етіп шығарды. Сондай-ақ, қазақ өтірік әңгімелері мен жұмбақтарды жинағы бір бөлек, «Жас қазақ» журналында жаңылтпаштарды, «Жаңа мектеп» журналында Албан Асан Барменқұллы мен Бөлтіріктің сөздерін жариялады. Асанның, Сүйінбайдың, Құлдың толғауларын, арнауларын, айтыстарын, өлеңдерін жинастырып, жеке кітап етіп шығарды. Шаруалардың календарлық жинақтарын жарыққа шығарды. Атақты «Қозы Көрпеш пен Баян сұлудың» бірнеше нұсқасын

қағазға түсірді. Орыс ақыны Г. Твэртиннің орыс тіліне аударған «Песень о Козы Корпеч и Баян сулу» поэмасына алғы сөз жазды. Бұл деректерді бұдан ары да соза беруге болар еді. Десе де, осы көрсеткендердің өзі Ілиястың журналист ретіндегі жауапкершілігі мен белсенділігін нақтылап береді деген ойдамын.

Тағы бір айта кетерлігі, бүгінге дейін біз Ілиястың баспасөздерде жарық көрген жауынгер жырларын көркем әдебиет тұрғысынан талдап келдік. Әрине, бұны терістей алмаймыз. Әлі де ол дүниелер Ілиястың ақын, прозашы, сатирик, тағы да басқа қырын жарқыратып тұра береді. Бірақ сол басылымдағы өлеңдердің айтар ойына, ішкі мәніне, жалпы сипатына үңілетін болсақ, оның өмірге, қоғамға, айналадағы ортаға, саяси жағдайға, адамдардың болмыс-бітіміне барынша белсепалық тұрғыда талдау жасағанын түсіне

аламыз. Онда публицистикаға тән барлық де-талдарды тауып алуға болады. Бұл қатарға, 1925 жылғы «Тілші» газетінде шыққан «Коммуна», 1928 жылы «Жаңа әдебиет» журналында шыққан «Қосаяқ», «Кім үшін», 1929 жылы «Еңбекші қазақ» газетінде жарияланған «Гималай» және сол жылы аударып, «Еңбекші қазақ» газетіне бастырған француз ақыны Виктор Гюгоның «Қырғында» өлеңі халықаралық тақырыптарды қазақ баспасөзі арқылы көрсетуге жол салды. Кейін бұл үрдісті Сәбит Мұқанов, Асқар Тоқмағанбетов, Әбділде Тәжібаев, Тайыр Жаракөв, Қасым Аманжолов, Жақан Сыздықов сияқты қаламгерлер шығармасынан орын алды.

Ойды ой қозғап, осы тұсқа келгенде алдымыздан тағы бір дерек сап ете қалды.

Осы құжатты көріп, тағы да тереңірек бойлай түсуге тұра келді. Сөйтсек, Ілияс РОСТА (Российское телеграфное агентство) Қазақстандағы тілшісі болып жұмыс атқарған екен. Бұл Ілиястың сол тұстағы қазақтілді басылымдармен қатар орыстілді баспасөздерге де жазып тұрғанын білдіреді. Бұл ойымызды ақын Саду Машаковтың: «Ілияс 1931-32 жылдары «Еңбекші қазақ» газетінің арнаулы тапсырмамен Семейге екі рет келіп өндіріс орындарында, Ертіс су жолы басқармасында болып, адамдармен әңгімелесіп, очерк, мақалалар жазды. Ет-консерві комбинатын аралап, жұмыс жағдайын көріп біледі. Тіпті, сол жылғы жүк тасу жоспары қалай орындалғаны туралы материал жазып, орыс тілінде шығатын «Прииртышская правда» газетінде жариялайды», – деген естелігі де толықтай түседі. Осы тұста өлкетанушы Жемісбек Толымбековтың «Журналист Жансүгіров» атты мақаласындағы көрсетілген: «1925 жылы 1 қыркүйек күні институт атына жазған өтінішінде Ілияс Жансүгіров: «Біздің губернияда 2% халық қана хат таниды. Өзім 5-6 жыл батрак болдым. 1921 жылдан бас-

тап үзбей кеңес баспасөздерінде қызмет істедім. Партиялық газет «Тілшіде» редактор, орыс тілінде шығатын губерния партиясының «Джетысуская правда» мен «Джетысуская искра» газеттерде корреспондент қызметтерін атқардым. Журналистер секциясының мүшесімін», – деген деректемесіне де көңіл аудармай болмайды. Өкінішке қарай, бұл басылымдардағы дүниелерді жинақтау ісі қазірше мүмкін болмай тұр.

Ілияс сияқты саяси қырғынның құрбаны болған Алаш арыстары жайлы сөз бола қалғанда, тағы да қазақ жазушыларын сұмырай етіп көрсететін көзқарастан әлі де арыла алмай келе жатқанымыз қынжылтады. Шындығында өткен ғасырдың 30 – 40-шы жылдар аралығындағы баспасөздерді ақтарып қалсаңыз, қазақ зиялыларының бірін-бірі аяусыз қаралаған мақалаларға көзің тұнады. Бұл – шындық. Түптеп келгенде, соның бәрі тоталитарлық жүйенің жандайшаптары қолдан жасаған ойыны екенін мойындағымыз келмейді.

Басқасын қайтәлік, біз Ілиястың тұтқынға алынуы үшін осы күнге дейін кейбір ел ағасы болған жандарды кінәлап келеміз. Бірақ, мұрағаттағы құжаттарды тексеріп көргенімізде Ілиясқа қатысты кейбір айыптауларға сол ағаларымыздың (атын атамай-ақ қоялық) қол қойғаны анықталды. Өкінішке орай, қолға түскен сол құжаттарды арнайы сараптамадан өткізгенде қойылған қолдардың алуан түрлілігін байқап қалдық. Біз сонда ғана Ілиясты қаралаған сол құжаттардың біріне есіктегі күзетші, енді біріне еден жуушы, енді біріне тергеушінің қол қоя салғанын аңғарғандай болдық. Мұндай қитұрқылықты сол ағаларамыздың өздері де білмей кетті. Екіншіден, Ілиясты ақтап алу үшін Қартаевтың қаншалықты күрескенін ескерсек, тоталитарлық жүйенің жеңдеттері қазақ зиялыларының арасына осылай от тастап, бірін-біріне айдап салғанын оп-

оңай біле аламыз. Сондықтан біз жастарға сол кездегі қазақ зиялыларының бір-біріне жау болмағанын дұрыстап түсіндіріп, сол ақтандақтың Кеңестік саясаттың зардабы екенін ашып беруіміз керек. Осындайда: «Кіміміз шайтаннан жан қалмайды» деген халық нақылы ойға оралады. Сол ақиқатты анықтау да үлкен еңбекті қажет етеді.

Мұрағаттағы іспарактарынан Ілиясты тергеу барысында оған «Жапонның тыңшысы» деген кінә тағылғанын білдік. Расында, Сәкенге ағылшынның, Бейімбетке француздың тыңшысы, тағысын тағы түрлі айып тағылған екен. Біз бүгінге дейін мұның өзі шындыққа жанаспайды деп келдік. Алайда, мұрағаттағы және баспасөздегі Ілиястың қолжазбаларын зерделеу барысында тағылған айыптардың шындыққа жақындығын сезінгендей болдым. Өйткені «Тілші» және «Еңбекші қазақ» газеттерінің сарғайған сандарын ақтарып отырғанда «Шетел жаңалықтары» деген айдармен берілетін саяси шолуларды көзіміз шалды. Онда Жапония сияқты азиялық мемлекеттер мен өркениетті Еуропа елдерінің мәдениет, экономика, тағы басқа да саладағы жаңалықтары мен тәуелсіздікке жету жолындағы күрестері жазылып, оқырманға түсіндіріліп отырған. Сол барыста Ілиястың жапондықтардың мәдениеті мен тарихы, өнері мен өрлігі туралы көбірек жазғанын байқаймыз. Сайып келгенде, Сәкен, Бейімбет, Ілияс «Қосшы» ұйымындағы беделінен пайдалана отырып, публицистикалық шеберліктерімен халықты, әсіресе, ұйқыда жатқан қазақты оятуды мықтап қолға алған. Қазақта: «Елу жылда ел жаңа» деген нақыл бар. Яғни, 1991 жылы халқымыз мәңгілік егемендікке қол жеткізді. Осы тұрғыдан келгенде, оларға тағылған айыптаудың шындыққа сәйкес келетін тұстары бар.

Қажет АНДАС, журналист, ілиястанушы.

КАКИМ ВОЗДУХОМ МЫ ДЫШИМ?

Воздух – это самое важное из того, что есть на планете, и то, что человек ценит меньше всего. Без еды человек может обходиться несколько недель, без воды – несколько дней, а без воздуха не проживет и пяти минут. Однако именно воздух больше других страдает от деятельности человека.

ЧЕМ МЫ ДЫШИМ ИЛИ ЭКОЛОГИЯ ВОЗДУХА

Бурное развитие промышленности привело к изменениям состава этого живительного газа. Экология воздуха нарушилась, и на сегодняшний день проблемы его загрязнения приобрели глобальный характер. Ведь для того, чтобы организм нормально функционировал, важно не только наличие воздуха, но и его химический состав. Для обеспечения нормальной жизнедеятельности человека воздух должен соответствовать определенным параметрам, которые указывают на степень его чистоты. Отклонение от нормы способно повлечь за собой целый ряд серьезных последствий: от легкого головокружения до серьезного заболевания и даже летального исхода.

Экология воздуха – это довольно хрупкая система, нарушить которую может множество факторов. К гло-

бальным можно отнести промышленные предприятия, которые сжигают топливо в огромных количествах. В результате в атмосферу попадают углекислые газы в больших количествах и промышленных выбросов, которые превращаются в промышленную пыль. Мелкие частицы, которые образовались в результате сжигания, могут довольно долго пребывать в воздухе во взвешенном состоянии. Постепенно перемещаясь в верхние слои атмосферы, они

впоследствии выпадают на землю кислотными дождями. Извержения вулканов, выхлопные газы автомобилей... Можно довольно долго перечислять глобальные факторы, влияющие на чистоту воздуха. Но есть и локальные. Если обратить внимание на среднестатистическую квартиру, то анализ атмосферного воздуха в ней мог бы рассказать много интересного. Мебель делится с хозяевами фенолом и формальдегидом, которые получают благодаря распаду фенолформальдегидной смолы, содержащейся в 80% современной мебели. Цемент, который используется при строительстве любого высотного дома, постепенно выделяет аммиак. Если добавить сюда полимеры, шерсть домашних животных, краску, ковровые и тканевые покрытия, то может оказаться, что воздух внутри квартиры будет загрязнен в десятки раз сильнее, чем на улице. В идеале чистый воздух должен содержать кислород – 20,93%, азот – 78,1%, углекислоту – 0,03%, гелий, аргон и другие газы – около 1%.

Кислород нужен для окислительных процессов организма. Уменьшение его содержания до 8% приведет к летальному исходу. Азот разбавляет кислород, так как в неразбавленном кислоро-

де жизнь существовать не может. Но 93% азота в воздухе человека убьют. Углекислому газу отведена роль физиологического регулятора дыхания. Однако увеличение даже на 0,2% концентрации диоксида углерода вызовет у человека ухудшение самочувствия, а 8% – потерю сознания и смерть. Для помещений допустима концентрация не более 0,1% углекислого газа. Бурная хозяйственная деятельность привела к тому, что во вдыхаемом нами воздухе появились дополнительные составляющие как: оксид углерода(CO), диоксид серы(SO2), сероводород(H2S), аммиак(NH3), акролеин, полициклические ароматические углеводороды(ПАУ).

Если чистую воду можно приобрести в магазине, то чистый воздух там никто не продаст. И если человека действительно волнует экология воздуха, которым он дышит, то, прежде всего, нужно начать с самого себя. Представить атмосферу в виде океана, то мы живем на дне этого океана. Воздух окружает нас так же, как вода окружает обитателей водного пространства. Атмосфера служит нам как источником жизненно важных ресурсов, так и местом размещения огромного количества отходов, представляющих собой различные химические соединения.

А. МУРАТКЫЗЫ.

ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ

Сегодня, в период перехода от индустриальной к информационной культуре, отличающейся такими чертами, как интегрированный характер, гибкость, подвижность мышления, диалогичность, толерантность и теснейшая коммуникация на всех уровнях, перед образованием стоит задача – подготовить человека, соответствующего этой новой культуре. Во введении к Концепции государственного стандарта общего образования сказано: «Развитие личности – смысл и цель современного образования... Новыми нормами становятся жизнь в постоянно изменяющихся условиях, что требует умения решать постоянно возникающие новые, нестандартные проблемы; жизнь в условиях поликультурного общества». Таким образом, современная школа должна воспитывать готовность человека к «инновационному поведению». На смену послушанию, повторению, подражанию приходят новые требования: умение видеть проблемы, спокойно принимать их и самостоятельно решать. Это касается всех сфер жизни: бытовой, социальной и профессиональной.

Признаком любой системы является её целостность:

- общность цели;
- общие задачи обучения;
- единые дидактические принципы;
- типические свойства методической системы;
- система изучения результативности;
- требования к организационным формам и условиям протекания учебного процесса.

В своей педагогической деятельности я отдаю предпочтение системе Л.В. Занкова, целостность которой достигается благодаря взаимодействию всех её частей. Главная цель моей работы – достижение оптимального общего развития каждого ребёнка.

Под общим развитием понимается развитие ума, воли, эмоционально-нравственных представлений, то есть то, что лежит в основе учебной деятельности

и успешной социализации школьника. Общее развитие ребенка осуществляется в процессе его поисковой деятельности при взаимодействии с учителем, классом, с его окружением, поэтому я уделяю особое внимание организации учебной деятельности и социализации детей. Мною была поставлена задача – представить учащимся широкую целостную картину мира средствами науки, литературы, искусства и непосредственного познания.

Для системы Л.В. Занкова характерно более богатое содержание образования, обеспечивающее многообразие видов деятельности учащихся.

В ней реализуется одно из основных положений: в начальном образовании нет главных и неглавных предметов, каждый предмет значим для общего развития ребенка, под которым подразумевается развитие его познавательных, эмоционально-волевых, нравственных и эстетических возможностей.

Используя возможности содержания предметов, природную любознательность маленького школьника, его опыт и стремление к общению с умным взрослым и сверстниками, необходимо раскрыть перед ним широкую картину мира, создавая такие условия учебной деятельности, которые ведут его к сотрудничеству с соучениками и к сотворчеству с учителем.

Важной особенностью системы Л.В. Занкова является то, что процесс обучения мыслится как развитие личности ребенка, то есть обучение должно быть ориентировано не столько на весь класс как единое целое, сколько на каждого конкретного ученика. Другими словами, обучение должно быть личностно ориентированным. При этом ставится цель не «подтянуть» слабых учеников до уровня сильных, а раскрыть индивидуальность и оптимально развить каждого школьника, независимо от того, считается ли он в классе «сильным» или «слабым».

ПОДРЕЗ Светлана Владимировна,
Учитель начальных классов
СШ №7

УРОК ОСТАЕТСЯ ГЛАВНОЙ ФОРМОЙ ОБУЧЕНИЯ В СОВРЕМЕННОЙ ШКОЛЕ. СОВРЕМЕННЫЙ УРОК В УСЛОВИЯХ ОБНОВЛЕННОЙ СИСТЕМЫ СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РК – ЭТО ОСОБЫЙ УРОК. ЧТОБЫ СОСТАВИТЬ КРАТКОСРОЧНЫЙ ПЛАН УРОКА, НУЖНО ОБРАТИТЬСЯ К ШАБЛОНУ КРАТКОСРОЧНОГО ПЛАНИРОВАНИЯ, В КОТОРОМ ПРОПИСЫВАЮТСЯ ЦЕЛИ, ВИДЫ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ, ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ДИФФЕРЕНЦИАЦИИ, ВИДЫ ОЦЕНИВАНИЯ, МЕЖПРЕДМЕТНЫЕ СВЯЗИ, А ТАКЖЕ РЕФЛЕКСИЯ УЧИТЕЛЯ И ИТОГОВОЕ ОЦЕНИВАНИЕ ПРЕПОДАВАНИЯ И ОБУЧЕНИЯ НА ДАННОМ УРОКЕ.

СОВРЕМЕННЫЙ УРОК В УСЛОВИЯХ ОБНОВЛЕННОЙ ПРОГРАММЫ ОБУЧЕНИЯ

Учителю, работающему по обновленному содержанию среднего образования РК, необходимо быть мобильным, в случае наглядной картины, если запланированные задания не дают результат, не вовлекают учащихся в учебный процесс, необходимо вносить коррективы и по окончании урока обязательно проанализировать его. Действия учителя должны быть направлены на эффективный урок, направленный на обучение. Основная часть плана состоит из трёх этапов урока: начало урока, середина урока и конец урока. Обновленная образовательная программа реализуется на основе конструктивистского подхода к преподаванию и учению, сущность которого заключается в поощрении учащихся вести диалог, как с учителем, так и друг с другом. Важно отметить, что в рамках обновления содержания образования учебный процесс характеризуется активной деятельностью самих учеников. Особое внимание уделяется постановке разнообразных вопросов. Необходимо планировать и чередовать как индивидуальные, коллективные, так и групповые/парные виды работ, задания направленные на развитие критического мышления.

Учителю всегда нужно помнить о том, если вы будете говорить слишком долго, то у учеников будет меньше времени для обсуждения и взаимообучения. Для организации учебной деятельности учащихся и осуществления контроля ее результатов используются различные методы и средства, выбор которых осуществляется педагогом. В конце урока необходимо планировать вопросы, задания позволяющие обучающимся поразмышлять о том, чем они научились; определить цели следующего урока, оценить работу как самому обучающему, так и работу других.

В заключительной части урока предусматривается дополнительная информация. Предлагается информация и задания по следующим пунктам: «Дифференциация», «Оценивание», «Межпредметная связь», «Здоровье и безопасность», «Связи с ценностями». После проведения урока необходимо уделить внимание рефлексии по его проведению. Это позволит учителю определить плюсы и минусы проведенного урока и запланировать более эффективный следующий урок.

Лидия Дмитриевна ГРИГОРЬЕВА.
Учитель начальных классов
СШ №7.

Бейсенбі - Четверг, 20 маусым

 ҚАЗАҚСТАН	22.00, 02.25«П@УТИНА» 00.30Ночной кинотеатр «Алма-зы Цирцеи»
 КТК	07.05 Кешкі жаңалықтар 07.30 Т/х «Қайсар жесір» 08.30 Т/х «Тағдырқосқанасыл жар» 09.50 Новости 10.30,21.40 Т/с «Лесник» 12.40, 23.45 Х/ф «Королева бандитов» 14.30 Т/с«Наследница понево-ле» 16.30,01.20 Т/х «Аталар сөзі» 17.15 Мерекелік концерт 18.00, 02.00 Т/с «Сүйікті Де-низ-2» 19.30 Кешкі жаңалықтар 20.00 Астарлы ақиқат 21.00 Вечерные новости 03.00 «Әйел қырық шырақты» 03.45-04.30КТК қоржынынан

ХАБАР

06.00 «Тамаша»
07.00, 10.00М/с «Тобот»
07.30, 08.10, 09.10 «Таңғыхабар»
08.00, 12.00 Жаңалықтар
09.00, 13.00 Новости
10.20 «Тур де Хабар»
10.50,19.30 Т/х«Келінжан»
11.15, 15.45 Т/с «На крыльях любви»
12.10 «Білу маңызды»
12.30 «Сапа»
13.10 Мегахит «Замерзшая из Майами»
15.00«Біздің назарда»
15.15 «Білім»
16.35, 01.30 «Менің тағдырым»
17.15 «Қарақатпен шай»
18.00, 00.15 Т/х «Жұмбақ жандар»
18.45 Т/х «Ғашық жүрек»
20.00,
01.00Қорытындыжаңалықтар
20.30 Д /ф «Журналистік зерт-теу»
20.50 Открытый диалог
21.00 Итоги дня
21.30 Д/ф «Назначенный вре-менем»
22.30«Восточная сказка»

АСТАНА

06.00, 21.00 Т/х «Таңдауым сен»
07.00Аружанмен бой жазу жаттығулары
07.10 Разминка с Аружан
07.20 «Қош келдіңіз!»
08.00,13.30 Мультфильм
09.50 «Доктор рекомендует»
10.00, 22.00 Т/х «Абысындар»
11.30 Т/с «Акватория»
14.00Күндізгіжаңалықтар
14.30 «Moneytime»
14.40 «ТенгеманияNEXT»
15.00 «Үздік өндер»
15.40 «Төзімділік»
17.30 «Ruh.kz»
18.00 Т/х «Бір туған»
19.00 Т/с «№309»
20.00, 02.30 Жаңалықтар
20.30, 03.00 «Новости 20.30»
23.30 Т/х «Бір туған»
00.30 Т/х «Жетер»
03.30 Ән мен Өзіл

ЕВРАЗИЯ

06.00 «Той базар»
06.40, 04.10«Той заказ»
07.10, 18.00 «Басты жаңалықтар»
08.00 «Доброе утро»
11.00Т/с «Диверсант.Конец войны»
12.00 «Қалаулым»
15.00 Т/с «Свадьбы и разводы»
16.55 «Пусть говорят»
18.45, 03.10 «Бір сұрақ»
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20.45, 23.00 Т/с «Братаны 2»

Жексенбі - Воскресенье, 23 маусым

 ҚАЗАҚСТАН	 ХАБАР
06.05 «Қайырлы кеш, Қазақстан!» 07.25 Т/х «Айналайын» 08.45«Сәлем, Қазақстан!» 09.35, 05.05 «Ақсауыт» 10.00 М\ф 11.00 Комедия «Өмірдің өзі кино» 13.00 К\ф «Канадалық шекара» 15.15 Концерт 16.30 КТА 18.20, 01.55 «Беу» Ток-шоу 20.00, 03.25Апта 21.00 «Өзіл әлемі» 22.40Димаш Құдайбергеннің Мәскеудегі концерті 00.50 «Ұлы дала жазы» 04.25 «Маселе»	06.00«Ұят болмасын» 06.35Концерт 08.15 Кино «100 минут о любви» 10.00 Самопознание 10.15 Сказка «Три пера» 11.15«Тарих. Тағдыр. Тұлға» 12.00«Қызық таймс» 13.00 «Қарақатпен шай» 13.45«Миллион кімгебұйырады?» 14.30 Мегахит «Медальон» 16.30 Т/х«Ғашық жүрек» 19.20«Кел, шықайық» 21.00 «Жеті күн» 22.00 Большая неделя 23.00 Кино«Лучшее во мне» 01.15 «Әсем әуен»

АСТАНА

06.00«Казнет»
06.30, 21.10 Т/х «Таңдауым

Жұма - Пятница, 21 маусым

 ҚАЗАҚСТАН	 КТК
06.05 Көшпенділер. Деректі фильм 07.30 Т/х «Қайсар жесір» 08.30,13.00, 17.00, 20.00, 01.15,03.45AQPAPAT 07.00 «TANSHOLPAN» бағдарламасы 10.00 «Қыздар» телехикаясы 10.40, 19.00телехикая «Қайран күндер» 11.45,03.00«Қызық екен» 12.35, 02.40 «Арнайы жоба» 13.10,20.40 Телехикая «Отынды өшірме» 14.10,21.40 телехикая «Гүлпері» 16.00, 01.50 «Шипагер» тікелей эфир 17.15 «Қайырлы кеш Қазақстан» 23.40, «Әзілмэн» 00.35, 04.20 Парасат майданы. 22.40«Көңіл толқыны»	07.05 Кешкі жаңалықтар 07.30 Т/х «Қайсар жесір» 08.30 Т/х «Тағдыр қосқан асыл жар» 09.50 Новости 10.30 Х/ф «Лесник» 12.40 Х/ф «Королева бандитов» 14.30мелодрама «Когда меня полюбишь ты» 16.40, 01.40 Т/х. «Аталар сөзі» 17.30 Мерекелік концерт 18.00, 02.10 Т/х «Сүйікті Дениз-2» 19.30 Кешкі жаңалықтар 20.00,03.15 «Әйел қырық шырақты» 21.00 Вечерние новости 21.40 мелодрама «Жизненные обстоятельства» 04.00,05.00«КТК қоржынынан»

ХАБАР

06.00Тамаша
07.00,10.00 М/с «Тобот»
07.30,08.10,09.10 «Таңғы хабар»
08.00, 12.00Жаңалықтар
09.00, 13.00Новости
10.20 «Тур де Хабар»
10.50,19.30 Т/х «Келінжан»
11.15,15.40Т/с «На крыльях любви»
12.10 Т/х. «Тарих.Тағдыр. Тұлға»
13.10 Мегахит «Восточная сказка»
15.00 «Народный контроль»
15.15 «Балаларға өмір сыйла»
15.25 Art global
16.30 «Кім мықты»
17.30 Религия. Сегодня
18.00 тұсаукесер «Ережесіз әңгіме»
18.45 «Ғашық жүрек»
20.00,01.30 Қорытынды жаңалықтар
20.30«Бетпе-бет»
21.00 Итоги дня
21.30 «Назначенный временем»
2 часть
22.30 «Пеле: Рождение легенды»
00.20 Khabar boxing

АСТАНА

06.00,21.00 т/х«Таңдауым сен»
07.00Аружанмен бой жазу
07.10 Разминка с Аружан
07.20 «Қош келдіңіз»
08.00,13.30 Мультфильм
09.50 «Доктор рекомендует»
10.00, 22.00т/х «Абысындар»
11.30 сериал «Акватория»
14.00 Күндізгі жаңалықтар
14.20 Үздік өндер. Өлішер Кәрімов
15.30 к/ф «Тағдырдың күйігі»
17.30 «Ruh.kz»
18.00, 23.30Т/х «Бір туған»
19.00 Т/х «№309»
20.00,02.30 Жаңалықтар
20.30,03.00 Новости
23.30 «Жетер»
00.30 Т/х «Қара нан»
03.30 «Ән мен әзіл» концерт

ЕВРАЗИЯ

06.00 Той базар
06.45, 18.00Басты жаңалықтар
07.45 Жұма уағызы
08.00 Доброе утро
11.00 Сериал «Диверсант.Конец войны»
12.00 Қалаулым
15.00 Х/ф «Без границ»
16.50 «Жди меня» Казахстан»
18.45, 02.45«Заң сөйлесін»
20.00 Главные новости
20.45 Поле чудес
21.50, 00.00Т/с «Расплата за счастье»
01.10 Вечерний Ургант
02.00 Паутина
03.45 Той базар

сен»
07.30,11.00, 12.00М\ф
09.30, 11.30«Монеу тайм»
09.45, 11.45 «Тенгемания»
10.00, 22.10 «Абысындар»
12.30 Концерт
14.30 «5 причин не влюбиться в казаха» Х\ф
16.30 «Кішкентай қожайын»К\ф
19.00 «Ел аузында»
20.00 «Избранное за неделю»
20.45 «Бірегей» Д\ф
23.10 Х\ф «Дивергент. Глава 3: за стеной»
02.00Ән мен өзіл

ЕВРАЗИЯ

06.00, 03.30Т/х«Терра нова»
06.50 «Тамаша CITY» d: \ work\ an 10 ps

КТК

07.05«Нағыз еркек»

Сенбі - Суббота, 22 маусым

 ҚАЗАҚСТАН	 КТК
06.05 Ақпарат 06.40 Қызық екен 07.30 Т/х «Айналайын» 08.50«Сәлем Қазақстан» 09.30«Қоңыраулы қала» 10.35 М/х «Перизаттар. Қысқы орманның құпиясы» 11.50 Т/Х «Екі жүз» 15.10 Концерт«Мен ғашықпын» 17.00 «Өмірдің өзі-кино»комедия 19.00, 03.20 «MASELE» 19.35, Д/ф «Тұлға» 20.00, 04.30 «MINBER» 20.50 «Өзіл әлемі» 22.30«Jaidaman» 00.00,04.45 «Дара жол» 00.45 «Ай астындағы кентавр» 01.40 «Төрт көзіміз түгел»	07.05, 02.20Т/х «Үлкен үй-2» 08.20, 05.00,05.30«Біздің көңерт» 09.30Х/ф «Юрмала» 11.00 «Жизненные обстоятель-ста» 15.30 «Әйел қырық шырақты» 16.30,03.30«Қайсар ғашықтар» 18.40«Нағыз еркек»Қ.Нұртас ән-шашуы 21.00 Мелодрамма «Галина» 00.40«Спасите нашу семью»

ХАБАР

06.00 «Ұят болмасын»
06.45 Концерт
08.45 «Өзін өзі тану»
09.00 «Я – чемпион»
09.30 М/с «Юху и его друзья»
10.00 М/ф «Русалочка»
11.00Д/ф. «Бір туынды тарихы»
11.35,00.35 Т/х.«Сені іздедім»
12.25 «Ерлікке тағзым»
13.35 Кино «Офицеры»
15.05 Х/ф «В бой идут одни старики»
16.35 Т/х. «Келінжан»
19.05 «ҚызықTimes»
20.15 «Миллион кімге бұйырады?»
21.00 Жеті күн
22.00 «Медальон»
23.50 «Марс»
01.25 «Әсем әуен»

АСТАНА

06.00, 21.05 Т/х. «Таңдауым сен»
07.00, 08.00, 12.00 Мультфильм
07.30, 01.55 «KazNet»
ғаламторға шолу
09.30, 11.30Money Time
09.45, 11.45ТенгеманияNext
10.00, 22.05 Абысындар
12.30 М.Беспаевтың шығармашылық кеші
15.00 Х/ф «Келинка тоже человек»
17.00 «Күтпегенде» к/ф
19.00 Ел аузында
20.00Біздің уақыт
20.45 Д/ф «Ғажайып Қазақстан»
23.10 Кино «Дивергент глава 2.инсургент»
02ғ25 «Күлдірген» әзіл-сықақ

ЕВРАЗИЯ

06.00 Т/х «Терранова»
07.00,03.45Тамаша сити
07.50 Басты жаңалықтар
08.40 Ұшқалақ
08.50 Х/ф «За лучшей жизнью»
12.35«Фабрика грез»
13.00,22.00,02.00 Паутина+
13.40 «Три аккорда»
16.05 Х/ф. «Несокрушимый»
18.00 Басты бағдарлама
18.45,02.45Кешкі кездесу
20.00 «Главные новости»
20.30, 23.00 «Жена генерала»

17.30 Ұлт пен рух
18.00 Ел мен жер
18.30 Бағбан
18.50 Ән әлемі
19.00 Спорт тайм
19.30 Балдаурен
20.15 Полицейская служба
20.30 Апта (қаз)
21.30 Апта (рус)
22.20 К/ф «Ақырғы аманат»
23.40 Д.ф.» Тайна гибели Колумбии»

31 КАНАЛ

06.00М\ф
06.30,00.30 Алдараспан. Ны-сана. Шаншар.
08.00, 13.30 «Шаншар, өнер қырандары күнд.»
09.00М\ф
10.00 «Большой закуп»
10.30 Х\ф «Хроники Нарнии. Принц Каспиан»
14.10Айта берсін
15.10 Кино «Принц Персии. Пески времени»

31 КАНАЛ

06.00 М/с «Лунтик»
06.30, 01.30 Алдараспан. Ныса-на. Шаншар әзілдері
08.00, 13.00 Шаншар, Өнер қырандары күнделіктері
09.00 «Маша и медведь»
09.20 Готовим с Адель
10.40 «Әзілдер жинағы»
14.40 Х/ф «Хроники Нарнии: принц Каспиан»
17.40 Х/ф «Принц персии. Пески времени»
20.00 Х/ф «Последний бога-тырь»
22.30 ФК «Өнер мен өмір». 4-часть
00.30 Айта берсін
02.30, 05.00Ризамын
03.30 Өзіл студио

7 КАНАЛ

06.00 «Қыздар арасында»
07.00 «Қуырдақ»
07.30 «Гу-гулет»
08.00 «Айнаонлайн»
08.30 «Q-eli»
09.00 М/ф «Даша и друзья при-ключения в городе»
11.00 х/ф «Псы под прикрыти-ем»
12.50 х/ф «Робокап»
15.00 , 03.00 Т/х «Детектив ханым»
20.00 «Tele Bingo»
20.25 «Япырай»
21.00 «Лотерея777»
21.05 х/ф «Плохие парни -2»
02.30 «KZпандия»
05.00 «Жеңіп көр»

17.30 Кино «Последний бога-тырь»
20.00 Кино «Кухня. Последняя битва»
22.30ФК «Өнер мен өмір»2 часть
02.30, 05.00 Ризамын
03.30 Өзіл студио

7 КАНАЛ

06.00 «Қыздар арасында»
07.00 «Қуырдақ»
07.30 «Гу-гулет»
08.00«Айнаонлайн»
08.30, 20.10 Скетчком «Q-eli»
09.00 М\ф
10.20 Сериал «Суперкопы»
15.00 Х\ф«Қаланың қырғыы»
17.10 «Бастық боламын»
21.00 «Лотерея 777 »
21.05 Х\ф «Хоббит. Битва пяти воинств»
23.50 Национальная безопас-ность
01.40 Т/с «Спецотряд «Кобра 11»
03.00 Т/х «Детектив ханым
05.00 «Жеңіп көр»

ПІКІР

ТІЛ ТАҒДЫРЫ – ЕЛ ТАҒДЫРЫ

Тіл – қай ұлтта, қай елде болсада қастерлі, құдіретті. Ол әрбір адамға ана сүтімен бірге еніп, қалыптасады. Сондықтан, тіл байлығы – әрбір елдің ұлттық мақтанышы. Ол атадан балаға мирас болып қалып отыратын баға жетпес мұра. Демек, әр адам ана тілін көзінің қарашығындай қорғап, оның орынсыз шұбарлануына қарсы тұруы тиіс.

Мемлекеттік тіл – мемлекеттің бүкіл аумағында, қоғамдық қатынастардың барлық салаларында қолданылатын тіл болғандықтан, жүргізілетін барлық іс-қағаздары мен құжаттар мемлекеттік тілде болуы тиіс. Өйткені өркениетке құлаш ұратын елдің өрісі қашанда білікті де, саналы ұрпақпен кеңеймек. Әлемдегі мүйізі қарағайдай елдердің санатына енуді көздеген халықтың басты мақсаты да – сауаты ұрпақ тәрбиелеу. Сауатты ұрпақ тәрбиелеу дегеніміз – өз ана тілінде еркін сөйлей алатын, оны

терең меңгерген ұрпақ. Ал ана тілін жақсы білмейінше сауатты сөйлеп, сауатты жазып, тіл байлығын мол қолданбайынша, шын мәніндегі мәдениетті адам бола алмайсың. Тіл тағдыры – ел тағдыры екенін ешуақытта ұмытпайық. Әрбір адам өз ана тілін білу және мемлекеттік тілін меңгеру міндетті. Мен ана тілімен мақтанамын және мемлекеттік тілін құрметтеймін!

Л. ЖАПАШЕВА,
Талдықорған қаласының
мамандандырылған төргеу
сотының бас маманы.

СОТ ІСІН ЖҮРГІЗУГЕ АЛҚАБИЛЕРДІҢ ҚАТЫСУЫ

«Алқабилер туралы» Қазақстан Республикасының Заңы 2006 жылғы 16 қаңтарда қабылданған. Бұл Заң қылмыстық сот ісін жүргізуге алқабилердің қатысуына байланысты қоғамдық қатынастарды реттейді, алқабилердің құқықтық мәртебесін, тәуелсіздігінің кепілдіктерін, олардың қызметін қамтамасыз етудің құқықтық, экономикалық және ұйымдастырушылық негіздерін айқындайды.

Алқабі – соттың қылмыстық істі заңда белгіленген тәртіппен қарауына қатысуға шақырылған және ант қабылдаған, ал алқабиге кандидат – Қазақстан Республикасының Қылмыстық іс жүргізу кодексіне сәйкес кейіннен алқабилерді іріктеу рәсіміне қатысу үшін алқабиге кандидаттардың тізіміне енгізілген Қазақстан Республикасының азаматтары.

Қазақстан Республикасының алқабилер туралы заңнамасы Қазақстан Республикасының Конституциясына негізделеді және «Қазақстан

Республикасының сот жүйесі мен судьяларының мәртебесі туралы» Қазақстан Республикасының Конституциялық заңынан, Қылмыстық іс жүргізу кодексінен, осы Заңнан және Қазақстан Республикасының өзге де нормативтік құқықтық актілерінен тұрады. Алқабилердің құқықтық жағдайы осы Заңда айқындалады. Алқабиге Қазақстан Республикасының Қылмыстық іс жүргізу кодексінде белгіленген тәртіппен қылмыстық іс бойынша сот төрелігін жүзеге асыруға қатысу жөніндегі өкілеттіктер берілген.

Алқабилерді іріктеу процесіне Қазақстан Республикасы азаматтарының қатысуын қамтамасыз ету мақсатында жергілікті атқарушы органдар жыл сайын алқабиге кандидаттар іріктелетін жыл алдындағы жылдың 1 желтоқсанына алқабиге кандидаттардың бастапқы, бірыңғай және қосалқы тізімдерін жасайды. Жергілікті атқарушы органдар мемлекеттік органдардан, ұйымдар мен азаматтардан осы Заңның 10-бабында белгіленген, алқабиге кандидаттарға қойылатын талаптарға азаматтардың сәйкес келуін тексеру үшін қажет ақпаратты сұратуға құқылы.

Алқабиге кандидаттардың тізімдеріне азаматтарды енгізуге шығу тегіне, әлеуметтік, лауазымдық және мүлкілік жағдайына, жынысына, нәсіліне, ұлтына, тіліне, дінге көзқарасына, нанымына тұрғылықты жеріне байланысты немесе кез келген өзге мән-жайлар бойынша қандай да бір шек қоюға жол берілмейді.

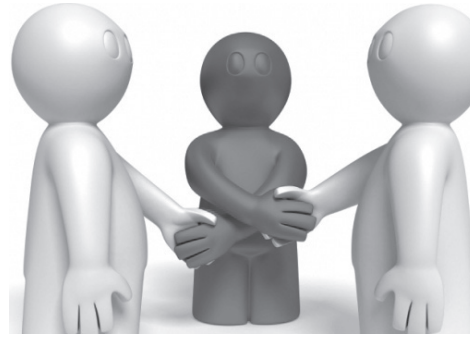
Алқабиге кандидаттардың тізімдерінен: 1) қылмыстық іс бойынша сот ісі жүргізілетін тілді білмейтін адамдар; 2) өздерінің дене кемістігі немесе психикалық кемістігі салдарынан алқабидің міндеттерін атқаруға қабілетсіз адамдар; 3) алпыс бес жастан асқан адамдар; 4) діни қызметшілер өздерінің жазбаша өтініші бойынша алып тасталады.

Әділет БАҚЫТОВ,
Алматы облысының қылмыстық істер жөніндегі
мамандандырылған ауданаралық сотының судьясы.

МЕДИАЦИЯ

ДАУ МҰРАТЫ – БІТІМ

Барлық заң Конституциядан бастау алады. Конституциямен баян етілген адамның құқықтары мен бостандықтарын қамтамасыз ету үшін ел заңнамалары жаңартылып отырады. Сот саласында да қылмыстық, азаматтық және өкімшілік құқық бұзушылық істерге жаңартулар енгізіліп отырады. Соның бірі – медиация институты. Сот саласындағы азаматтық істер мен қылмыстық істер бойынша дауды жылдам шешудің өртүрлі баламалы жолдары үнемі жетілдіруде.

«Дау мұраты – бітім» деп Сырым бабамыз айтқандай, татуласу, бітімгершілікке келу рәсімдері аясын кеңейтуге, халықты дауды сотқа дейін жеткізбей реттеу жұмыстары жетілдіруде. Медиация деп атауы жаңаша болғанымен бұл рәсімнің түпкі мән-мағынасы ата-бабаларымыздан келе жатқан бітімгершілік жолмен шешу деген сөзбен үндес. Қазіргі таңда ҚР Жоғарғы Соты, облыстық және оған теңестірілген аудандық соттарда медиация мәселесін алдыңғы қатарға қойған. Жер-жерлерде өкімшіліктерде медиация кабинеттері ашылып, өз жұмыстарын атқарауда.

Қазақстан Республикасы Жоғарғы Соты төрағасының өкіміне сай соттарда «Татуласу: сотқа дейін, сотта» пилоттық жобасы жүзеге асырылып, іске қосылған. Осы жоба іске қосылған соттарда медиация тәртібімен қаралатын істер санатына жататын арыздар

тіркелген күннен бастап бес жұмыс күні ішінде татуластырушы судьяға беріліп қаралады. Осы уақыт ішінде тараптарды татуластырушы судья бітімгершілікке келуге шақырады. Медиацияның мақсаты – кінәлілерді іздеу емес, керісінше жақтарды бітімгершілікке шақыру болып табылады. Ал, бітімгершілік арқылы екі жақты да риза ететіндей тиімді шешім қабылдауға болады. Бұл, бір жағынан, соттардың жұмысын жеңілдетсе, екіншіден, дауласушы жақтардың өзара келісімге келулеріне көмектесіп, қырғи-қабақ болмай тарауына мүмкіндік береді. Ал, бірліктің өрқашан да бітімнен басталатыны дәлелдеуді қажет етпейді. Мұны еліміздің болашағы үшін жүзеге асырып отырған келелі іске балағанымыз жөн.

С. ДИХАНБАЕВА,
Кербұлақ ауданының
№2 аудандық сотының кеңсе меңгерушісі.

ТЕҢДІК

Біздің елімізде гендерлік теңдік мәселелерінде белгілі бір жетістіктерге қол жеткізілді, сонымен қатар, нормативтік-құқықтық база да жетілдірілуде. 2009 жылдың желтоқсанында гендерлік бағыттаушы заңнама аясында «Тұрмыстық зорлықтың алдын-алу туралы», «Ерлер мен әйелдердің тең құқықтары мен тең мүмкіндіктерінің мемлекеттік кепілдігі туралы» Заңдар қабылданды. Азаматтық қоғам ұлттық гендерлік саясатты жүзеге асыруға, өмірдің барлық саласында гендерлік теңдікке қол жеткізу механизмін дайындауға белсенді түрде қатысуда.

АУҚЫМДЫ ІСТЕР АТҚАРЫЛУДА

Гендерлік тең құқықтық саласындағы мемлекеттік саясат, әйелдердің экономикалық және саяси өмірге қатысуларының кеңеюі, әлемдік қоғамдастықта жоғарғы бағаға ие болды.

Қазір Қазақстан гендерлік тең құқықтық бойынша жаһандану рейтингінде 135 елдің арасында алғашқы отыздықтың тұсында тұр. Гендер ұғымын тек қана әйел теңдігін қорғайтын бағыт немесе оның құқықтарын асыра пайдалануды көздеуге бетбұрыс деп қана түсінуге болмайды. Гендер – әйелдің ғана емес, ер адамның да тұлғалық ерекшеліктерін қорғайтын, ал кемсітушілік болған жағдайда оның да мүддесін сақтауға атсалысатын қоғамдық үдеріс. Егер адамның биологиялық, әлеуметтік саяси, психологиялық сияқты жан-жақты қырлары бар екенін ескерсек, шындығында ер мен әйел абсолютті тең бола алмайды. Осы тұста тең деген түсінікті кейбір батыстық көзқарастар «бірдей» деген ұғыммен алмастырып алады. Сондықтан олар екі жыныстың биологиялық болмысын да теңестіріп жібереді.

Қазақстан Республикасында Гендерлік теңдік стратегиясын іске асыру әйелдер мен ерлердің өздерінің өмір сүру құқықтарын жынысқа байланысты кемсітуді іске асыру үшін қарастырылған. Яғни, бұл тұрғыда ауқымды істер атқарылуда. Сондықтан аталмыш стратегияның берер жемісі әлі алда деп ойлаймыз.

Айнұр ОРМАШЕВА,
Талдықорған қалалық сотының бас маманы.

ҚОЛДАУ

Алматы облыстық кәсіпкерлер палатасы баспасөз қызметінің хабарлауынша, Ұлттық кәсіпкерлер палатасы жас кәсіпкерлікті дамыту мен қолдауға бағытталған «Жас кәсіпкер» пилоттық білім беру жобасын іске қосуды жүзеге асыруда. Қазақстанда 2019 жыл – «Жастар жылы» деп ресми жарияланғаны белгілі. Ұлттық кәсіпкерлер палатасы кәсіп бастап, өзінің бағытын тауып, табысты болғысы келетін жастарға қолдау көрсетуді қолға алды.

«ЖАС КӘСІПКЕР» ПИЛОТТЫҚ БІЛІМ БЕРУ ЖОБАСЫ

«Жас кәсіпкер» – оқу жобасы ел ауқымында тиімділігін көрсеткен, танымал «Бастау» жобасы аясында іске асырылатын болады. Мұнда іш пыстыратын дәрістер және ескірген деректерге орын жоқ. Шынайы кейстер және үздік бизнес-тренерлер ұсынған шеберлік сабақтар, сондай-ақ кәсіпкерлік ортаға терең бойлау бар.

«Жастар жылында «Атамекен» жұмыссыз, тұрақты табысы жоқ 18-29 жас аралығындағы жігіттер мен қыздарға арналған «Жас кәсіпкер» жобасын іске қоспақ. Аталған жоба «Бастау» жобасына ұқсас, онда оқытудың құрамдас бөліктері қамтылып, әр стартапты танымал бизнес-тренердің жеке сүйемелдеуі қарастырылған. Осы жоба арқылы жастар іскерлік бойынша жаңа білім мен дағдыларды меңгеріп, нәтижесінде жеке кәсіп аша алады. Жобаға қатысқан жастар бизнес ашуға алғашқы капитал ретінде грант

немесе жеңілдікпен қаржыландыруға мүмкіндік алады», – деп мәлімдеді «Атамекен» ҚР ҰКП Жаппай кәсіпкерлік және шағын қаржыландыру департаментінің басқарушы директоры Бауыржан Оразғалиев.

Оқу барысы Ұлттық кәсіпкерлер палатасы әзірлеген материалдар, тәжірибелік жаттығулар, кейстер, нарықтық экономика жағдайында кәсіпкерлік қызметті жүргізуде белгілі бір түсініктер мен біліктіліктерді жүйелеуге арналған іскерлік ойындарды қолдану арқылы жүргізіледі.

Жоба аясында жас кәсіпкерлерге арналған білімнен бөлек «Атамекеннің» филиалдық желісі арқылы іске қосылған стартап-жобаларды ары қарай сүйемелдеу қарастырылған.

Ш. ХАМИТОВ.

БІТІМГЕРШІЛІК

Елбасының «100 нақты қадам» Ұлт Жоспарындағы міндеттер мен тапсырмаларды орындау және жүзеге асыру мақсатында жаңа редакциядағы Азаматтық процестік кодекске қол қойылғаны баршамызға белгілі. Жаңа кодексте дауларды реттеудің тиімді тәсілдеріне көшу бағытында «Дауларды соттан тыс реттеу» тарауы енгізілген. Бұған дейін 2011 жылдың 28 қаңтарында ҚР-ның «Медиация» туралы Заңы қабылданған. Аталған Заңға сәйкес елімізде дауларды баламалы шешудің жаңа түрі «Медиация» енгізілді. Медиация – өзара қолайлы шешімге келу мақсатында медиатордың бейтарап жақ көмегімен тараптар арасында дауды «жанжалды» реттеу тәртібі болып табылады.

ДАУЛАРДЫ СОТТАН ТЫС РЕТТЕУ

Соттарға жүктемені азайтудың басты жолы – тараптар арасындағы дауды медиация рәсімімен шешу болып табылады. Дауды медиация жолымен немесе сот арқылы шешуді таразылайтын болсақ, сот шешімді құқық пен заңды негізге ала отырып қабылдайды, ал медиация тәртібінде тараптар өздері бірлесе отырып шешім қабылдайды. Дау сот тәртібімен қаралған жағдайда қорғаушыға төленетін шығындар, мемлекеттік баж төлемдері, сараптама жүргізу шығындары бар. Ал медиация тәртібінде тек медиаторға ғана төленетін шығындар болады. Сот тәртібімен дауды шешу ұзақ уақытты алатын болса, медиацияда азаматтық құқықтық қатынастар бойынша 30 күннен аспайтын мерзім ішінде қаралады. Осылайша дауды сотқа дейін реттеу тараптарға дауды (жанжалды) қысқа мерзімде, материалдық және моральдық аз шығындармен шешуге мүмкіндік береді. Сотта дау жария түрде ашық қаралса, ал медиация тәртібінде жабық түрде екі тараптың келіссөздерге келуі арқылы оңтайлы шешім қабылданады.

ҚР «Медиация туралы» Заңының 3-бабының талаптарына сәйкес медиацияның мақсаттары мыналар болып табылады: 1) дауды (жанжалды) шешудің медиацияның екі тарапын да қанағаттандыратын нұсқасына қол жеткізу, 2) тараптардың дауласушылық деңгейін төмендету.

ӨЗ ҮЛЕСІМІЗДІ ҚОСАЙЫҚ

Елбасының «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» мақаласын Жолдауда қозғалған бағыттарды кеңінен тарқатып, мемлекеттік идеологияны анықтайтын, көпке түсінікті, рухани жаңғыртуға бағытталған құжат деп білеміз. Мақаланы оқи отырып, оның әрбір сөйлемінде бүгінгіміз бен болашағы жарқын Қазақстанға апаратын нақты жоспар, мақсат көрсетілгендігін түсіндім.

Елімізде әлеуметтік-экономикалық, саяси реформалар жақсы жүзеге асуда. Ал бұл мақаладағы рухани өрлеу, рухани жаңғыруды біздің дамуымыздың ең басты тұғырларының бірі деп есептеймін. Әр халық, әр мемлекет ғасырлар бедерінде рухани жаңғырып, жаңарып отырады. Ал рухани жаңғыру мен жаңаруда білім берудің рөлі зор. Біз өзіміздің ұлттық ерекшеліктерімізді сақтай, ескере отырып, әлемде болып жатқан жаңалықтарды қабылдай білуіміз керек. Бірнеше тілді білген адам ештеңеден ұтылмайды.

«Ел болам десең, бесіңді түзе» – дейді ұлы Мұхтар Әуезов. Әрбір білімгер өз жері мен

оның байлығының иесі болу үшін жаңа технологияларды меңгеріп, жаңаша өмір сүруге үйренудің жолдарын білуге тиіс. Егер қоғамның даму кілті білімді адамдардың жаңаша қызмет атқаруын керек ететін болса, сол жаңашыл адамдарды, болашақ қоғам мүшелеріне білім мен тәрбие беруді жүзеге асыратын мамандар дайындайтын біздің білім беру ұйымдары Елбасы көздеген бағыттарға лайықты болуы тиіс. Ең бастысы, білім беруге қойылып отырған жаңа талаптарды орындауда көптеген жұмыстар жүргізіліп, жастардың үш тілде білім алуына, жаңа технологияларды білім беру жүйесіне енгізуде өңірмізде келелі жұмыстар атқарылуда. Ұлт жоспарын орындауда әр саланың өзіндік үлесі болса, ұстаздар қауымы қосатын үлес – жас ұрпақты жаңа қоғам мүшесі етіп білім мен тәрбие беруді жаңаша құру, оны осы Елбасымыз көрсетіп отырған талаптарға сай орындау деп білемін.

Қ. РҮСТЕМБЕКОВА,
Көкөзек орта мектебінің бастауыш
сынып мұғалімі.

ҚЫЛҚАЛАМ ШЕБЕРІ, ҰСТАЗ, АҚЫН ЫСҚАҚОВ ӘУЕЛБЕК МҰСАХАНҰЛЫ 1959 ЖЫЛЫ 21 АҚПАНДА ЖАМБЫЛ АУДАНЫНЫҢ ҮМБЕТӘЛІ АУЫЛЫНДА ТУҒАН. 1976 ЖЫЛЫ АЛМАТЫ ҚАЛАСЫНДАҒЫ №9 МЕКТЕП-ИНТЕРНАТЫН БІТІРГЕН. ОСЫ ЖЫЛЫ АБАЙ АТЫНДАҒЫ МЕМЛЕКЕТТІК ПЕДАГОГИКАЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІНІҢ КӨРКЕМСУРЕТ-ГРАФИКА ФАКУЛЬТЕТІНЕ ТҮСІП, СУРЕТ ПЕН СЫЗУ ПӘНІНІҢ МҰҒАЛІМІ МАМАНДЫҒЫН МЕҢГЕРГЕН. ӘСКЕРИ БОРЫШЫН ӨТЕГЕН СОҢ 1982 ЖЫЛДАН БАСТАП ЖАМБЫЛ АУДАНДЫҚ КОМСОМОЛ ҰЙЫМЫНДА, АУДАНДЫҚ БІЛІМ БӨЛІМДЕРІНДЕ ЖҰМЫС ІСТЕП, ОТЫЗ ЖЫЛДАН АСТАМ ҮМБЕТӘЛІ ОРТА МЕКТЕБІНДЕ МҰҒАЛІМ, ДИРЕКТОРДЫҢ ТӘРБИЕ ІСІ ЖӨНІНДЕГІ ОРЫНБАСАРЫ ҚЫЗМЕТТЕРІН АТҚАРДЫ. 2011 ЖЫЛДАН БАСТАП ХАЛЫҚ АҚЫНЫ, АТАСЫ ҮМБЕТӘЛІ КӨРІБАЕВТЫҢ ӘДЕБИ-МЕМОРИАЛДЫҚ МҰРАЖАЙЫНЫҢ ДИРЕКТОРЫ ЛАУАЗЫМЫНДА ЕҢБЕГІН ЖАЛҒАСТЫРЫП КЕЛЕДІ. МҰРАҒАТТАРДАҒЫ АҚЫН ЕҢБЕГІН ЗЕРТТЕП, ЗЕРДЕЛЕУДЕ ДЕ ЖАҚСЫ ІСТЕРІМЕН КӨРІНІП ЖҮР.

МЕКТЕП ҚАБЫРҒАСЫНДА ЖҮРГЕНДЕ ЖАЗҒАН АЛҒАШҚЫ ӨЛЕҢДЕРІ МЕН ГРАФИКАЛЫҚ СУРЕТТЕРІ СОЛ КЕЗДЕГІ «ҚАЗАҚСТАН ПИОНЕРІ», «ҚАЗАҚСТАН МҰҒАЛІМІ» «ПЕДАГОГ» БАСЫЛЫМДАРЫНДА ЖАРИЯЛАНЫП, ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫ ОҚЫРМАН НАЗАРЫНА ІЛІКТІ. АТАСЫ ҮМБЕТӘЛІНІҢ ЖОЛЫНА ТҮСІП, АЙТЫС ӨНЕРІНДЕ ДЕ БАҚ СЫНАҒАН. ОЛ АУДАНДЫҚ, ОБЛЫСТЫҚ, РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ЖЫР ДОДАСЫНА ҚАТЫСЫП, КӨПШІЛІКKE ТАНЫЛДЫ.

СҮЙІНБАЙ, ЖАМБЫЛ, ҮМБЕТӘЛІНІҢ ӨЛЕҢ-ЖЫРЫМЕН ЖАСТАЙЫНАН СУСЫНДАП ӨСКЕН ӘУЕЛБЕКТИҢ ТЕРМЕШІЛІК ӨНЕРІ ДЕ БАР. ЖӘНЕ ӘУЕЛБЕК ЫСҚАҚОВ ӨЗІНІҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ЖОЛЫНДА СУРЕТШІЛІК ПЕН АҚЫНДЫҚТЫ ҚАТАР АЛЫП ЖҮРГЕН АЗАМАТ. ӘБІЛХАН ҚАСТЕЕВТИҢ ТУҒАНЫНА 100 ЖЫЛ ТОЛУЫНА ОРАЙ ҰЙЫМДАСТЫРЫЛҒАН СУРЕТШІЛЕР КӨРМЕСІНДЕ АЛМАТЫ ОБЛЫСТЫҚ ХАЛЫҚ ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫ ОРТАЛЫҒЫНЫҢ ДИПЛОМЫМЕН МАРАПАТТАЛДЫ. СОЛ ЖЫЛЫ ӘБІЛХАН ҚАСТЕЕВКЕ АРНАЛҒАН «ӨНЕРДІҢ БИІК ШЫНАРЫ» АТТЫ ПОЭМАСЫ БАСПАСӨЗДЕ ЖАРИЯЛАНДЫ. ЕҢБЕГІ ЕЛЕНІП, ҚР БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІНІҢ, ОБЛЫС ӘКІМІНІҢ ГРАМОТАСЫМЕН БІРНЕШЕ РЕТ МАРАПАТТАЛҒАН.

ОНЫҢ ҚАЛАМЫНАН ТУЫНДАҒАН «ЖОРҒАДАН ҚАЛҒАН ТҰЯҚ ЕМ», «ҮМБЕТӘЛІ ЖЫРЛАРЫНЫҢ ЖАЛҒАСЫ», «МЕН ДЕ БІР МӨЛДІР ТАМШЫМЫН», «ДАҢҚТЫ ДИ-ХАН ҚАСЫМБЕК», «ЖАНЫС ЖАЙЛЫМЫСТАН ТАРАҒАН ҰРПАҚТАР», «ӘКЕ ЖАЙЛЫ ӘҢГІМЕ» ЖЫР ЖИНАҚТАРЫ ЖАРЫҚ КӨРДІ. АЛПЫСТЫҢ АСҚАРЫНА ШЫҚҚАН ӘУЕЛБЕК ЫСҚАҚОВТЫҢ ӨЛЕҢДЕРІН ОҚЫРМАН НАЗАРЫНА ҰСЫНЫП ОТЫРМЫЗ.

ӨЛЕҢГЕ ШЫРАҚ БОЛЫП ЖАҒЫЛАРМЫН

СҰРАНШЫ, САУРЫҚ ЕРЛЕРІМ

Қарасай пірім, қолдағын,
Домбыра алып толғайын.
Сұраншы, Саурық ерлерге,
Жалынды жырды арнайын.
Сүйінбай, Жамбыл, Үмбет боп,
Дәстүрін әрі жалғайын.

Жамбылдың елі неткен жер,
Сұраншы, Саурық өскен жер.
Қоқаңдап келген Қоқаңның
Қылышпен басын кескен жер.
Ұрпаққа ұран болсын деп,
Ерліктің рухын сепкен жер.

Шоң қырғыз ханы Орманы,
Есерсоқ неме ол-дағы.
Жетісу жерін киелі,
Жауламақ болып қорлады.
Қасқайып қарсы тұрды оған,
Елімнің ерен тарланы.

Сарыбай сынды саңлағым,
Сұраншы, Саурық сардарым.
Қандарын төгіп қорғады,
Қастектің тау мен сайларын.
Мерт болды, әттең, сол жерде,
Саурықтай батыр боздағым.

Жетісу Алатауында,
Қаскелең, Ақсай маңында,
Қоқанмен тағы айқасты
Сарыкемердің сайында.
Қол бастап шықты қос қыран,
Сарыбай би бар жанында.

Жер үшін жігіт ерлеген,
Намысты қолдан бермеген.
Дау келсе шығып Сарыбай,
Жау келсе Саурық сөйлеген.
Тау-таста қалды іздері,
Жазылған қанмен, терменен.

Ойсырап қырғыз Орманы,
Қансырап Қоқан қолдары.
Ұзынағаштың төрінде,
Запыран құсып зарлады.
Төбеге әкеп ту тігіп,
Қазақты құдай қолдады.

Даланың төсін шаң қылып,
Айқаста білек талдырып.
Сұраншы, Саурық өтіпті,
Намысын оттай жандырып.
Тарихта қалды қос ердің,
Өшпестей аты мәңгілік.

Қоқанның иіп өр басын,
Қырғыздың шапқан көллесін,
Сұраншы Саурық ерлігін
Ұрпағы бүгін жалғасын.
Қарасай батыр аруағы,
Кие боп келіп қолдасын.
Тәуелсіз елдің көк туы,
Тұғырға берік орнасын.
Ақындар шығып ортаға,
Өрліктің жырын толғасын.
Ерлікке қойып ескерткіш,
Елдіктің тойын тойласын.
Сұраншы, Саурық есімі,
Сұңқар боп көкті шарласын!

ҮМБЕТӘЛІ ЖЫРЫНЫҢ ЖАЛҒАСЫМЫН

Ұйытқысы болған өнер ордасының,
Мен де бір өлең – өзен арнасымын.
Шашасына шаң жұқпас Үмбетәлі,
Жырларының жалынды жалғасымын.
Домбыра қос ішекті қолыма алдым,
Жырымды жүректегі жазып алдым.
Іздеушім осы күні жоқ болса да,
Архивтен түбінде бір табылармын.
Жырсүйер жандар мені сағынар мың,
Сөнбейтін шырақ болып жағылармын.
Өлеңнің өлкесінде із қалдырып,
Қазықтай мәңгілікке қағылармын!

МЕН АЛАШТЫҢ ҰЛЫМЫН

Арыстандай азулы,
Жолбарыстай жалынды,
Бөрібасы байрақты,
Көк бөрідей қарулы,
Мен Алаштың ұлымын!

Аққу жүрек аялы,
Сезім толы жанары.
Сұлулыққа бас иген
Муза көңіл баяғы,
Мен Алаштың ұлымын!

Шабыт алып шабыстан,
Желмен бірге жарысқан.
Тексіз көрсе тепсініп,
Жылқы мінез танытқан
Мен Алаштың ұлымын!

Қойдан жуас мінезі,
Кең даладай жүрегі.
Дұшпан көрсе алыстан,
Ту мен найза тігері
Мен Алаштың ұлымын!

Қағып қыран қанатын,
Шыңнан тапқан тоятын.
Намысына дақ түссе,
Өзін тасқа соғатын
Мен Алаштың ұлымын !

Бөрібасы ұраным,
Елтаңбада пырағым.
Туымда көк қыраным,
Ерліктің жаққан шырағын,
Мен Алаштың ұлымын!

ОТАН

Отан, Отан, қасиетті кең далам,
Оттан ыстық көрінесің сен маған.
Тау-тасыңды қорғаймын деп жауыннан
Атқа қонған менің алаш ер бабам.

Қазақ жері еншісіндей көрінген,
Көзін алмай опасыздар өзіңнен.
Келген кезде, қасиетті жер үшін
Қаншама қан судай ағып төгілген,
Бірақ, бірақ, айрылмадың, бабалар,
Жусан иісі сіңген байтақ жеріңнен.

Қайран қазақ басыңа не төнбеді,
Мынау дала не сұмдықты көрмеді?
Сонда-дағы көк байрағың желбіреп,
Жүректегі намыс отың сөнбеді.

Еріктісің бүгін қазақ еңселі,
Күншуақтай құлпыратын ертеңі.
Бар әлемде жалғыз жұмақ өзіңсің,
Сол үшін де сүйем, Отан, мен сені.

Желбіретіп Тәуелсіздік көк туын,
Ынтымаққа қадам басты көш бүгін.
Қарыштағын, қалыспағын, қазағым,
Басылмасын қалың көште екпінін.
Оңнан тусын, Отан анам, тек күнің,
Мекенісің, қайран елім, тектінің.

ШАБЫТЫМ МЕНІҢ, ШАРЫҚТА

Шабытым менің, қоздашы,
Сөніп бір қалмай маздашы.
Қиялдың мініп тұлпарын,
Жыр елін мынау шарлашы.
Домбырам менің, толғашы,
Жаңылып күйден қалмашы.
Үмбетәлі бабамның,
Дәстүрін алға жалғашы.

Жорғадан қалған тұяқ ем,
Жырының болсын жалғасы.
Бағытымды түзедім,
Я, аруағым, қолдашы.
Қыран құстай қалықтап,
Өнердің көгін самғашы.
Сүйінбай, Жамбыл теңіздің
Сарқылмас дастан арнасы.
«Қаражорға» тұлпардың
Тұяғы болат, тозбашы.

ЕЛІМ МЕНІҢ, ЖАРАССЫН БІРЛІГІМІЗ

Гүлдей жайнап көркейетін ертеңі,
Менің елім – ерікті ел, еңселі.
Барыс мінез Азияның ұлы деп
Әлі-ақ ертең таныр әлем, ел сені.

Замананың тартып талай азабын,
Кетпеуші еді маңдайдан сор, наз әнің.
Бодандықтың үзіп тастап бұғауын,
Еркіндікке жеттің, міне, Қазағым!

Айың оңнан, солдан туып жұлдызың,
Алға бассын енді, елім, тірлігің.
Бабалардан қалған байтақ жерімді,
Қыран құстай қорғай білсін ұл-қызың.

Көк байрағы желбіреп нұр көгінде,
Ел таңбасы тұрған жайнап төрінде.
Ерікті ұлмыз еңсемізді тік ұстар,
Көк бөрінің намысы бар тегінде.

Күлкі болмай дұшпанға да, досқа бір,
Кездессе де қандай қиын тосқауыл.
Біз жеңеміз бірлікпенен барлығын,
Емеспіз ғой өзгелердей тас бауыр.

Орындалар әлі-ақ, елім, арманың,
Мойындар да өзіңді ертең жан-жағың.
Өгей ұлдай теппесе тек болғаны,
Өз ішіңнен шыққан тексіз жауларың.

Бақыт та алда, кездесер ырыс та алда,
Біз шығатын баянды биік те алда.
Тәуелсіздік керуенін көш түзеген,
Салсақ болды, қазағым, дұрыс жолға.

ЖАНАРДАҒЫ ЖАҢБЫРЛАР

Жанардағы жаңбырлар,
Жылап жүрген тағдырлар.
Жараларын жанымның,
Жазатұғын ай, жыл бар.
Нұрын шашып аялы
Күн сәулесін жаяды.
Жүректегі жараның
Ізі ғана қалады.
Қайғырмағын, бауырым,
Мандайыңа жазылған
Өмір осы болады!

Жанардағы жаңбырлар,
Мөлдір муң боп тамдыңдар.
Қыл сымдарын жүректің
Сыздатып бір қойдыңдар.
Жыламаңдар, жаңбырлар,
Жыламаңдар, тағдырлар!

КӨЛЕҢКЕЛЕР

Көлеңкелер!
Пәлендей жақсылық жоқ сенен келер.
Бірақ, бірақ ербиген көлеңкелер,
Қыр соңынан қалмайтын қайда барса,
Адамдар көресіні сенен көрер.

Күндіз күнмен қылтиып сен шығасың,
Түнде аймен қылқиып сен тұрасың.
Жымыңдаса жұлдыздар қара түнде,
Алды артым, оң солыма сен сыясың.

Сезіледі бойыңнан ызғар бөтен,
Құтылатын өзіңнен күн бар ма екен?
Көлеңкесіз пәк болып жаратылған,
Періштелер тек қана шығар, бәлкім.

Алды-артыңа түсіп ап арбайтұғын,
Қыр соңыңнан өмірі қалмайтұғын
Көлеңкедей ербиген пенделерді
Көрген кезде қиналған қандай қиын?

Сол елеске сен де бір тұтыларсың,
Күнді аңсап, армандап қысыларсың.
Қыр соңыңнан өмірі еріп жүрер,
Көлеңкеңнен өлгенде құтыларсың.

Зар илеткен көлеңке адамдарды,
Көрге бірге сенімен бара алмайды.
Таусылғанда талқаның сол бір елес,
Құлпытаспен қозғалмай қалар мәңгі.

Қарау ойын бетіңе жаға алмайды,
Абайсызда аяқтан шала алмайды.
Қара жердің қойнына кіргеннен соң
Көлеңке де саған дос бола алмайды.

Сәтіңде бір қиналар жерге келген,
Жақсылығын айтатын елге берген.
Тек құдайым сақтасын көлеңкедей
Елес болып ербиген пенделерден.

ГАРАНТИЯ СОХРАННОСТИ ПЕНСИОННЫХ НАКОПЛЕНИЙ

Когда человек выходит на пенсию, производится расчет доходности на его индивидуальном пенсионном счете в соотношении с уровнем инфляции за весь период нахождения в накопительной пенсионной системе. Если доходность пенсионных накоплений вкладчика за время пребывания его в системе ниже уровня инфляции, государство эту разницу возмещает.

Период пенсионных накоплений занимает не одно десятилетие. Отсюда и основной скепсис некоторых вкладчиков: столько лет пройдет, столько воды утечет, что будет с жизнью, экономикой, деньгами..... Ответ на эти сомнения - в 5 статье закона «О пенсионном обеспечении в Республике Казахстан», которая предусматривает, что государство гарантирует получателям сохранность обязательных пенсионных взносов и обязательных профессиональных пенсионных взносов в едином накопительном пенсионном фонде в размере фактически внесенных обязательных пенсионных взносов, обязательных профессиональных пенсионных взносов с учетом уровня инфляции на момент получения права на выплаты. Эта норма появилась в законе РК в 2003 году и с тех пор государство взяло на себя обязательство сохранности средств на индивидуальных пенсионных счетах.

На сегодняшний день Казахстан, практически, единственная страна в мире, где есть гарантия по сохранности пенсионных накоплений. К примеру, в той же Германии, где действует одна из самых эффективных пенсионных систем, фон-

ды обещают ставку доходности на уровне чуть более двух процентов к моменту выхода на пенсию. В Чили управляющие компании гарантируют инвестиционный доход в зависимости от типа выбранного фонда, но не ниже 2% от средневзвешенной реальной доходности за последние 3 года. А в таких странах, как Австралия, Израиль, Мексика, Швеция и Норвегия правительство и вовсе не дает никаких гарантий сохранности пенсионных денег.

Сохранность накоплений происходит не только в размере фактически сделанных обязательных взносов, но и с учетом инфляции. Другими словами, если к моменту выхода на заслуженный отдых накопления в виду роста цен будут ниже инфляции, то эта разница восполняется за счет республиканского бюджета. Активно заработал этот механизм с 2009 года, когда в результате финансового кризиса доходность пенсионных активов снизилась.

В зависимости от ситуации на финансовых рынках, доходность от инвестирования пенсионных активов может быть как выше, так и ниже уровня инфляции. В связи с этим возникает разница между суммой фактически внесенных взносов и

реальными накоплениями. Поэтому, когда человек выходит на пенсию, производится расчет доходности его пенсионных накоплений в соотношении с уровнем инфляции за весь период нахождения в накопительной пенсионной системе. Это говорит о том, что накопления вкладчиков надежно защищены независимо от того, как развиваются события на финансовых рынках и складывается ситуация с инвестиционным доходом.

В случае, если сумма пенсионных накоплений, сформированных за счет обязательных взносов и начисленного инвестиционного дохода, больше или равна сумме внесенных взносов с учетом уровня инфляции, выплата разницы не осуществляется.

Государственная гарантия выплачивается вкладчиком при наступлении права на пенсионные выплаты. Это право получают: лица, достигшие пенсионного возраста, люди, имеющие инвалидность I и II

групп, если инвалидность установлена бессрочно, граждане, выехавшие на ПМЖ за пределы Казахстана, а также иностранцы и лица без гражданства, которые перечисляли обязательные пенсионные взносы и обязательные профессиональные пенсионные взносы. В случае смерти вкладчика, имеющего право на выплату госгарантии, деньги перечисляются наследникам. Для этого, помимо заявления и копии удостоверения личности, наследникам необходимо предоставить нотариально заверенные свидетельства о смерти и праве на наследство.

Расчетом и выплатой разницы по гарантии государства занимается «Межведомственный Расчетный центр социальных выплат» (бывший ЦВВП). В октябре 2018 года введена композитная услуга по подаче единого заявления о назначении пенсионных выплат по возрасту. Теперь по принципу «одного окна» лицам, достигшим пенсионного возраста, для назначения пенсионных выплат по

возрасту и государственной базовой пенсионной выплаты, а также для получения пенсионных выплат за счет обязательных видов пенсионных взносов (ОПВ, ОППВ) из ЕНПФ необходимо обращаться с единым заявлением и пакетом документов только в Центр обслуживания населения (ЦОН) Государственной корпорации «Правительство для граждан».

На основании указанного заявления получателю будет оказана в том числе проактивная услуга (по умолчанию) по выплате государственной гарантии (разницы между суммой фактически внесенных обязательных пенсионных взносов, обязательных профессиональных пенсионных взносов с учетом уровня инфляции и суммой пенсионных накоплений). Для каждого получателя по специально разработанной методике будет произведен расчет, и человек получит выплату на свой банковский счет, если она ему действительно положена.

УРОВЕНЬ ДОВЕРИЯ КАЗАХСТАНЦЕВ К ПЕНСИОННОЙ СИСТЕМЕ ПОВЫСИЛСЯ

Подведены итоги ежегодного независимого социологического исследования, определившего уровень финансовой грамотности населения в сфере пенсионного обеспечения, а также уровень доверия к накопительной пенсионной системе и ЕНПФ. По итогам исследования

- уровень доверия к Единому накопительному пенсионному фонду за год повысился с 5,7 (в декабре 2017 г.) до 6,4 из 10 баллов;
- уровень доверия к накопительной пенсионной системе за год повысился с 5,9 (в декабре 2017 года) до 6,3 из 10 баллов;
- доля населения, имеющая базовый уровень знаний о накопительной пенсионной системе, составила 60,2% (в декабре 2017 г. этот показатель составлял 58,2%).

Исследования проводились методом массового анкетного опроса населения 14 областей Казахстана и 3 городов республиканского значения. В рамках определения уровня доверия населения к пенсионной системе Казахстана, респондентам было предложено оценить по десятибалльной шкале уровень доверия, где 10 означает полное доверие, а 1 – абсолютное недоверие к пенсионной системе Казахстана.

Как показало исследование, средний показатель уровня доверия населения к пенсионной системе Республики Казахстан был сформирован на уровне 6,3 пунктов.

Показатели уровня доверия к ЕНПФ, в целом, коррелируют с показателями уровня доверия к пенсионной системе Казахстана.

Фактически ЕНПФ является неотъемлемой частью данной пенсионной системы, и многие респонденты рассматривают ЕНПФ как инструмент ее реализации.

Несмотря на это, опрос, направленный на определение уровня доверия респондентов к ЕНПФ показал, что уровень доверия к ЕНПФ незначительно, но выше совокупного показателя уровня доверия к пенсионной системе Казахстана.

Средний показатель уровня доверия к ЕНПФ оказался на уровне 6,4 баллов

В разрезе областей и городов республиканского значения, наибольшее доверие пен-

сионной системе оказали респонденты Алматинской (7,19 баллов) и Жамбылской (7,13) областей и города Алматы (7,10).

Меньше всего доверяют пенсионной системе Республики Казахстан респонденты Восточно-Казахстанской (5,16 баллов), Актобинской (5,01) и Карагандинской (4,71) областей.

Если сравнивать уровень доверия к накопительной пенсионной системе городского и сельского населения, то в 10 из 14 областей Казахстана этот показатель со стороны сельских жителей выше аналогичного показателя жителей городов. Средний рейтинг доверия сельчан составляет 6,4 балла, городских жителей – 6,09 баллов.

Большинство населения 78,3% (против 61% по итогам 2017 года) разделяют мнение, что основой их финансового благосостояния после окончания трудовой деятельности будет пенсия. При этом большая часть насе-

ния (44,9% от общего числа опрошенных) придерживается мнения, что основным источником их финансового благосостояния будут именно пенсионные накопления из ЕНПФ. 33,4% надеются на пенсию от государства. Третьим наиболее популярным источником будущего финансового благосостояния, согласно мнению респондентов, является свой бизнес, на который полагаются 9,1% от общего числа всех опрошенных. Такой ответ дали в основном самозанятые или руководители собственного бизнеса.

Результаты опроса показали, что большая часть респондентов осведомлена о роли ЕНПФ и его значении для накопительной пенсионной системы. При этом также большая часть респондентов знает об основных функциях ЕНПФ, что говорит об общем понимании роли ЕНПФ для накопительной пенсионной системы. Важно и то, что Фонд – его офисы и официальный сайт - является основным источником информации о накопительной пенсионной системе для респондентов.

В ходе исследования также были выявлены темы, которые требуют дополнительного разъяснения населению. Это, к примеру, такие вопросы, как размер и условия уплаты добровольных пенсионных взносов, уплата обязательных пенсионных взносов в рамках единого совокупного платежа, а также вопросы инвестиционного управления и принципы начисления и формирования инвестиционно-

го дохода на пенсионные активы. Кроме того, были даны рекомендации по использованию каналов информирования в виде республиканских и местных телеканалов, а также персонального подхода к доведению информации до населения через мобильное приложение и индивидуальное консультирование.

Выводы исследования будут учтены в ходе реализации стратегических задач по дальнейшему укреплению доверия к ЕНПФ и повышению осведомленности населения Казахстана о накопительной пенсионной системе.

ЕНПФ создан 22 августа 2013 года на базе АО «НПФ «ЕНПФ». Учредителем и акционером ЕНПФ является Правительство Республики Казахстан в лице ГУ «Комитет государственного имущества и приватизации» Министерства финансов Республики Казахстан. Доверительное управление пенсионными активами ЕНПФ осуществляет Национальный Банк Республики Казахстан. С 1 января 2016 года функции по выработке предложений по повышению эффективности управления пенсионными активами переданы Совету по управлению Национальным фондом, который возглавляет Президент Республики Казахстан.

В соответствии с пенсионным законодательством ЕНПФ осуществляет привлечение обязательных пенсионных взносов, обязательных профессиональных пенсионных взносов, добровольных пенсионных взносов, пенсионные выплаты, индивидуальный учет пенсионных накоплений и выплат, предоставляет вкладчику (получателю) информацию о состоянии его пенсионных накоплений (подробнее на www.enpf.kz).

Пресс-центр АО «ЕНПФ»
Контакты для СМИ: press@enpf.kz

КУРЕС

«ҚАЗАҚСТАН БАРЫСЫ-2019» ЖЕҢІМПАЗЫ АНЫҚТАЛДЫ

Нұр-Сұлтанда қазақша күрестен «Қазақстан Барысы-2019» турнирінің жеңімпазы анықталды.

Биылғы жарысқа еліміздің түкпір-түкпірінен 33 балуан қатысты.

Финалда Шығыс Қазақстан облысының өкілдері күш сынасты. Нәтижесінде Айбек Нұғымаров Ерасыл Қажыбаевты «таза» жеңіп, жеңімпаз атанды.

Турнир чемпионы 25 миллион теңге қанжығалады. Ал оның бапкеріне 3,5 миллион теңге берілді.

Сондай-ақ, Нұғымаровқа алтын белбеу мен «Тайтұяқ» жүлдесі табысталды.

Екінші орын алған спортшыға 5 500 000 теңге көлемінде сыйлық берілсе, үшінші орынға – 1 800 000 теңге.

Олардан бөлек, балуандарға әр жеңіс үшін 100 мың теңгеден беріліп отырды.

prosports.kz

ЖЕҢІС

ҚАЗАҚСТАНДЫҚ
БОКСШЫ ГЕ-
НАДИЙ ГОЛОВ-
КИН КӘСІПҚОЙ
КАРЬЕРАСЫНДАҒЫ
АЛҒАШҚЫ
ЖЕҢІЛІСІНЕН СОҢ
РИНГКЕ ОРАЛДЫ.

ГОЛОВКИН РОЛЛСТЫ АУЫР НОКАУТҚА ТҮСІРДІ

Головкин Нью-Йорктегі Madison Square Garden аренасында өткен кештің басты жекпе-жегінде жұдырықтасты. Қарсыласы – канадалық Стив Роллс.

Кездесу басталысымен қазақстандық боксшы шабуылға барып, қарсыласына бірнеше жойқын соққы тигізді. Роллс та сәт сайын қарымта шабуыл жасап тұрды.

Төртінші раундта Головкин жойқын соққылар жасап, америкалықты ауыр нокаутқа түсірді.

Айта кетейік, бұл Головкиннің DAZN стриминг сервисімен келісімшарт аясындағы алғашқы жеңісі еді.

Төлеш ЕСЕТ.

АТЫРАУДА ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТУРНИР АЯҚТАЛДЫ

Атырауда Исатай Тайманұлы мен Махамбет Өтемісұлын еске алуға арналған халықаралық турнир аяқталды.

Турнирдің қорытындысы бойынша 49 келі салмақ дәрежесінде атыраулық Садай Фарзалиев чемпион атанды. Екінші орын Маңғыстау боксшысы Дінмұхаммед Ибрагимге бұйырды. Үшінші орынды Алматы облысының спортшысы Жандос Несіпжан иеленді.

52 келі салмақ дәрежесінде атыраулық боксшы Олжас Байниязов алтын жүлдегер атанды. Маңғыстаулық спортшы Қуаныш Дүйсенбай екінші орынға табан тіреді. Қола жүлде алматылық Дамир Әбдіқадыр мен Өзбекстаннан келген боксшы Достон Ходаевке бұйырды.

Қостанайлық спортшы Айдос Арапов 56 келі салмақ дәрежесінде чемпион атанды. Үздік үштікті Әділбек Темірбеков пен Ғалым Мырзатаев түйіндеді.

Алматылық Рустам Рустамов 60 келі салмақ дәрежесінде бірінші орын алды. Екінші орынға павлодарлық Бахтияр Смағұлов жайғасты. Үшінші орынды ҚР Ұлттық құрамасының мүшесі Ертуған Зинуллин мен Өзбекстандық боксшы Рахмотолло Кузиев иеленді.

64 келі салмақ дәрежесінде Тәжікстаннан келген боксшы Баходир Усманов ҚР Ұлттық құрамасының тәжірибелі боксшысы Дильмурат Мижитовты жеңіп, алтын алды. Қола ме-

даль жас боксшы Еламан Рахметолла мен әзірбайжандық Малик Гасановқа бұйырды.

69 келіде ҚР ұлттық құрамасының 22 жасар спортшысы, жасөспірімдер арасындағы Олимпиада ойындарының жеңімпазы, Әлем чемпионатының қола жүлдегері, Азия Чемпионатының күміс жүлдегері Абылайхан Жүсіпов чемпион атанды. Екінші орын ұлттық құраманың тағы бір спортшысы Дулат Бекбауовтың қоржынында. Үшінші орынды Өзбекстандық боксшы Сайфолло Еркінбоев пен Мохаммад Бойдавлатов иеленді.

Атыраулық жас боксшы Нұрқанат Райс финалда қырғыз боксшысы Жарқынбек

91 келі салмақта Түркістан облысының спортшысы Абзал Құттыбеков алтынды иеленді. Екінші орында қостанайлық

спортшы Артем Челяков. Қола Павлодар облысының боксшысы Серік Мүсәдіповке бұйырды.

Ауыр салмақта ҚР Ұлттық құрамасының мүшесі Нұрлан Сапарбай күміс жүлдегері, 2013 және 2015 жылғы Азия чемпионатының тағы бір спортшысы Нұрсұлтан Аманжолов. Үшінші орын павлодарлық Олжас Букаев пен Тәжікстаннан келген боксшы Мұхаммед Абдрашитовтың қанжығасында.

Турнирдің жабылу салтанатына 2011 және 2013 жылғы Әлем чемпионатының күміс жүлдегері, 2013 және 2015 жылғы Азия чемпионы және вице чемпионы, 2014 жылғы Жазғы Азия ойындарының чемпионы, 2012 және 2016 жылғы Олимпиада ойындарының күміс жүлдегері, ҚР еңбек сіңірген спорт шебері Әділбек Ниязымбетов қатысты.

Н. НАССИЕВА.

ЕКІНШІ АЛТЫН!

ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ЖАС АУЫР АТЛЕТ ӘЛЕМ ЧЕМПИОНЫ АТАНДЫ

Ауыр атлетикадан Фиджи елінің астанасы Суведе өткен жасөспірімдер арасындағы әлем чемпионатында Қазақстан құрамасының қоржынына екінші алтын медаль түсті. 87 кило салмақ дәрежесінде Дарья Ахмерова әлем чемпионы атанды.

Қазақстандық жас ауыр атлет қос жаттығу (серпе және жүлқа көтеру) бойынша да үздік шығып, кіші алтын медаль еншіледі. Ал жалпы нәтиже бойынша 236 килоны (103+133) еңсерді.

Күміс медальды ресейлік ауыр атлет Дария Рязанова иемденді. Ол қос жаттығу бойынша 227 кило (102+125) салмақты көтерді. Қола қытайлық Тайпей елінің спортшысы Ю Су Ханға (84+108) бұйырды. 20 жастағы Дарья Ахмерова алғаш рет халықаралық жарыста бақ сынап, бірінші орыннан көрінді.

Айта кетейік, осыған дейін Қазақстан құрамасы қоржынына қыздар арасында Карина Құзғанбаева алтын медаль салған болатын. Ал Артем Антропов күміс жүлдегер атанған еді.

Өмірбек САНСЫЗБАЙ.

ШАХМАТ

ФРАНЦИЯДА ҚАЗАҚ БАЛАСЫ ЧЕМПИОН АТАНДЫ

Францияда жылдам шахматтың блиц және рапид түрлерінен ашық чемпионат болды. Онда Қазақстаннан барған жалғыз спортшы Сауат Нұрғалиев алтын медальді жеңіп алды.

Чемпионатқа 539 спортшы қатысты. Сауат 14 партияда 9 рет жеңіске жетті. Сауаттан жеңілгендердің бірі – 22 жастағы ФИДЕ шебері Франциялық Дудоньон Тибо (ЭЛО – 2292).

«Қазір Сауат – елімізде шах-

маттан спорт шеберіне ең жас үміткер. Өткен айда ол қатарластарының арасындағы ЭЛО рейтингінде көш бастап, классика бойынша 9 жасқа дейінгі балалар арасында әлемнің үздік шахматшысы атанды», – дейді жас дарын иесінің бапкері Ержан Шәкенов.

Франция ашық чемпионаты Ле-блан-мениль қаласында болды. Бір айта кетерлігі, турнир жас санаттарына бөлінген жоқ.

«Сауаттың қарсыластарының көпшілігі одан жасы үлкен әрі тәжірибелі шахматшылар еді. Бірақ біздің чемпион оған пысырған да жоқ», – дейді Нұр-Сұлтан қаласы Шахмат федерациясының президенті Абылай Тостамбеков.

24.kz

САНДЫҚТАҒЫ СӨЗ

Ғарелік – күнтізбе.
Ғари – мұқтажсыз, мұңсыз.
Ғарза – арыз.
Ғасы – күнәһар, кінәлі. Өркөкірек,
дөрекі мінезді.
Ғау – артық.
Ғашәрән – он, ондық.
Ғашырат – ойын-той, қызық.
Ғұлапа – олжа, табыс, сыйлық.
Ғұнша – гүл қауашағы.
Ғоза – жаңғақ. Ішінде мақтасы бар мақта қауашағы.
Ғыш-ғыш – жылқа малын суарғанда
айтылатын сөз.

БІЛЕ ЖҮРІҢІЗ

Туристтік агенттікті алғаш кім ашты?

Жаз айларымен бірге демалыс уақыты да жақындайды. Бір жыл бойына тынымсыз тер төккендер, еңбек демалысын асыға күтетіні анық. Дегенмен, жағажайда демалу мен туристік агенттіктердің негізін қалаған кім екенін ойлап көрдіңіз бе?

1. Уильям Кларк — жағажайда демалған алғашқы адам

Уильям Кларк қарапайым ағылшын дін қызметкері болатын. 1736 жылдың жазында демалған алғашқы адам. Оның демалысқа таңдаған орны сол уақыттар үшін тым оғаш көрінетін: тұзды су, құм және күнге қыздырыну. Ал, ол кездері бай адамдар шипажайларда демалып, минералға бай суларға шомылатын. Кларк бол жергілікті тұрғындардан бөлмені жалға алып, таңертеңгісін суға түсіп, күнге күйеді. Демалысы жайында өзінің достарына хат арқылы баяндайды. Осылайша, Кларк теңіз жағалауына арнайы барып демалған алғашқы адам ретінде қалады.

2. Томас Кук — туристік агенттіктердің атасы

1841 ағаш ұстасы, ағылшын Томас Кук әлемдегі алғашқы туристік агенттік құрады. Оның атауы – Thomas Cook. Бастапқыда ол Temperance Society мүшелеріне Лестер қаласынан Лафбаро қалаларына жиынға теміржол арқылы баруды жоспарлайды және оларға ұсынады. Кейін Томас пойыз арқылы экскурсия жүргізеді. 1844 жылы «Мидленд аймағының темір жолы» компаниясымен тұрақты тур жөнінде келісімге келеді.

Тәжірибенің аздығынан 1846 жылы 350 адамды Лестерден Шотландияға экскурсияға жіберемін деп дағдарысқа ұшырайды. Дегенмен, мойымаған ол қайта аяғынан тұрады. Ол Швейцарияға, Италияға, Египетке адамдарды саяхатқа жібереді. Ал, 1865 жылы мұхит асырып, АҚШ-қа саяхатшылар тобын жібереді. Кук негізін қалаған туристік агенттік өлі күнге дейін бар. Бүгінде Thomas Cook Group деп аталады.

«АЛАТАУ» - ХАЛЫҚҚА ЕҢ ЖАҚЫН БАСЫЛЫМ

ЖАЗЫЛУ БАҒАСЫ:

РЕДАКЦИЯ АРҚЫЛЫ

3 айға – 600 теңге.

6 айға – 1200 теңге.

ОБЛЫСТЫҚ БАҒЫНЫСТАҒЫ

КАЛАЛАР ҮШІН

3 айға – 858, 63 теңге.

6 айға – 1717, 26

АУЫЛ ТҰРҒЫНДАРЫНА

3 айға – 914, 49 теңге.

6 айға – 1828, 98 теңге.

ЦЕНА ПОДПИСКИ:

С РЕДАКЦИИ

3 месяца – 600 тенге.

6 месяцев – 1200 тенге.

ДЛЯ ГОРОДА

НЕОБЛАСТНОГО ЗНАЧЕНИЯ

3 месяца – 858, 63 тенге.

6 месяцев – 1717, 26 тенге.

ДЛЯ СЕЛЬСКОГО

НАСЕЛЕНИЯ

3 месяца – 914, 49 тенге.

6 месяцев – 1828, 98 тенге.

Индекс: 16534

Құттықтаймыз!

Өз бақытын, қуанышын өзі өмірге әкелген перзенттерінің қылығынан, қызығынан іздейтін аяулы анамыз – **Әлия Тұтқабекова!** Сізді туған күніңізбен шын жүректен құттықтаймыз! Алла ең алдымен мықты денсаулық берсін! Сізге әлемдегі бар жақсы тілекті үйіп-төксек те аз. Әрқашан жүзіңізден күлкі кетпей, айналаңызға нұрыңызды шашып, аналық бақытқа кенеліп жүре беріңіз!

Мағынасы болып таң мен кешіңнің
Бізді аялап мәпеледің, өсірдің.
Өскенбіз біз саясында алаңсыз
АНА деген құдіретті есімнің.

Тіл жетпейтін біздерге асыл, бағаң дұр,
Бар көңілің балаң үшін алаң бір.
Шамшырағым болдың мына тірлікте,
Қуанышқа бізді бөлеп аман жүр.

Ізгі тілек білдірушілер:
ұлы Асыл, келіні Луна, немересі Айша.

ДЕНСАУЛЫҚ

ЫСТЫҚ КҮНДЕ ҚАЛАЙ ТАМАҚТАНУ КЕРЕК?

Жаздың аптап ыстығы да басталып келеді. Мұндай кезде күні бойы далада жұмыс істеу түгілі, демалу да қиындай түседі. Бастан күн өтіп ауырып қалмауға мән беру керек. Сондай-ақ ыстық күндері сергек жүрудің де өзіндік сырлары бар. Оның бірі – дұрыс тамақтану.

Ыстық уақытта жеген тамақ пен ішкен сусынға жіті мән беру маңызды. Ішкен асын күні бойы сергек жүру мен өзіндік жайсыз сезінуге себеп болуы мүмкін. Олай болса қандай тағамдарды жеуге, қандай сусындарды ішуге болмайды?

Дәрігер-диетологтар ыстық күндері көкөністер мен сүт тағамдарын көбірек тұтынып, ал ет және мал майларынан бас тартқан жөн дегенді айтады. Тамақты қатты тойып ішпеген дұрыс. Ыстық күндері таңертең әдетте асқа төбет болмайды, сондықтан ағзаны қинап ішудің қажеті жоқ. Ал бірақ міндетті түрде бір стақан су ішіп алған дұрыс.

Шөлді көк шаймен, газы жоқ минералды сумен, сонымен қатар қайнаған су араластырылған шырынмен басу керек. Квас немесе лимон мен бал қосылған су да жақсы сергектік береді. Ыстық күндері сүт өнімдерінен жасалған – айран, йогурт, ашытқы сияқты сусындар өте пайдалы. Ал бірақ бұл кезеңдерде қатты диета ұстамаған абзал. Егер арықтағыңыз келсе, тек аз калориялы тағамдар тұтыныңыз.

1. Тәтті және ащы тағамдарды аз жеу керек

Колумбия университетінің мамандары ыстық уақытта қандай тағамдар жеу керек екенін арнайы зерттеген. Олар аптап ыстық болатын күндері тәттілерден бас тартуға шақырады. Қанты көп газды сусындар ішпеуге, майлы тоқаштар, ақ нан, қант, печенье мен тортты көп жемеуге кеңес береді. Сондай-ақ ащы тағамдарды да аз жеуді ескертеді.

2. Тұзсыз диетадан бас тарту
Тұзы жоқ немесе тұзы аз тағамдарды

ғана жеп, диета ұстайтын жандар бар. Бірақ ыстық күндері тұзды тағамдар жеген пайдалы. Әрине, шамадан тыс емес. Күнделікті норма бойынша жарты шай қасық болу керек.

3. Жүрек айнып, бас айналмас үшін

Ми қайнатар ыстықта өзіндік әлсіз сезінетінің рас. Бас айналып, жүрек айнуы да мүмкін. Мұндай болмас үшін банан, қаражемісті шетен, қарақат жеп, морс және асжапырақ пен жалбыз қосылған тағамдарды тұтынған абзал. Салқын табиғи сусындар да пайдалы.

4. Асқазанға көп күш түсірмеу керек

Ақуызы мол, сондай-ақ майлы тағамдар жай қорытылады. Ол үшін ағза көбірек энергия жұмсайды. Ыстықта қан қоюланып, зат алмасу баяулайды. Негізінен диетолог мамандар жеміс-жидек, балық, көкөніс, күріш, сұлы, жүгері өнімдерін жеуге кеңес береді.

Түрлі пайдалы жапырақтар қосылған салат түрлері де ыстықта сергек жүруге көмектеседі. Бірақ оларды тоңыздықшыта сақтамаған абзал. Азырақ жасап, тауысып жеген жөн. Егер тоңазытқышта сақтап қойған болсаңыз, құрамындағы пайдалы заттар күшін жояды.

5. Ұйқы сергек болсын десеңіз

Ұйықтар алдында тамақ ішпеген жөн-ақ. Әсіресе еті бар астан бас тартқаныңыз абзал. Ұйқыңыз тыныш болады. Ал тыныш ұйқы – келер күні сергек жүрудің кепілі.

6. Кофе ішпеңіз

Кофе ішу күндегі дағдыңыз болғанмен, ыстық күндері көбірек ішпеуге тырысыңыз. Оның орнын айранмен алмастырып көріңіз. Ыстық шай да сергектік сыйлайды.

Деректер интернет желісінен алынды